books2ebooks.eu

Dimitri Rostovski

Lühikesed Jutustamised püha inimeste elust : Juni / [Dimitri Rostovski] ; Vene keelest ümberpandud

Kuresaare : Saaremaa Püha Nikolai Vennalik Selts
1888

Tartu Ülikooli Raamatukogu: A-715

e-raamat EOD kaudu
eBooks on Demand
Digitaalkoopia
Tartu Ülikooli Raamatukogust
TARTU ÜLIKOOL
RAAMATUKOGU

Trükise digitaalkoopia ehk e-raamatu tellimine (eBooks on Demand (EOD)) –miljonid raamatud vaid hiireklõpsu kaugusel rohkem kui kümnes Euroopa riigis!

Täname Teid, et valisite EOD!

Euroopa raamatukogudes säilitatakse miljoneid 15.–20. sajandi raamatuid. Kõik need raamatud on nüüd kättesaadavad e-raamatuna — vaid hiireklõpsu kaugusel 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas. Tehke otsing mõne EOD võrgustikuga liitunud raamatukogu elektronkataloogis ja tellige raamatust digitaalkoopia ehk e-raamat kogu maailmast. Soovitud raamat digiteeritakse ja tehakse Teile kättesaadavaks digitaalkoopiana ehk e-raamatuna.

Miks e-raamat?

- Saate kasutada standardtarkvara digitaalkoopia lugemiseks arvutiekraanil, suurendada pilti või navigeerida läbi terve raamatu.
- Saate välja trükkida üksikuid lehekülgi või kogu raamatu.
- Saate kasutada üksikterminite täistekstotsingut nii ühe faili kui failikomplekti (isikliku e-raamatukogu) piires.
- Saate kopeerida pilte ja tekstiosi teistesse rakendustesse, näiteks tekstitöötlusprogrammidesse.

Tingimused

EOD teenust kasutades nõustute Te tingimustega, mille on kehtestanud raamatut omav raamatukogu. EOD võimaldab juurdepääsu digiteeritud dokumentidele rangelt isiklikel, mittekommertseesmärkidel. Kui soovite digitaalkoopiat muuks otstarbeks, palun võtke ühendust raamatukoguga.

- Tingimused inglise keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/en/agb.html
- Tingimused saksa keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/et/agb.html

Rohkem e-raamatuid

Seda teenust pakub juba tosin raamatukogu enam kui kümnes Euroopa riigis.
Lisainfo aadressil: http://books2ebooks.eu

A-715

Lühikesed

Jutustamised

püha inimeste elust.

Juni.

1A
37781

Wene keelest ümberpandud.

.....

Wäljaantud
Saaremaa Püha Nikolai Wennaliko seltsi kuluga.

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

Kuresaare linnas.
Trükkitud „Kuresaare Nädalilehe“ kirjadega.

Печатать дозволяется. Рига, 12-го Мая 1888 года.

Цензоръ Протоіерей І. Линденбергъ.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

i45619074

Püha kannataja Justini Wilosohwi elu.

1. Junil.

Püha Justin elas teisel aastasajal, pärast Kristuse sündimist, ning oli sell ajal üks neist kõigekuulsamatest wilosohwidest. Tema sündis Samaria linnas Sikemis (mida ka Siria maa Neapeliks nimetakse); — tema wanemad olìwad rikkad ja suurtsugu inimesed ning andsiwad temale kauni hariduse. Noorest põlwest hakkas ta õpetust armastama, käis mitmed koolid läbi, oli kõigekuulsamate wilosohwide juures õpimas, ning sai wiimaks aru, et üksnes Jumala sõnas on tõde, et üknes usu läbi tõsise Jumala sisse wõib inimene oma hingele rahu leida, tõsist walgust ning õnsust kätte saada.

Juba sell ajal, kui apostlid armuõpetust kuulutasiwad, oli palju niisugusid tarku ja koolitud inimesi paganate seas, kes wäerjumalate sisse wäga wähe uskusiwad. Kui nad nägiwad, et pagana usu õpetus üks wale asi on, siis hakkasiwad nad wanaaegste wilosohwide: Plato, Pihwagorase, Seno, Epikuruse

ja teiste kirjadeſt tõt otſima. Mõned nende wiloſohwide ſeaſt õpetaſiwad, et kõik maailmas ſünnib juhtumiſe järele, ning pidaſiwad looduſe wägeſid jumalateks.

Teiſed mõtleſiwad oma eneſe waimu kindluſega õnſuſt kätte ſaada, ning ehk küll nemad maailma Looja ſisſe ei uskunud, ſiiski pidaſiwad nemad häiſt tegudeſt ſuurt lugu; kolmandad otſiſiwad üksnes maailma rõõmu ja head põlwe. Justin otſis kaua aega ja ſuure hoolega tõt, küll üheſt, küll teiſeſt õpetuſeſt; aga ükſki neiſt õpetusteſt ei wõinud tema waimulikku janu kustutada, ſeepäraſt hakkas tema mõtlema, et on wiſt üks kõigekõrgem ning igawene Jumal, Kelle ſees tõde on. Plato õpetus oli — kõige rohkem tema meelepäraſt, ſeſt tema wiis inimeſe mõtted kõrgemate asjade poole ning kuulutas ka ſugupäraſt Jumalaſt ning tulewaſt igaweſeſt eluſt. Justin hakkas ſuure hoolega Plato raamatuid lugema. Sagedaste põgenes ta ükſikuſſe paika, et ſeal waikſuſes neid asju järele mõtelda, mis tema ſüdame peal oliwad. Ükskord, kui ta nõnda ükſikus paigas mõtetes oli, ſai ta kogemata Kriſtuſe õpetuſeſt teada. Tema iſe päraſt jutuſtas ſelleſt tähtſaſt luguſt, kuidas ſee ſündis.

Ükskord läks ta linnaſt wälja ning käis ſügamais mõtetes mere äärt mööda. Korraga tuli üks auus wanamees tema wastu ning hakkas temaga juttu tegema. Justin räekis temale wiloſohwide õpetuſeſt, oma ihaldamiſeſt tõt tundma ſaada, ning kiitis üliwäga Plato õpetuſt. Wanamees ſeletas temale, et tema ekſituſe tee peal on, et ilma kõigekõrgema Jumala abita ei wõi inimene tõe tundmiſt kätte ſaada, ehk Jumalat tundma ſaada. Tema ütles: „Mina

arwan, et sina Plato ning teiste wiloſohwide õpetuſeſt ei ole wist mitte ſeda tõt leidnud, mis Jumala tundmiſele wiib. Kui inimeſe mõistus mitte pühaſt Waimuſt juhatud ei ole ning uſu läbi walgustud ei ſaa, ſiis ei wõi tema mitte Jumala tundmiſt kätte ſaada."

Justin pani wanamehe ſõnu wäga imeks. „Kuſt wõin ma ſiis, ſinu aru järele, tõe õpetaja leida, kes mulle teed tõe tundmiſe poole juhataks, kui Plato ning teiste wiloſohwide kirjades mitte tõt ei ole?" küſis tema.

Wanamees hakkas temale prohwetiteſt räekima ning ütles: „Ennemuiste, ammuſt ajaſt enne wiloſohwiſid, elaſiwad maa peal pühad ning õiglaſed mehed, keda Jſſand armastas. Nemad püha Waimuga täidetud olles, kuulutaſiwad tulewaid asju ette. Kõik, mis Jſſand neile räekis ehk nägemiste läbi ilmutas, kuulutaſiwad nemad ilma hirmuta inimestele. Nende kirjad on täna pääwani alal ning walgustawad nende mõistuſt, kes tõt tunda tahtwad, ſeſt nemad on tõe tunnistajad. Nemad uskuſiwad Jumala, ſee maailma Looja ſiſſe, ning kuulutawad Jumala Poja, Jeeſuſe Kristuſe maapeale tulemiſt ette."

Pühaſt Kirjaſt ning prohwetite ettekuulutamisteſt räekides, mis juba täide oliwad läinud, ſeletas wanamees Justinile, et pagana wiloſohwide õpetuſed wäga puuduliſed on, et üksnes Ristiuſu õpetuſes wõib inimene tõt leida.

„Palu ſeda tõſiſt Jumalat," ütles wanamees Justinile, et Ta walguſe ukſed ſulle lahti teeks, ſeſt üksi ei wõi Jumalikkuid asju tundma ſaada, kui Jumal Iſe teda ei aita; aga Tema ilmutab tõt

igaühele, kes seda palwega otsib, ning armastusega Tema juurde tõttab."

Kui wanamees kaua aega sai Justiniga kõnelenud, siis läks ta wiimaks ära. „Mina ei saanud enam elades temaga kokku," kirjutab Justin, „aga minu süda hakkas armastusega prohwetite ning teiste püha meeste wastu põlema, kes Kristuse sõbrad on. Kui ma wanakese sõnu järele mõtlesin, siis sain ma aru, et ainus tõsine tarkus on umbes see, milleſt tema mulle räekis. Ma hakkasin prohwetite ja apostlite raamatuid lugema ning sain wiimaks tõsiseks wilosohwiks, see on ristiinimeseks."

Peale selle, et Justin ristiusu raamatuid luges, püüdis ta ka teada saada, kuidas ristirahwas elawad, ning kas nad ka seda seadust täitwad, mis nende Jumalik Õpetaja neile on annud. Ristirahwa elust tehti sell ajal wäga pahad jutud; paganad, kes neid wihkasiwad, ajasiwad kõik kurjad teud nende süüks, ütlesiwad, et ristirahwas pidada roppu elu elama, ning juba see sõna „ristiinimene" ehk, selgemine „kristlane", oli nende meeleſt üks kõlwatu ning paha asi. Niisugused kõned ulatasiwad ka Justini kõrwu ning paniwad teda imestellema; tema aru järele ei sündinud ristirahwa pahad teud, mis nende süüks aeti, selle puhta õpetusega kokku, mis Kristus neile oli annud. Seepärast püüdis Justin ristirahwaga tutwaks saada; ning kui ta nägi, et nemad waga ning jumalakartlikku elu elawad, et nende sees tasanduse, halastuse ning kannatuse kõrwas ka usu ning waimu kõikumata kindlus on, siis hakkas ta neid kõigest südamest armastama ning ihaldas ka ise püha ristmist wastu wõtta. Tema kirjutab: „mis minu

ſüdame kõige rohkem risti rahwa poole pööras oli ſee, et nemad wahwaste ning rahulikult piinamiſt kannatawad, oma usku tunnistades."

Kui Justin usklikuks oli ſaanud ning püha riſtmiſt wastu wõtnud, ſiis hakkas ta ſuure hoolega Jumala ſõna kuulutama. Armuõpetuſt kuulutades, käis ta mitmed maad ja linnad läbi, ning wiimaks tuli ka Rooma linna. Tema kandis wiloſohwide riiidid. Roomas aſutas ta ühe ristiuſu õpetuſe kooli; kooli tuli palju noori inimeſi õppima, ning Justin püüdis neid tõe poole pöörda. Aga pagana wiloſohwid, kellega Justinil tihti waidlemiſt oli, hakkaſiwad teda wihkama ja püüdſiwad temale igapidi kurja teha. Sell ajal walitſes Roomas keiſer Antonin, nimega Taſane. Tema kiuſas ristirahwaſt taga mitte ſeepäraſt, et ta nende uſu õpetuſt põlgas, waid et wale juttuſid uskus, mis ristirahwa peale tehti. Seepäraſt kirjutas Justin ühe raamatu ristikaitsmiſeks.

Selle raamatu läbi mis apologiaks ſai nimetud, ning keiſri eneſe kätte antud, näitas Justin et kõik, mis ristirahwaſt paha räegitakſe, paljas wale on; ſee raamat räekis lühidelt ka ristiuſu õpetuſeſt ning ristirahwa kauniſt eluwiiſideſt. Justini ſõnad mõjuſiwad keiſri ſüdamesſe, ning tema käskis ristirahwa tagakiuſamiſe maha jätta.

Päraſt ſeda läks Justin Roomaſt ära. Eweeſuſe linnas oli temal waidlemine kuulſa Hebrea rahwa õpetajaga, Trihwoniga, kellele tema ristiuſu õpetuſe tõſiduſt püüdis ära ſeletada. See waielus ſai kirja pandud ning on täna pääwani alal, järgmiſe nime all: „Kõne Juuda mehe Trihwoniga ristiuſu tõſi-

duseſt.“ Siin jutustab Justin oma pöörmiseſt ning seletab neid prohwetite ettekuulutamisi, mis Kristuse peale näitasiwad. Kõik Justini kirjad, — kaks apologiat ning kõne Trihwoniga, tunnistawad Justini waimulikust tarkuseſt ning palawast usust; nendest wõime meie palju selle aja ristirahwa seisuseſt ning elukiisidest teada saada. Justin kirjutab:

„Wäga suur ülekohus on see, et ristirahwast tagakiusatakse, ilma et nende õiendamist üle kuuldaks! Meiteſt öeldakse, et meil jumalaid ei pea olema, seepärast et meie wäerjumalaid ei kumarda, aga meie usume Jumala, see maailma Looja sisse. Tõsi küll, meie ei kalla Temale wiina ega too Temale werisid ohwrid, aga meie teenime Teda palwe, kiituse ja heategudega. Meie Jumalale ei ole neid andeid tarwis, mis inimese elu ülespidamiseks on; neid jagame meie waestele.“

„Meie usk õpetab kasinust, armastust, armu andeid jagama, waenlastele andeks andma, oma wannet pidama; kuulutab, et hing on ilmsurelik, et ihu saab üles tõusma, käsib kõiki aidata, seepärast et meie kõik Jumala lapsed oleme.“

„Iga pühapääw käiwad ristiinimesed kous prohwetite ning apostlite raamatute lugemist kuulmas; pärast teeb wanem kiriku teener rahwale seletust ning maenitseb neid, kõik seda pidama, mis pühast kirjast luetud sai. Pärast seda antakse kõigele, kes kous on, Jumala-armu ning wiiakse diakonidest ka haigetele ja wanadele. Igaüks toob armuandeid haigetele, waeste lastele, wõerastele ning leskedele naestele.“

Wiimaks teise Antonini (Markuse Aureliuse Antonini walitsuse ajal, kes Wilosohwi nime all

teada on,) tuli Justin jälle Rooma. See keiser kiusas ka ristirahwast taga. Justin tahtis ka tema meelt halastuse poole pöörda ning kirjutas oma teise apologia, kus sees ta seda seletas, et see ülekohus on, kui inimesi surma nuhtluse antakse, ilma et nad midagi kurja olekſiwad teinud, üksnes seepärast, et nad ristiinimesed on. Aga sell teisel apologial ei olnud enam seda mõju, mis esimesel oli: ristirahwa tagakiusamist ei jäetud maha, ning warsi langes Justin ka ise selleſama häda sisse, millest ta teisi kõigest wäest peasta püidis.

Meie juba ütlesime, et pagana wilosohwid Justini wihkasiwad. Tema kõige tigedam waenlane oli üks wilosohw nimega Kriskentius, kes oma ropu elu poolest tuttaw oli ning kangeste risti rahwast wihkas. Tema kaebtuse pärast sai Justin wangitorni heidetud ning ära surmatud. Ühe jutustamise järele, on Kriskentius temale salaja kihwti sisse annud, teise jutustamise järele, on tema pea mõegaga otsast ära raijutud. Ei peastnud teda surmast ka wilosohwi nimi, mis keisri Markuse Aureliuse ajal wäga auu sees peeti. Justin suri ligi 166. aastal pärast Kristuse sündimist.

Püha Kirilluſe, Aleksandria piiskopi elu.

9. Junil.

Püha Kirillus on Ristikoguduſe ajalugudes üks wäga kuulus mees, mitte ükspäinis oma waga elu ning tarkuſe, waid ka oma kindluſe pooleſt, millega ta õige ristiuſu õpetuſe eeſt wale õpetaja Nestoriuſe wastu wõitles. Tema ſündis Aleksandrias, neljandama aastaſaja lõpul, ning elas hulga aega Niitri kõrbes, waga wanakeſe, Serapioni, juhatuſe all. Tema lell Teowilus, Aleksandria ülempiiskop, kutſus teda eneſe juure ning pühitſes diakoniks. Warſi ſai Kirillus kuulſaks oma mõnuſate jutluste pooleſt ning tõmbas oma waga eluga kõikide ſüdamed eneſe poole. Päraſt Teowiluſe ſurma ſai ta ülema piiskopi ametiſſe walitſetud; ſee oli 412. aastal.

Suure hoolega hakkas püha Kirillus oma kõrge ameti kohuſid täitma ning ſeiſis kindlaſte õige uſu õpetuſe eeſt. Sell ajal oli palju ſegaduſi mitte ükspäinis waleõpetajate, waid ka Juutide poolt, kes wiha päraſt ristirahwa wastu, mitmed nurjatumad teud linnas tegiwad. Warſi päraſt ſeda kui Kirillus piiskopiks ſai walitſetud, ajas ta kõik ristiinimeſed, kes Nawatiani waleõpetuſt pidaſiwad, linnaſt wälja. See waleõpetus tõuſis juba kolmandamal aastaſajal, kui keiſer Detſius ristirahwaſt taga kiuſas. Sell ajal mõned ristiinimeſed piinamiſi kartes, tõiwad wäerjumalatele ohwrit, aga päraſt kahetſeſiwad oma patu tegu ning ſaiwad jälle Koguduſeſſe wastu wõetud.

Üks Rooma preester, nimega Nowatian, hakkas selle wastu ning kuulutas, et neid, kes ükskord on usust ära taganenud, ei kõlba enam Koguduſesse wastu wõta, kui nemad ka kõigest südamest oma paha tegu olekſiwad kahetſenud. Tema tõuſis paawsti Korneliuſe wastu, kes ſell ajal Rooma trooni peale ſai walitſetud, kuulutas ennaſt piiskopiks, ning lahutas ennaſt oma järelkäijatega, kelle ſeas ka Kartago mees Nowatius oli, Koguduſeſt ära. Tema waleõpetus, mis ennaſt laiale lautama hakkas, ſai oſalt wariſeeride õpetuſe ſarnatſeks. Nowatiani järelkäijad oliwad ſuureliſed inimeſed, arwaſiwad ennaſt paremaks kui teiſed, ning nimetaſiwad endid puhtaiks ja pühadeks. Oma puhtuſe märgiks kandſiwad nemad walgid riided, põlgaſiwad teiſi ning ei arwanud patuste kahetſemiſt miski, mis Kriſtuſe õpetuſe wastu on, Kes alati kahetſejate wastu armuline oli. Et nemad oma õpetuſega Aleksandrias ſegaduſi tegiwad, ſeepäraſt ajas Kirillus neid linnaſt wälja. Selle teu päraſt hakkaſiwad mitmed Kirilluſt kangeste wihkama. Selle järele ajas ta ka Juudid wälja, kes ükskord öö ajal mässu tegid ning hulga riſtirahwaſt ära tapſiwad. Siis heitis ka maawalitſeja Orestus, Kirilluſe waenlaste ſekka ning kaebas tema peale keiſri ees. Linnas tõuſis mässamine. Niitri kõrbe mungad, kartes, et piiskopile midagi waewa ei tehtaks, tuliwad Aleksandria linna temale appi. Üks neiſt haawas maawalitſejat ning ſai ſee eeſt ſurma nuhtluſe alla mõiſtetud. Siis elas Aleksandrias üks neitſi, nimega Jpatia, kelleſt kõik tema targuſe ja waga elu päraſt, ſuurt lugu pidaſiwad. Tema läks omaſt majaſt wälja ning tahtis rahwa mässamiſt waigiſtada, aga

inimeſed kargaſiwad tema kallale ning löiwad teda ſurnuks.

Nende ſegaduste ja mässamiste päraſt langeſiwad Aleksandria kodanikud raske nuhtluſe alla.

Need ſegaduſed lõpſiwad küll ära, aga warſi tõuſiwad uued rahwa liikumiſed. Nestorius, Konstantinopoli patriarh, üks tark ja sõnakas mees, aga wäga julge ning ſuureline inimene, hakkas õpetama, et Jeeſus Kristus on liht inimeſeks ſündinud, et Jumalik olemine on Ennaſt Temaga päraſt, ristmiſe ajal, ühendanud, Tema püha elu päraſt, ning et ſeepäraſt ei pea püha Neitſit Mariat mitte Jumala Emaks nimetama. Selle uue õpetuſe päraſt tõuſis palju waidlemiſt. Nestorius ſeiſis kangeste oma õpetuſe eeſt ning ſaatis ſuure hulga oma jutluſi igale poole linnadesſe ja kloſtritesſe.

Niiſugune tõe kõwerdamine tegi Kirilluſe meele wäga haigeks, ning tema arwas oma kohuſeks kindlaste ning wäſimata tõe eeſt ſeista. Nähes et ſee waleõpetus ennaſt laiale lautama hakkas, kirjutas ta ühe maenitſuſe Nestoriuſele ning ka kirjad keiſri Teoduſiuſe Nooremale, tema õe Pulheriale, paawsti Kilestinile ning mitmeſſe kloſtriſſe. Nendes kirjades näitas ta mõnuſaste, et Nestoriuſe õpetus wale on, ning ſeletas õiget ristiuſu õpetuſt Jumala Poja lihaſiſſe-ſaamiſeſt.

Nestorius ſai wäga wihaſeks Kirilluſe peale ning püidis temale igapidi meelehaiguſt teha ja keiſri ees tema peale waletada. Sellſamal ajal kutſus Rooma pawſt Sünodi kokku, kes Nestoriuſe õpetuſe läbi waatas, teda hukka mõiſtis ning Nestoriuſt ennaſt ametiſt lahti lasta ſeadis, kui ta mitte omaſt waleõpetuſeſt

ära ei tagane. Püha Kirillus kutsus ka Antiohia ning Jerusalemma patriarhid ja teised koguduse wanemad Aleksandria linna Sünodi peale kokku, kes Rooma Sünodi mõistmist kinnitas. Aga waleõpetus lagunes ikka laiemale; Nestorius ei pidanud Kirilluse kirjadest midagi lugu; seepärast kutsus keiser Teodosius Noorem Kõige-maapealse Sünodi Ewesusse linna kokku. See oli kolmas Kõigemaapealne Sünod, ning tuli 431. aastal kokku.

Kirillus tuli Ewesusse linna, kuhu ligi kaksada piiskopi kokku tulnud. Aga Nestorius ei tulnud mitte Sünodi peale ning ei tahtnud ka oma nime nende usuõpetuse punktide alla kirjutada, mis Kirillus oli üleskirjutanud ning Sünodi nimel tema kätte saatnud. Siis mõistis Sünod Nestoriuse patriarhi ametist lahti teha. Nestorius ei sündinud selle mõistmisega kokku, sellepärast et Antiohia ülema piiskopi, Joannase nime seal all ei olnud. Joannes wiibis meelega Sünadi peale tulemisega, seepärast et ta Nestoriuse poole hoidis ning Kirillust kangeste wihkas. Kui ta wiimaks Sünodi peale tuli, siis püidis ta igapidi Kirilluse meele haigust teha ning wale kaebduste läbi keisrit tema wastu üleskihutada. Kirillust ähwardati ametist lahti teha, wangi-põlwe saata, waewata, peeti wahi all. Aga tema kannatas kõik tasase meelega ära ning näitas kõikumata waimu kindlust üles. Tema aru järele ükski asi ei pidanud ühte piiskoppi õigeusu eestseismises järele andmisele sundima, aga oma enese meelehaigused oli ta alati walmis andeks andma. Wiimaks sai tõde wale peale wõimust, Kirillus sai kõiges õigeks mõistetud, mis tema peale waletati, ning läks rahuga oma eparhiasse

(piiskopi jäuskonda) tagasi, aga Nestorius sai ametist lahti tehtud ning wangi-põlwe saadetud. Tema suri Egiptuse maal hirmsast tõbest ära: usside närisiwad tema keele suust ära.

Suur mure ning waew kurnasiwad Kirilluse terwis ja rammu ära; tema oli tihti haige ning suri 444. aastal ära. Temast on palju kirju järele jäenud, kus sees wäga selgeste ning mõnusaste ristiusu õpetuse punktid on ära seletatud. Peale kirja, mis ta Nestoriuse waleõpetuse wastu kirjutas, kõige tähtsamad tema kirjad ehk raamatud on: Moosese raamatute, Jesaia ette kuulutamiste, kaheteistkümne, wähemate prohwetite raamatute, Joannese ning Luka ewangeliumiste ja epistlite seletused, raamat waimus ja tões kumardamisest ning õpetus Kolmainust Jumalast.

Waga Kirilluse,

Beloserskij klostri asutaja elu.

9. Junil.

Neljateistkümnemal aastasajal oli Wenemaal palju püha ning õiglasi mehi. Kõigerohkem oli niisugusid, kes kõrbes elasiwad; aga nemad ei jäenud mitte kauaks üksi kõrbetesse: wagad inimesed tuliwad nende ligidale elama, et nende käest juhatust saada. Nõnda tõusiwad kloostrid, mis aega mööda ikka suuremaks läksiwad ning tänini wäga kuulsad on. Nendes kloostritest, maailma kärrast eemal, palusiwad mungad Jumalat, õppisiwad Jumala sõna, kirjutasiwad raamatuid ümber ning juhatasiwad oma sõna ning kirjade läbi ilmlikkuid inimesi, kes nende käest õpetust otsima tuliwad. Nõnda saiwad nende sõnad ning wagaelu eesmärk kõikidele uskjatele kinnituseks, sest kõik rahwas pidas nendest suurt lugu ja püüdis nendest õpetust wõtta, seepärast et nemad tihti ka imetegusid tegiwad.

Waga Kirillus, Beloserskij kloostri asutaja, oli üks neist kõigekuulsamatest kõrbeelanikkudest neljateistkümnemal aastasajal. Tema sündis Moskwas 1337. aastal ning sai Kosmaks nimetud. Lapse põlwes jäi ta wanematest ilma ning elas ühe oma rikka sugulase Timowei juures, kes wene suurewürsti hoowis ühes suures ametis oli. Kui Kosmas suureks sai, siis andis Timowei oma majapidamise tema hooleks; aga noorel Kosmal oli ainus ihaldamine kloostri

minna ning seal Issanda päraſt waewa näha. Aga ſeſt asjaſt ei annud ta ſugulaſele midagi teada, kartes, et ta ſellepäraſt tema peale raskeste pahandab. Ükskord, kui ſenna majasſe üks waga ja kõigiſt auustatud munk, Stehwan Mahriſtskij tuli, andis Kosmas temale oma nõu teada. Stehwan õnnistas teda, pani munga riided tema ümber, andis temale nime Kirillus (Kirill) ning lubas iſe ſeſt asjaſt Timoweile kuulutada. Timowei ſai wäga pahaſeks ning hakkas Stehwanit tõrelema; aga oma abikaaſa palumiſe päraſt, andis ta järele ning lubas Kosmat kloſtri minna.

Siis jagas Kasmas kõik oma waranduſe waeſtele ning laskis ennaſt Moſkwa Simona kloſtris mungaks pühitſeda, kus juures Kirilluſeks (Kirilliks) nimetud ſai. Kloſtri wanem andis teda ühe waga wanamehe hooleks, ning Kirillus hakkas ſuure hoolega, tema eesmärgi järele, iſeäraliſes kaſinuſes elama. Alandlikult kuulis ta kõikide ſõna, tegi terwed pääwad leiwategemiſe tuas tööd, ning ei annud eneſele aega ka ööſel hingada, waid tegi ööd otſa palwet. Tema ſõnakuulmiſe, ſuure alanduſe ja ſüdameliku armaſtuſe päraſt ligemiſte waſtu, hakkaſiwad mungad kloſtris temaſt ſuurt lugu pidama.

Püha Sergius, Troitskij (Kolmainu Jumala) kloſtri igumen, käis tihti Simona kloſtris, ſeſt Simona kloſtri arhimandrit, Weodor, oli tema ſugulane. Kui Sergius ſenna tuli, ſiis läks ta otſekohe leiwategimiſe tuppa ning mitu tundi järestikku ajas Kirilluſega juttu. Warſi hakkaſiwad mungawennad Kirilluſe püha elu imeks panema. Siis, et inimeſte auuſtamiſeſt ennaſt eemal hoida, tegi Kirillus

ennaſt weidraks ning rumalaks. Teda ſõimati ning mõni kord ka pekſeti, aga tema kannatas ſõnalauſumata hoobid ja pilkamiſed ära. Mõne aja päraſt hakkas Kirillus igatſema, et temale midagi niiſuguſt tööd andaks, mis tema waikſuſes omas kellias (munga kamber) oleks teha wõinud; tema ei räekinud ſeſt klooſtri wanemale midagi, waid jättis ſelle asja Jumala hooleks. Tema tahtmine läks warſi täide: oli tarwis mõned waimulikud raamatud ümber kirjutada, ning et Kirillus koolitud mees oli, ſeepäraſt andis klooſtri wanem ſelle töö tema hooleks. Kirillus wõttis röömuga ja tänuga ſelle töö käſile: pääwa ajal kirjutas, aga ööſel tegi palwet ning laulis Taweti lauluſid. Aga warſi nägi tema, et ſeſt ajaſt, kui temale kerge töö anti, jäi tema ſüda palwe wastu külmemaks ning tuimemaks. Tema nägi nüüd, et raske töö temale kaſulikum on, ſeepäraſt hakkas ta Jumalat paluma, et endine palwe waim ning ſüdamelik haledus jälle tema ſüdamesſe tagaſi tulekſiwad. Warſi päraſt ſeda, ſaatis arhimandrit teda jälle raskemat tööd tegema, ning Kirillus hakkas jälle ſuure hoolega waewa nägema.

Nõnda läks kümme aastat mööda. Kirillus ſai preeſtriks pühitſetud. Mõne aja päraſt pandi Simona klooſtri arhimandrit Rostowi ülemaks piiskopiks, ſeepäraſt hakkaſiwad kõik mungawennad ihaldama, et Kirillus Simona klooſtri wanemaks ehk arhimandritiks pandud ſaaks. Kaua aega tõrkus Kirillus ſelle wastu, aga wiimaks wõttis ometi ſelle ameti oma kätte. Kui ta teiste ülemaks ſai, ei jätnud ta ſiiski endiſt alanduſt ning waewa-nägemiſt maha, ning walitſes armastuſega ja targaste wendade üle. Aga ſellegipä-

raſt oli ülema amet temale koormaks. Warſi andis ta ſelle ameti ühe teiſe munga kätte, aga iſe läks oma kelliaſſe ning elas ſeal üksikut elu.

Kõne tema pühaſt eluſt ning waimulikuſt tarkuſeſt läks laiale, ning palju rahwaſt tuli temalt juhatuſt paluma. Uuel arhimandritil oli kade meel Kirilluſe wastu. Kui Kirillus ſelleſt märku ſai, ſiis hakkas ta weel rohkem koguni üksikut elu ihaldama ning palus ſelle juures Jeſandalt ning kõigepühamalt Jumala Emalt eneſele juhatuſt, ſeſt et iſe oma tahtmiſe järele midagi ette wõtta kartis.

Ükskord ööſel, kui Kirillus oma wiisi järele palwel ſeiſis ning kanget ihaldamiſt kõrbe minna enneſe ſees tundis, kuulis tema häkitſelt ühte healt eneſe wastu ütlewat: „Kirillus, mine Walge järwe peale (Бѣлое озеро), ſeal ſaad ſa õiget rahu leidma.“ Sellſamal ajal paistis üks iſeäraline walgus tema kellia ümber. Kirillus tegi akna lahti ning nägi ſuurt walguſt põhja pool. Üks koht oli iſeäranis walgustud, ning mida rohkem Kirillus ſelle koha peale waatas, ſeda ſelgemaks ja walgemaks ta läks. Walgus kadus natukſe haawal ära. Kirillus pani akna kinni ning oli kõige järele jäenud öö palwes.

Hommiku küſis Kirillus munga Weraponti käeſt, kes Walge järwe poolt oli, ſeſt järweſt järele. Wiimaks wõtſiwad mõlemad mungad nõuuks Walge järwele minna. Kirillus oli ſell ajal juba kuuskümmend aastat wana.

Kaua aega käiſiwad wennad Walge järwe ümberkaudu, ſenni kui Kirillus wiimaks ſelle koha ära tundis, mis temale öö nägemiſes oli näidetud. See oli üks imelik waikne ning ükſik koht, mille ümber weſi ja mets oli.

„Siin on minu rahu paik, seie tahan ma elama asuda," ütles Kirillus ning pani ühe risti senna püsti, kus täna päämani klooster on. Kirillus ning Werapont kaewasiwad enesele maa sisse ühe pisikese kellia ning hakkasiwad mõlemad tema sees elama. Aga et nad mõlemad üksikut elu ihaldasiwad, seepärast läks Werapont sealt warsi ära, wiisteistkümmend wersta kaugemale. Temaga läksiwad ka mõned mungawennad; üksteise abiga ehitasiwad nad kiriku Jumala Ema sündimise mälestuseks; ning warsi asus senna klooster, mis täna päämani Weraponti kloostri nime all teada on.

See koht, mis Kirillus oma elamise kohaks walitses, oli külabest kaunis kaugel. Tema elas seal hulga aega koguni üksi; päraft leidsiwad kaks inimest: Awksentius ning Matteus (Matwei), tema elamise koha ülesse ning hakkasiwad tema juures elama. Nemad jutustasiwad püha mehele, et mõne aasta eest on üks talupoeg oma perega seal tahtnud elama hakata ning et tema on seal tihti kella löömist ja imeilusat laulmist, iseäranis pühapäämadel ning pühade ajal, kulnud. See talupoeg on seda imelikku asja kartma hakkanud ning sealt ära läinud, ning see koht on senni kui Kirilluse tulemiseni tühi seisnud. Körbeelanikud hakkasiwad seda paksu metsa raijuma mis nende ümber oli, ning tegiwad omale põllu. Warsi tuliwad mõned Simona kloostri mungad ja ka teised inimesed nende juurde elama. Sai kirik Jumala Ema uinumise mälestuseks ehitatud ning mõned kelliad mungawendade tarwis tehtud. Nõnda sai klooster asutud, mis warsi kaunis tähtsaks sai. Kirillus wõttis kloostri walitsuse oma hooleks; tema

juhatas wendi sõna ning waga elu eesmärgi läbi, maenitses neid tasased ning kannatlikud olema ja kindlaste Issanda peale lootma, Kes Oma sulasid mitte maha ei jäta. Imelikul wiisil kaitsis Issand kloostrit, hoidis tema munkasid iga wiletsuse ja äparduse eest ning läkitas kloostrile kõik elu tarwitused.

Kui ümberkaudsed talupojad teada saiwad, et Beloseri kõrbes klooster asutatud ning ka kirik ehitud oli, siis tuliwad neile pahad mõtted. Nemad arwasiwad, et Kirillus on senna põhjatu suure waraduse toonud. Üks bojarin (suurisand), Weodor nimi, oli iseäranis munkade rikkuse pärast rahutu ning wõttis nõuuks kloostri paljaks rööwida. Kaunis suur hulk rööwijaid tuliwad kloostri ligidale ning jäiwad metsa, öö pimedust ootma. Aga, oma imeks, nägiwad nemad, et kloostri ümber sõa wägi wahi peal oli. Nemad ootasiwad öö otsa, lootes, et wahid magama lähewad. Aga nende ootamine oli ilma asjata, ning nemad jätsiwad oma kurja nõuu täitmise teiseks ööseks. Teisel öösel nägiwad nemad weel rohkem wahtisid kloostri ümber. Nemad andsiwad sest asjast bojarile Weodirile teada, ning tema, arwates, et wist mõni suur ülem on hulga teenritega kloostri tulnud, saatis järele kuulama, kes kloostris wõerusel on. Temale kosteti, et juba terwe nädala pole ükski wõeras kloostris käinud. Bojarina peale tuli hirm, sest tema sai aru, et Issand on rööwlitele nägemises näitnud, et Ta Ise kloostrit kaitseb. Tema kahetses oma kurja mõttet ning tunnistas seda silma weega Kirilluse ees üles. Kui Kirillus tema tunnistuse sai üle kuulnud, siis noomis ta teda ning andis temale andeks, üteldes: „Usu minb, mo poeg Weodor, et

mull ei ole muud midagi, kui need waeſed riide hilbud ning mõned raamatud."

Bojarin ſai Kirilluſe taſanduſeſt liigutud, tänas Jumalat, et Ta teda kurjategu pole laſknud korda ſaada, ning käis ſeſt ajaſt tihti Kirilluſt waatamas ja püüdis ka klooſtrile head teha.

Waga Kirillus elas ka ſiis waeſuſes ja waewanägemiſes, kui tema kloooster juba kuulſaks ning rikkaks ſai. Tema andis kloſtrile munkade ühesselamiſe ſeaduſed ning nõudis, et keegi munkade ſeaſt ei pidanud omale mingiſuguſt waranduſt korjama. Tema ſuri 90 aastat wana, 1427. aastal ära. Tema kloſtris on tänini tema kehwad riided ning mõned raamatud, mis tema on oma käega kirjutanud, alal. Oma elu ajal wõttis ta alati oma kloſtri ſantiſid, tõbiſid ja wiletſaid wastu ning aitas neid. Sagedaste käiſiwad tema jutul ka ſuurt-ſugu inimeſed, bojarid ning würstid, ning tema andis neile hingekaſulikkud õpetuſed. Meie ajani on tema kolm kirja alal jäenud, mis ta ſuurewürsti Dimitrij Donskoile ja tema poegadele: Waſſilile ning Andreile on kirjutanud. Tema maenitſeb ſuurtwürsti Jumala oma Heategia wastu tänulik olla, Tema pühad käſud pidada, ennaſt ſelle tee eeſt hoida, mis hukatuſe ſiſſe wiib, mitte ajaliku auu üle ſuurustelleda: „ſeſt tühine ja ürikene on maapealne elu ning ihu on ſurma alla heidetud." Tema ütleb weel: „ei kuningriik, ei würsti wägewus, ei ka mingiſugune muu walitſuſe wõimus ei wõi meid Jumala õige kohtu ees aidata; aga kui ſina, iſand, ligemeſt kui iſe ennaſt armastad, neid trööſtid, kes kurbduſe ja wiletſuſe ſees on, ſiis wõib ſee ſind Kriſtuſe õige kohtu ees palju aidata,

seſt apostel Paulus, Kristuse jünger, kirjutab: kui mull oleks kõik uſk, nõnda et ma wõiksin mägesid aſemelt ära tõsta, ja kui ma oma wara ära jägaksin, aga mull ei oleks armastuſt, ſiis ei oleks minul ſeſt ühtegi kaſu." (1 Korint. 13, 2. 3).

Kirillus maenitses würstisid üksteisega rahu sees elada ning hoolega oma kohut alamate wastu täita; selle järele waadata, et kohtumõistjad õiget kohut mõistaksiwad, ning waestele ja nõdradele mitte ülekohut ei teeksiwad; rahwast wiina joomise, warguse ja teiste paha tegude eest hoiaksiwad; mitte riigi asjade toimetamises laisad olla ning kõigele wagaduse ja kõige heategude eesmärki anda,

Enne oma surma kirjutas waga Kirillus testamenti, kus sees ta würsti Andreit palus mitte tema kloostrit maha jätta. Würst tegi waga Kirilluse mälestuseks kloostrile palju head ning ilustas Jumala Ema Uinumise kirikut, kus tänapääwani waga Kirilluse mädanemata ihu hingab.

Püha apostli Parnaba elu.

11. Junil.

Püha apostel Parnabas, keda enne Josepiks ehk Jooseseks hüiti, sündis Küpruse saare peal, mis Wahemeres on. Tema wanemad olid rikkad inimesed, Hebrea rahwas, Lewi suguarust. Nemad saatsiwad oma noore poja Jerusalemma, kuulsa selle aja õpetaja Kamaliele juure kooli. Temaga seltsis oli Kamalieli juures koolis ka üks teine noor Hebrea mees, Saulus, kellega Josep wäga suures sõbruses elas.

Sell ajal hakkas maailma Lunastaja Jeesus Kristus armuõpetust kuulutama. Tema tuli Kalilea maalt Jerusalemma. Palju rahwast käis Tema järel, et Tema õpetust kuulda ning Tema imetegusid näha saada. Kui Jooses Õnnistegijat ning mõned Tema imeteud nägi, siis hakkas ta Teda kõigest südamest armastama ning heitis Tema jüngriks. Wanad kirjad jutustawad, et Jooses on sell ajal oma sugulase, Maria, (Joannese — Markuse ema), juure läinud ning tema wastu öölnud: „tule ning waata seda, keda meie wanemad on ihaldanud näha saada. Prohwet Jeesus, Naatseretist Kalilea maalt, õpetab templis ning teeb suuri imetegusid, ning mitmed arwawad, et Tema see oodatud Mesias on.“ Maria on ruttu üles tõusnud ning templi läinud, kus siis Jeesus õpetanud. Tema on Jeesuse jalge ette maha langenud ning hüidnud, „Issand, kui mina olen

Sinu ees armu leidnud, siis tule oma ümardaja majasse ning õnnista oma tulemise läbi minu kodakondsid." Issand Jeesus on, tema usku nähes, tema majasse läinud ning kõiki õnnistanud, kes seal olnud. Sest ajast saadik on noormees Jooses igal pool Jeesuse järele käima hakkanud. Kui Jeesus Kristus omale seitsekümmend jüngrit walitses ning neid Oma Sõna kuulutama läkitas, siis sai ka Jooses nende sekka wõetud, ning apostlid hakkasiwad teda Parnabaks hüidma, mis tähendab *tröösti mise poeg*. See nimi saanud temale sellepärast antud, et temal üks iseäraline and olnud kurbi tröösti da. Nõnda arwab püha Joannes Krisostomus.

Pärast Issanda taewaminemist ning püha Waimu mahatulemist apostlite peale, kui apostlid weel Jerusalemmas ühes meeles ning armastuses elasiwad, müüs Parnabas oma waranduse ära, tõi raha apostlite kätte ning hakkas ühes nendega armuõpetust kuulutama. Sell ajal nagu wanad kirjad tunnistawad, on tema tihti oma endist kooli sõpra, Saulust, nägema juhtunud, kes ristiusku põlgas ning usklaid tagakiusas. Sauluse waen ristiusu wastu tegi Parnabale suurt südame walu, ning tema püidis teda Kristuse poole pöörda. Aga Saulus ei tahtnud mitte pöörda waid laimas Kristust, tundis meelehead esikannataja Tehwanuse surmamisest ning palus ülemate preestrite käest omale luba ka teistes linnades ristirahwast tagakiusada ja kohtu alla anda. Sagedasti nuttis Parnabas Sauluse kangekaeluse pärast, keda tema kõigest südamest armastas, ning palus Jumalat, et ta Tema meelt tõe walgusega walgustaks. Kuidas Issand Saulust imelikul wiisil Tamaskuse teel Enese poole

pööris, see on kõigile Apostlite Teguderaamatust teada. Parnabas sai Sauluſega siis kokku, kui ta juba ümber pöörnud oli ning Tamaskuſest Jeruſalemma tagaſi oli tulnud. Saulus tahtis Jſſanda jüngrite ſeltſa astuda, aga nemad kartſiwad teda, kui Jumala Koguduſe waenlaſt, ſest et nemad tema ümberpöörmiſt weel ei teadnnd. Ka Parnabas, kui Sauluſt nägi, ütles temale: „Oh Saulus, kui kaua tahad ſa ikka weel Kristuſe laimaja ning tema ustawate teenrite tagakiuſaja olla? Kui kaua tahad ſa ſelle ſala asja wastane olla, milleſt prohwetid on ette kuulutanud ning mis nüüd meie lunastuſeks on korda ſaadetud?“

Saulus heitis Parnaba jalge ette maha ning hüidis silmaweega: „anna mulle andeks, ſa tõe õpetaja! Nüid olen mina teada ſaanud, et kõik ſee tõſi on, mis ſina mulle Kristuſeſt räekiſid; nüid tunnistan mina Seda, Keda enne laimaſin ning puuſepa pojaks nimetaſin; ma tunnistan Teda Jumala Ainuſündinud Poja olewat.“

Selle järele jutustas Saulus Parnabale omaſt ümberpöörmiſeſt. Parnabas ſai wäga röömſaks, wiis Sauluſe apaſtlite juure ning jutustas neile, kuidas Jſſand temale oli ilmunud, ning et tema nüid Kristuſe waenlaſeſt Tema ustuwaks teenriks on ſaanud.

Jumala Sõna lautas ennaſt ruttuste laiale; ka ristirahwa tagakiuſamine oli ſelle juures kaſuks, ſest uſkjad läkſiwad linnadesſe laiale ning kuulutaſiwad Ewangeliumit igal pool Hebrea rahwale. Aga mõned Küpruſe ja Kirinea mehed hakkaſiwad teda ka Kreeka rahwale Antiohias, Siiria maal, kuulutama. Jſſand aitas neid, ning wäga palju Antiohia koda-

nikkudeſt uskuſiwad Kristuſe ſisſe. Kui apoſtlid ſelleſt teada ſaiwad, ſiis läkitaſiwad nad Parnaba Antiohia linna neid uskus kinnitama, kes armuõpetuſt oliwad wastu wõtnud; ſeſt Parnabas, nagu püha kiri ütleb, oli mees, täis püha Waimu ja usku (Ap Teg. 11, 24). Issand õnnistas tema tööd, ning uskjate aru ſai iga päew ſuuremaks. Parnabas kutſus oma sõbra Sauluſe, omale abimeheks. Nemad tegiwad terwe aasta oma püha tööd Antiohias, kus uſkjaid kõige eſiti ristiinimesteks (Kriſtlasteks) nimetama hakati. Sell ajal tõuſis Juuda maal nälg, ning Antiohia kriſtlaſed korjaſiwad niipalju, kui wõiſiwad, raha kokku ja läkitaſiwad Parnabaga ja Sauluſega wendadele, kes Juuda maal elaſiwad. Kui Parnabas ning Saulus ſelle asja ſaiwad ära toimetatud, ſiis läkſiwad nad jälle Antiohia linna tagaſi ning wõtſiwad ka Parnaba wenna poja, Joanneſe Markuſe eſltſi enestele teenriks.

Kõik need Parnaba elulugud ja apoſtlik waewanägemine on Apoſtlite Tegude raamatusſe üles pandud. Et tema kaua aega Sauluſega ehk apoſtli Pauluſega ſeltſis armuõpetuſt kuulutas, ſeepäraſt tahame meie temaſt laiemalt jutustamiſeks püha apoſtli Pauluſe elulugudeſt räekida. Tema käis Pauluſega mitmes linnas Weike Aſia maal armuõpetuſt kuulutamas ning kannatas ſagedaste tagakiuſamiſt ja häda. Kui nad teiſt korda mõne aja Antiohias, Siria maal, ſaiwad olnud, ſiis läkſiwad nad kaugemale Jumala Sõna kuulutama. Parnabas tahtis ka Joanneſt Markuſt kaaſa wõtta, aga Paulus ei ſündinud mitte ſellega kokku, ſeepäraſt et Joannes juba enne nendeſt ükskord oli ära lahkunud. Selle

asja päraſt lahkuſiwad need kaks apoſtlid teine teiſeſt ära.

Paulus wõttis oma ſeltſimehe Sila kaaſa, ning läks Terbeni ja Lüſtra linna, aga Parnabas läks Markuſega laewa peal oma iſamaale, Küpruſe ſaare peale. Seal tegi Parnabas oma alustud apoſtliku tööd edaſi, päraſt läks ta Itaalia maale, oli ka Roomas ning aſutas kogubuſe Mailandis.

Päraſt tuli Parnabas jälle Küpruſe ſaare peale tagaſi. Salamini linnas, mis ſelle ſaare pealinn oli, hakkaſiwad ſealſed Hebrea rahwas teda tema jutluſe päraſt kangeste wihkama. Parnabas nägi ette, et tema ſelles linnas pidi martri ſurma ſurema, ſeepäraſt hakkas ta ennaſt ſiit, äralahkumiſe wastu walmiſtama. Tema käskis Markuſt kõigeſt tema elulugudeſt püha apoſtli Pauluſele teada anda ning päraſt ſurma Matteuſe Ewangeliumi, mis ta alati eneſe juures kandis ning iſe oma käega oli kirjutanud eneſe rinna peale risti panna. Kui ta Jumala armu ſai wastu wõtnud ning uſkjad Jumalaga jätnud, ſiis läks ta Hebrea rahwa ſekka, nende kogubuſe kotta ning hakkas neile armuõpetuſt kuulutama. Hirmſa wihaga kargaſiwad nad tema kallale ning wiskaſiwad kiwidega ſurnuks. Päraſt tahtſiwad nemad tema ihu tulega ära põletada, aga tuli ei hakkanud tema külge ning tema ſai Markuſeſt maha maetud. Püha Parnaba mädanemata ihu ſai wiiendama aastaſaja lõpul ülesleitud ja tema rinna peal Matteuſe Ewangeliumi raamat. Tema mälestuſeks ſai Küpruſe ſaarel tempel ehitud.

Püha apostli Partolomeusse mälestus.

11. Junil

Mõned arwawad, et Partolomeus olnud seesama inimene, kes Ewangeliumis Natanaeli nime all teada on, ning keda apostel Wilippus Issanda Jeesuse juure tõi. Wilippus ütles tema wastu: „Kelleſt Mooses ja prohwetid on kirjutanud, teda oleme meie leidnud, Jeesust Naatsaretist.“ Peab ütlema, et Naatsaret ning üleüldse kõik Kalilea maa saiwad Juuda rahwast wäga põlgatud, seepärast et seal palju pagana rahwast elas, sellepärast kostis Natanael Wilippusele: „kas Naatsaretist wõib midagi head tulla?“

— Tule ja waata, ütleb temale Wilippus.

Natanael läks Wilippusega Jeesuse juurde; ning kui Issand teda eemalt nägi, ütles Ta tema poole näidates: „Ennä! üks tõsine Israeli mees, kelle sees ei ole kawaluſt.“

— Kust Sa mind tunned? küsis Natanael Temalt.

— Enne kui Wilippus sind kutsus, nägin Mina sind, kui sa wiigipuu all olid, ütleb Issand temale.

— Õpetaja! Sina oled Jumala poeg, Sina oled Israeli Kunningas, hüüdis Natanael.

Jeesus ütles temale: „Et Mina sulle olen ütelnud: Mina nägin sind wiigipuu all, siis usud sina: sa pead suuremaid asju nägema kui needsinatsed. Tõeste, tõeste Mina ütlen teile: sest ajast peate teie taewa nägema lahti olewat ja Jumala inglid üles ja maha

aſtwad Inimeſe Poja peale“ (Joan. 1, 46—52). Seſt ajaſt ſaadik ſai Natanael Jeeſuſe Kriſtuſe jüngriks. Sedaſama Natanaeli, nagu arwataſe, nimetawad ewangelistid Partolomeusſeks, mis tähendab Tolomeusse poeg. Partolomeus ſai kaheteiſtkümne ſekka arwatud, kes Jeeſuſe järel käiſiwad ning kellele Tema meelewalla andis Tema nimel haigid terweks teha ning muid imeteguſid teha.

Päraſt püha Waimu mahatulemiſt, kui apoſtlid Ewangeliumi kuulutamiſe tarwis laiale läkſiwad, tuli Partolomeusſel, liiſu järele, hommiku poolſete maadesſe minna, kuhu ka apostel Wilippus läks. Mõni kord lahkuſiwad nemad teine teiſeſt ära ning käiſiwad üks haawal mitmed linnad läbi. Ükskord, kui nemad üks haawal Weike Aſia maa linnades armu õpetuſt kuulutaſiwad, anti Partolomeusſele nägemiſes teada, et Wilippus ſuure häda ning kurbduſe ſees on; ning Jſſand käskis teda Wilippuſele appi töttada. Partolomeus täitis ſeda käsku, ning ei lahkunud ſeſt ajaſt ſaadik ialgi Wilippuſeſt ära, waid wõttis ſenni kui tema ſurmani tema töötegemiſeſt ja waewanägemiſeſt oſa. Nendega ſeltſis reiſis ka Wilippuſe õde, neitſi Mirjam. Kõik kolmekeste kuulutaſiwad hoolega Jumala Sõna ning kannataſiwad wahwaste kõik tagakiuſamiſed ja hädad ära. Jerapoli linnas, Wrigia maal, pöörſiwad nemad palju pagana rahwaſt wäerjumalate poolt õige Jumala poole, ſeepäraſt hakkaſiwad wäerjumalate preeſtrid ülemaid ning rahwaſt nende wastu kihutama, ning rahwas hakkas nende ſurma nõudma. Pühad apoſtlid ſaiwad risti löödud. Aga häkitſelt ſündis hirmus torm ning maa-wäriſemine. Rahwas ſai hirmu täis ning hakkas tungiwalt kannatajate

— lahtilaſkmiſt nõudma. Elatand Wilippus oli juba risti pääl hinge heitnud; aga Partolomeus oli weel elus, kui ta risti päält maha wõetud ſai. Tema mattis Mirjamiga Wilippuſe ihu maha; ſelle järele ristis ta kõik need inimeſed ära, kes Kristuſe ſisſe oliwad uskunud, pani waga wanakeſe Stahiuſe piiskopiks ning läks mõne pääwa päraſt Jerapoli linnaſt ära. Wanad kirjad ütlewad, et tema on ka Indiа maal käinud ning Ewangeliumi Indiа rahwa keelde ümber pannud. Ajalugude kirjutaja Ewſewius jutustab, et üks kuulus tark, nimega Panten, on ühe Ewangeliumi Aleksandria linna toonud, mis tema on Indiamaal leidnud ning mis nagu arwatakſe, Partolomeus, ſenna on wiinud.

Päraſt ſeda käis Partolomeus Armeenia maal, pööris ſääl palju paganaid Kristuſe poole ning tegi Jumala wäe läbi ſuure imeteguſid. Kuninga tütar oli raskeste haige, ning Partolomeus tegi teda terweks Kuningas, oma tänu teenistuſeks, ſaatis temale kamelite ſelgas mitu koormat kulda, hõbedat, pärlid ja muid kallid asju, kingituſeks. Aga apostel ei wõtnud mitte neid kingituſi wastu, waid ütles. „mina ei kauple mitte nende asjadega, waid otſin inimeste hingeſid. Kui mina neid ſaan ning Jſſanda ette panen, ſiis olen ma Tema ees, kui üks hea kaupmees.“ Kuningas uskus Kristuſe ſisſe ning laskis ennaſt ristida; temaga ſeltſis ſai ka ſuur hulk tema alamaid ristitud. Partolomeus kuulutas armuõpetuſt mitmes Armeenia linnas.

Albanopoli linnas kihutaſiwad pagana preeſtrid rahwa tema wastu ülesſe. Püha apostel ſai kinni wõetud ning peaga alla poole risti löödud. Apostel

kannatas hea meelega kange walu ära ning maenitses risti pealt rahwast Jumala poole pöörda. Siis nülgisiwad tigedad piinajad tema naha ihu päält ära ning raijusiwad tema pea mõegaga otsast maha. Ristiinimesed wõtsiwad püha apostli ihu risti pealt maha ning paniwad tinast laeka sisse; mõne aja pärast wiskasiwad paganad laeka merde. Aga tema ei läinud mitte põhja, waid sai laenetest Lipara saare alla randa aetud. Selle saare piiskopile sai sest nägemises teada antud, ning tema läks kiriku teentritega mere randa, wõttis laeka weest wälja ning wiis teda auuga templisse.

Pärast kui see meresaar uskmata rahwa kätte langes, sai püha apostli Partolomeusse mädanemata ihu Benewenti linna, Neapoli riiki wiidud, aga sealt jälle, kümnendamal aastasajal Rooma toodud. Püha apostli Partolomeusse madanemata ihu wiimise mälestust peetakse 25. Augustil. Waga Josep, waimulikkude laulude kirjutaja, on kanoni laulud kirjutanud, mis Partolomeusse mälestuse pääwabel laulbakse.

Püha martri (neitsi) Akilina kannatamised.

13. Juuli.

Biblosis, pisikeses Palestina maa linnas, elasiwad mõned ristiinimesed, kes apostlite eneste käest oliwad Issanda seadust tundma õppinud. Nemad pidasiwad suure hoolega nende maenitsused meeles ning õpetatasiwad neid ka oma lastele. Ühel niisugusel ristiinimesel sündis tütar, kes Akilinaks nimetud ning Isa ning Poja ning püha Waimu nimel ristitud sai. Warsi päraft Akilina sündimist, suri tema isa ära. Ema armastas oma tütart kõigest südamest ning muretses tema eest. Kui tüttar seitsme aastaseks sai, siis hakkas ema temale ristiusu seadust õpetama; tema seletas tütrile ristiinimese kohused ära ning maenitses teda seda täitma. Kui Akilina kümnet aastat käis, suri ka tema hea ema ära. Ehk Akilina küll wanemateft ilma jäi, siiski ei unustanud tema ema maenitsusi ära, waid püüdis hoolega Jumala tahtmist täita, kindlaste Tema peale loota ning Teda kõigest südamest paluda. Teiste laste seas, kellega Akilina sõbrust pidas. oli palju paganaid, kes wäerjumalaid kumardasiwad. Aga nemad ei wõinud mitte Akilinat õige tee pealt ära eksitada, waid ennemine püüdis Akilina neid õpetada ning õige Jumala poole pöörda.

— Miks palute teie hingeta wäerjumalalaid? ütles tema neile. Eks teie ei tea, et neil ei ole

ei tundmist ega elu, ning et teie ilmaasjata nende peale loodate.

— Aga misfuguſt Jumalat ſiis ſina auustad? küſiſiwad ſõbrad Akilina käeſt.

— Mina auustan ainuſt tõſiſt Jumalat, Kes taewa ja maa, ja mere ning kõik, mis ſeal ſees, on loonud, kostis Akilina. Tema aitab kõiki, kes Tema ſisſe uſuwad.

— Aga meie oleme kuulnud, ütleſiwad pagana uſu neitſikeſed, et ſelle Jumala, Keda ſina kumardad, on Juuda rahwas risti löönud, ning et Tema on risti peal ära ſurnud.

— Surmal ei ole mitte wõimuſt Tema üle, kostis Akilina. Tema on Iſe oma wäega ſurnuſt ülestõusnud, oma werega kõik uſklikud ära lunastanud ning neile igaweſt elu annud. Tema on Iſe inimeſeks ſaanud, et inimeſi ära lunastada, neid õpetanud ning neile armu ja tõt annud. Tema on kõikide Lunastaja. Tema armastab meid ning on priitahtlikult meie eeſt piinamiſi kannatanud ning oma elu ära annud.

Nõnda rääkis ristiuſu tütarlaps oma kaſuõdedele, et neid pagana uſuſt ristiuſu poole pöörda. Aga ükskord kuulis üks maawalitſeja teener tema juttu ning kaebas Akilina peale maawalitſeja ees. Sell ajal kiuſati kangesti ristirahwaſt taga. Maawalitſeja käskis Akilina, kes ſiis kolmatteiſtkümnet aastat käis, eneſe ette tuua, ja ſundis teda wäerjumalatele ohwrit tooma, ning kui neitſikene mitte tema käsku täita ei tahaks, ſiis ähwardas ta teda hirmſate piinamiste alla anda.

Aga Akilina kindlaste Jumala ſisſe uskudes

ning teades, et Tema seadus wäerjumalate kumardamist ära keelab, kostis julgeste maawalitsejale, kelle nimi oli Wolusian, et ta mitte tema käsku ei täida.

— Mina näen et sa weel wäga noor oled, ning mull on sind kahju, ütles Wolusian; aga kui sa kangekaelseks jäed, siis pean ma sind piinajate sekka andma; sina pead kange walu sees surema ning ei saa sind mitte ristirahwa Jumal aitama, Keda sina tunnistad.

— Ei olc mull sinu armu tarwis, kostis Akilina; sina ütled, et sull mind kahju on, aga ise tahad mulle kurja teha, püiab mind Jumala poolt ära pöörda.

Siis käskis maawalitseja neitsikest kangeste peksta, ning ise ütles ikka tema wastu: „kus on nüüd sinu Jumal, Akilina? miks ei tule Tema sind minu käest ära peastma?“ Aga Akilina kannatas wahwaste kange walu ära ning ütles maawalitsejale:

Miba rohkem sa mind piinab, seda rohkem annab Kristus mulle kannatust ja jõudu.

— Ma tahan sulle kaks päewa järelmõtlemiseks anda, wõib olla, et sa targemad mõtted saad, ütles maawalitseja, neitsikese kannatust imeks pannes.

Ära anna mitte ühtegi päewa, ka ühte tundigi aega, kostis Akilina. — Mina olen lapse põlwest õpetud ühte ainust Jumalat kumardama, Selle peale lootma, Kes uskjatele taewast abi läkitab.

Siis andis maawalitseja Akilina hirmsate piinamiste alla; aga need ei wõinud mitte noore ristiusu neitsikese kindlust kõigutada, ning tema tegi palwet ja hüüdis: „Oh Issand, Kes Sa lapse põlwest minu südame tõe walgusega oled walgustanud, anna mulle jõudu need piinamised ära kannatada!“ Wiimaks

langes püha neitsikene minestuseſt maha; tema ſai linna müüride taha wiidud, ning maawalitſeja mõteldes, et ta ſurnud oli, käskis tema ihu maha matmata jätta.

Keſk öösel kuulis neitsikene häkitſelt inglit eneſe wastu hüidwat: „tõuſe üles ja ſaa terweks!“ Tema tundis, et tema rammu temale tagaſi tuli, ning et tema haawad oliwad terweks ſaanud. Seepäraſt tõuſis ta ülesſe, kiitis ja tänas Jumalat ning palus Teda, et Ta warſi teda ſiit ära kutſuks. Selle järele läks Akilina linna, maawalitſeja kotta, kes ſell ajal weel magas. Kui ta üles tõuſis ning eneſe ees ſeda inimeſt nägi, keda ta ſurnud arwas olewat, ſiis ei tahtnud tema oma ſilmi uskuda, ning kutſus oma teenrid eneſe juure ja küſis, kes ſee inimene on. Nemad ütleſiwad, et ſee Akilina on. „Mina olen Jſſanda ümardaja Akilina,“ ütles ka iſe neitsikene.

Maawalitſeja nimetas teda noiaks ning käskis ſurma nuhtluſe alla anda. Kui ta ſurma nuhtluſe paika ſai wiidud, ſiis palus ta eneſele natukeſe aega anda, palwet teha. Tema tänas oma palwe ſees Jumalat Tema kõige wägewama abi eeſt, ning heitis rahulikult hinge. Timukas tuli tema juure teda ära ſurmama, ning leidis teda juba ſurnud olewat.

Nõnda lahkus ſiit eluſt kaheteiſtkümne aastane neitsikene Akilina. Eſimeſtel ristiuſu aasta ſajadel, kui risti rahwaſt kangeste taga kiuſati, oli palju lapſukeſi, kes uſupäraſt hirmſad piinamiſed ära kannataſiwad, ühte iſeäralikku waimu kindluſt üles näitaſiwad ning oma elu ära andſiwad. Nende eesmärk õpetagu ka meid maaſt madalaſt Jumalat teenima, Tema tahtmiſt tundma ja täitma, mis meie pühaſt

kirjast wõime teada saada. Oma maapealse elu ajal näitas Issand Jeesus Kristus ühte iseäralikku armastust ning lahket meelt lapsukeste wastu, — wõttis neid Oma sülle ning õnnistas neid: ning kui jüngrid neid Tema juurest ära ajada tahtsiwad, kartes, et nad temale tüliks ei oleks, ütles Tema nende wastu: „Laske lapsukesed Minu juure tulla ja ärge keelge neid mitte, sest niisuguste päralt on see Jumala riik“ (Mark 10,14). Neid sõnu mäletades, peawad lapsed püidma oma tundmiste, mõtete ja tegudega armulise taewa Isa ligemale saada, ning Issand, see südamete ja mõtete Tundja, saab siis nende palwed kuulma ning neile Oma abi läkitama; sest ilma selle abita oleme meie kõik wäetimad ja nõdrad.

Püha prohweti Elisa mälestus.

11. Juunil.

Püha prohwet Elisa elas ligi üheksasada aastat enne Kristuse sündimist. Lue temast piiblis, 2. Kuningate raamatus 2—9 peatükis.

Püha Jona,

kõige Wenemaa mitropoliti, elu.

15. Junil.

Püha mitropolit Jonas walitses Wenemaa koguduse üle sell tähtsal ajal, mill Rooma waimulikud mehed Õigeusu Kogudust paawsti walitsuse alla püidsiwad kiskuda. Juba sest ajast saadik, mill Õhtumaa Kogudus Hommikumaa Kogudusest ära lahkus, ei wõinud Rooma paawstid ilma paha meeleta seda näha, et Hommikumaa Kogudus nende walitsuse all ei ole. Wieteist kümnemal aastasajal näitas Rooma waimulikkudel meestel paras aeg olewat Õigeusu Kogudust oma alla heita, sest sell ajal oliwad suured segadused Hommikumaa kogudusel: Türklased tungisiwad Konstantinopoli linna peale, Kreeka keiser, Joannes Paleologus, oli walmis paawsti tahtmist täitma, see on Kreeka Kogudust tema alla heitma, kui ta aga paawsti poolt Türklaste wastu abi saaks; Wenemaad koormasiwad sell ajal wene würstide isekeskised tülid ning Tatarlaste ikke. Peale selle lõiwad mõned Wenemaa jauskonnad (Kiewi, Tschernigowi, Polotskij, Galitskij ja teised), kus Ledwa würst Witowt walitses, ennast Moskwa mitropoliti alt lahti ja hakkasiwad hawalikult Õhtumaa Koguduse poole hoidma. Kõik need ülemal nimetud segadused andsiwad paawstile julgust loota, et ta Hommikumaa Koguduse kergeste oma alla saab; aga tema lootus ning püidmine läksiwad kõik tühja.

Sell ajal walitſes Wenemaal ſuurwürſt Waſilij ſee Pime. Mitropolit Wotius ſuri ära ning ſegaduste päraſt ei olnud wõimalik ligi kuus aastat tema aſemele teiſt mitropoliti walitſeda. Wiimaks kutſus ſuurwürſt piiskopid Moſkwa kokku, ning nemad kõik ühel meelel walitſeſiwad Räſani ning Muroma piiskopi Jona, kes oma waga elu pooleſt tuttaw oli, Moſkwa ning kõige Wenemaa mitropolitiks.

Jonas oli Galitſi linnaſt Kostroma kubermanguſt pärit; kaksteiſtkümmend aastat wana olles, laskis ta ennaſt ühes Galitſi kloſtris mungaks pühitſeda ning läks päraſt Moſkwa Simona kloſtri. Ükskord, kui mitropolit Wotius Simona kloſtrit waatamas käis, ning Jonat magamas nägi, kelle sõrmed oliwad nõnda kokku pandud, kui koguduſe wanematel, kui nemad rahwaſt õnnistawad, ſiis pani ta ſeda ning ka noore munga auuliſt ja rahulikku nägu imeks ning ütles ette, et temaſt ükskord kõigeülem Wenemaa Koguduſe wanem ſaab. Mõne aja päraſt ſai Jonas Räſani ning Muroma piiskopiks pandud ning wiimaks, 1437. aastal, mitropolitiks walitſetud.

Tema walimine pidi Konſtantinopolis kinnitud ſaama, ſeſt ſell ajal ſaiwad wene mitropolitid Konſtantinopoli patriarhiſt ametisſe pandud. Jonas läks Konſtantinopoli, aga ſeal kuulutati temale, et patriarh olla juba ühe Kreeklaſe, Iſidori, wene mitropolitiks pühitſenud. Jonale ööldi, et kui mitropoliti troon jälle ükskord tühjaks jäeb, ſiis ſaab tema mitropolitiks pandud, ning tema läks oma Räſani eparhiasſe (piiskopi jauskonda) tagaſi.

Iſidor, kes wene mitropalitiks pühitſetud ſai, oli üks tark ja kawal inimene. Hilja aegu enne oma

pühitsemist, käis ta Italia maal ning oskas seal nõnda paawsti Ewgeniuse IV. meelepärast olla, et see temast suurt lugu pidama hakkas. Paawst püüdis sell ajal Italia maale sünodi kokku kutsuda, et need usu õpetuse punktid (dogmad) läbi waadata, mis Hommikumaa Kogudus mitte wastu ei wõtnud. Paawst ihaldas kangeste Kogudaste ühendamist ning lubas Kreeka keisrile tugewaste abi anda Türklaste wastu, kui ta aga Kreeka Koguduse wanemad tema nõuusse kisuks. Keiser, patriarh, suur hulk koguduse wanemaid ning riigi ülemaid läksiwad paawsti laewade peal Italia maale; aga Isidor tuli keisri ning patriarhi kirjadega Moskwa.

Suurwürst wõttis teda auuga wastu aga pani wäga imeks seda, et uus mitropolit tahtis warsi Italia maale sünodi peale minna, et seal Kogudaste ühendamiseſt aru pidada. Suurwürst ütles tema wastu: meie isad ning wanaisad ei ole mitte Kreeka ning Rooma ususeaduste ühendamiseſt kuulda tahtnud. Mina ei pea sind mitte kinni; aga pea meie usu puhtust meeles ning too jälle see tagasi: ära too meile mitte wõeraſt õpetust — meie ei wõta seda mitte wastu." Isidor tootas wandega õigeusu õpetusele truuks jäeda ning läks, nelja kuu pärast, Italia maale sünodi peale.

Sünod, mis esite Werraras ning pärast Wlorentias peetud sai, tuuris tugewaste aasta. Pärast suurt waidlemist saiwad keiser, Joannes Paleologus ning üks jagu Kreeka koguduse wanemateſt paawsti lubamisteſt petetud ning sündisiwad selle kogudaste ühendamisega kokku ning lubasiwad Rooma Koguduse dogmad (usu õpetuse punktid) wastu wõtta. Isidor

näitis walmis olewat kõik Rooma waimulikkude meeste nõudmised täitma ning oli wäga pahane nende piiskoppide peale, kes õigeusule truiks jäiwad, kindlaste tema eest wõitlesiwad ning mingisuguſid noomimisi ja ähwardamisi tähele ei pannud. Nende wiimiste kindlaste meeste seas oli ka Markus, Ewessuse piiskop, keda Antiohia ning Jerusalemma patriarhid eneste eest oliwad sünodi peale saatnud. Tema ei kirjutanud oma nime mitte nende punktide alla, mis Sünod oli kirja pannud. Paawst juba käskis Koguduste ühendamise pärast suurt röömu püha pidada ning pidas ise wäga auulisel kombel sellepärast Liturgiat; aga kui ta kuulda sai, et Markus pole mitte oma nime temast ettepandud punktide alla kirjutanud, siis hüidis ta kange wihaga: „siis pole meie midagi teinud!“

Ning tõeste, warsi tuli awalikuks, et see sünod ei olnud mitte Koguduste ühendamiseks midagi teha jõudnud. Koguduse wanemad Kreeka maal ei olnud mitte sellega rahul, et keiser ning Kreeka Koguduse eesseisjad sünodi peal oliwad paawsti tahtmist täitnud, nimetasiwad Markust, Ewessuse piiskoppi, ainsaks tõsiseks Kristuse teenriks, aga kõiki teisi piiskoppisid, kes paawsti nõudmisi oliwad täitnud, äraandjateks, kes oma usu Rooma kulla eest oliwad ära müünud. Keisri Joanneſe Paleologuse lootus paawsti peale, läks ka tühja, — Konstantinopoli linn langes, 1453. aastal, Türklaste kätte.

Kui Isidor Moskwa kagasi tuli ning kardinali auu nime, mis ta paawstilt oli saanud, kuulutas, Uspenskij katedraal-kirikus *Wlorentini kahekſama waleſünodi* seaduſi lugeda laskis ning paawsti eest kirikutes paluda laskis,

siis süttis kõige rahwa wiha tema wastu põlema. Suurwürst kutsus, 1441. aastal, Moskwa sünodi kokku. Koguduse wanemad ning targemad bojaride seast waatasiwad Wlorentini sünodi punktid läbi, heidsiwad nad ära, aga Isidori ennese paniwad Tschudowi kloostri kinni. Aga tema põgenes salaja kloostrist ära, läks Rooma, kus paawst temale ühe suure ameti andis ning Wenemaa kardinaliks hüüda käskis.

Jonas sai teist korda mitropolitiks walitsetud, ning suurwürst saatis Kreeka keisrile ja patriarhile kirja, kus sees ta seda seletas, mis süi pärast Isidor on ametist lahti lastud; aga see kiri ei jõudnud mitte Konstantinopoli, sest kui suurwürst teada sai, et keiser ise ning ka piiskopid, kes Wlorentini sünodi peal oliwad, on õigest usust ära taganenud, siis laskis ta oma saadiku teelt tagasi tulla. Sest ajast hakkas Jonas Wenemaa Koguduse asju toimetama, aga sai mitte mitropolitiks, waid ikka Räsani piiskopiks hüütud. Suurte segaduste pärast, mis sell ajal Kogudust ning riiki koormasiwad, oli Jonal wäga raske Koguduse asju toimetada. Mõned lõuna-aluse Wenemaa piiskopid taganesiwad Õigest usust ära, heitsiwad mitropoliti Grigoriuse Wolgarlase alla, kes Roomas ametisse pühitsetud ning Isidori õpipois oli, ning pidasiwad Wlorentini ühendust. Poola kuningas saatis wene suure-würstile kirja ning palus Grigoriust Wenemaa mitropolitiks pidada; aga Wene piiskopid heidsid Grigoriuse Koguduset ära.

Sell ajal piinasiwad Wenemaad mitmed wiletsused: Ledwa rahwas ning Tatarlased käisiwad sagedaste teda laastamas, wene würstid tülitsesiwad ja sõdisiwad üks teisega, Suurwürst sõdis kaua aega oma onu

poegadega: Wasili Köwersilmaga ja Dimitri Schemäkaga. Esimese silmad saiwad, suure-würsti käsu järele, peast ära pistetud. Mõne aasta päraſt makſis Schemäka oma wenna eest suurewürstile hirmsal kombel kätte. Ta leppis suurewürstiga silmakirjaks ära, aga päraſt tuli häkitselt Moskwa linna peale, wõttis suurewürsti Wasili ema ning abikaasa kinni ning läks nendega Sergiuse-Troitskij kloostri, kus suurwürst ise poegadega oli. Wasili, kes sellest midagi ei teadnud, oli sell ajal püha Sergiuse haua juures Liturgia Jumalateenistust kuulmas. Schemäka wõttis teda kinni, käskis tema silmad peast ära pista ning teda Uglitsi linna wangi saata, aga ise kuulutas ennast suurekswürstiks. Wasili ustawad teenrid jõudsiwad tema lapsed Schemäka eest ära peidutada ning Muroma linna warjule wiia.

Aga Dimitri Schemäka kartes, et ustawad bojarid walitsuse tema käest ära wõtwad ning selle Wasili laste kätte andwad, püidis neid lapsi oma kätte saada. Tema palus Jonat, et ta nad Moskwa tooks. „Kui sa seda teed, ütles tema, — siis wannun ma sulle, et ma Wasili wangist lahti lasen. Mina tahan temale ja tema lastele suure jauskonna anda ning nemad peawad seal walitsema ning külluses elama.“ Jonas uskus Schemäka wannet, ning Wasili rasket põlwe kergitada tahtes, läks Muroma linna, tema laste järele. Kaua aega tõrkusiwad sugulased wastu ning ei tahtnud lapsi Jona kätte anda; aga wiimaks andsiwad nad järele, lasksiwad laste päraſt palwet teha ning siis paniwad neid ühe kiriku teki peale maha, kust pealt Jonas neid oma epitrahili peal üles tõstis, selle näituseks, et ta nende elu eest tahab

kosta. Jonas wiis lapsed Moskwa. Aga Schemäka saatis lapsed nende isa juurde ning ei tahtnud oma töotust täita. Jonas palus teda tungiwalt, et ta, oma tootuse järele, suurewürsti wangist lahti laseks. Ta ütles tema wastu: „sina oled õiguse seadust rikkunud, minb patu sisse webanud ning mulle mo wana ea seas suurt häbi teinud. Jumal saab sind nuhtlema, kui sa suurt würsti tema perega lahti ei lase ning temale seda jauskonda ei anna, mis sa töotanud oled.“ Wiimaks wõitsiwad Jona palumised ning maenitsused Schemäka kanguse ära: tema laskis Wasili lahti ning andis temale Wologda maa jauskonnaks.

Aga rahu ei kestnud mitte kaua. Rahwas hakkas Schemäkat tema paha tegude pärast wihkama, seepärast jõudis Wasili suurewürsti trooni jälle oma kätte saada. Et ta palju häda ning wiletsust oli kannatanud, seepärast hakkas ta näib weel suurema tasandusega ning mõistlikumalt riigi üle walitsema, kui enne. Tema kõigeesimene mure oli mitropoliti ametisse seada, sest nagu meie nägime, Jonas ei olnud weel mitte mitropoliti auu-nime sisse tõstetud. Piiskopid saiwad jälle Moskwa kokku kutsutud ning pühitsesiwad Jona, 1448. aastal mitropolitiks. Tema oli esimene mitropolit Wenemaal, keda Wene piiskopid ise ametisse pühitsesiwad. Sest ajast saadik sai Wenemaa oma Koguduse asjade toimetamise poolest Konstantinopoli alt priiks.

Jonas hakkas suure hoolega oma ameti kohusid täitma; tema püidis Unia eksitused ära häwitada, maenitses õigeusulisi kindlaste ning wahwaste need tagakiusamised ära kannatada, mis lõuna-alusel We-

nemaal nende peale tõsteti. Tema püidmiſed ja waewanägemiſed, mis uſkjatele raske häda ſees troostiks ja kinnituſeks oliwad, tegiwad paawsti meele tema peale wäga paha ſeks, kes teda uſuſt-taganejaks nimetama hakkas. Jonas maenitſes ka würstiſid armastuſe ning rahu ſees elada ja oma wannet täita.

1456. aastal tuliwad Tatarlaſed Moſkwa linna alla ning põletaſiwad ühe tema alewi ära. Kange tuul ajas tule ka linna ſiſſe. Mitropolit käis risti rongiga köik linna läbi ning palus Jumalat, et Ta waenlaſed linna alt ära peletaks. Tſchudowi kloſtris elas ſell ajal üks waga munk, Antonius nimi. Mitropolit nägi teda ning ütles tema wastu: „mo poeg ning wend Antonius, palu Jeſandat ning köigepuhtamat Jumalaſünnitajat linna peaſtmiſe päraſt.“ — „Tänagem Jeſandat ning Tema köigepuhtamat Ema,“ kostis Antonius, „meie uſin Eeſtſeisja on juba oma Poega Jeeſuſt Kriſtuſt palunud, et Ta linna peaſtma tõttaks. Waenlaſed ſaawad nägemata wäe läbi ära aetud ning ära wõidetud; mina üksi pean nende noolteſt ſurma ſaama.“ Sedamaid, kui Antonius need ſõnad ſai ütelnud, lendas üks nool Tatarlaste leeriſt linna ning löi teda ſurnuks maha. Köikide kodanikkude imeks, põgeneſiwad Tatarlaſed, teiſel Juli kuu pääwal, häkitſelt linna alt ära. Selle imewäert peaſtmiſe mälestuſeks, ſai mitropoliti hoowis üks kirik ehitud, mis Jumalaſünnitaja Riide Panemiſe kirikuks nimetud ſai. Selle asja mälestuſt peab Kogudus teiſel Juli kuu pääwal. (Heina Maria pääw).

1453. aastal wõtſiwad Türklaſed Konſtantinopoli linna oma alla ning tegiwad köik tema kirikud oma metſetideks. Püha Jonas wõttis ſuure armaſtuſega

neid Kreeklasi wastu, kes sell wiletsal ajal Wenemaale põgenesiwad ning püidis igapidi neid aidata. Kõik Wenemaa leinas Konstantinopoli pärast, kust ta ristiusu oli saanud. Wenemaa wale-mitropelit, Isidor, oli sell hirmsal ajal Konstantinopolis ning pakkus wiimse otsani Kreeklastele paawsti abi, kui Kreeka Koguduse wanemad Wlorentini sünodi punktid wastu wõttaksiwad. Keiser ning piiskopid oliwad walmis tema tahtmist täitma, aga rahwas ei tahtnud seda kuuldagi, waid kisendas: „häda Latina waleõpetusele!“

Kui Jonas kaksteistkümmend aastat oli Wenemaa Koguduse üle walitsenud, siis tundis ta, et surma tund ligi on, ning hakkas seda rahulikult ootama. Tema suri 31. Paastu kuu pääwal 1461. aastal ning sai Uspenskij katedraal-kirikusse maha maetud, kus tema mädanemata ihu tänapääwani hingab, mis 1472. aastal üles leitud sai.

Püha martrite Leontiuse, Ipatiuse ja Weoduluse kannatamised.

18. Juuli.

Rooma keisri Wespasiani walitsuse ajal, esimise aastasaja lõpul, sai üks suur ülem, Adrian nimi Woinikia maale saadetud, et seal ristirahwast kohtu alla anda ja surmata lasta. Adrianil oli hea meel, et tema hooleks niisugune toimetus anti, sest tema wihkas kangesti ristirahwast ning oli üks kuri inimene; Kui ta Wõinikia maale sai, siis toodi tema ette kaebdus, et Triipoli linnas, (Libanoni mäe ligidal), peab üks wäe ülem olema, kes Kristuse sisse usub ning palju inimesi wäerjumalate poolt on ära pöörnud. Selle wäeülema nimi oli Leontius. Warsi saatis Adrian ühe tribuni Ipatiusse, mõne sõjamehega Leontiuse juure ning käskis teda kinni wõtta ja wahi alla anda.

Leontius oli tõesti palju paganaid Kristuse poole pöörnud, sest Triipoli kodanikud pidasiwad temast, tema waga elu ning hea tegude pärast, suurt lugu. Tema oli Kreeka mees ning tuttaw oma wahwuse ja tarkuse pooleşt, täitis hoolega Kristuse käskusid, aitas waesid, wõttis teekäijad wastu ning üleüldse elas ühte püha ja auusat elu.

Kui tribun Ipatius Tripoli linna ligidale jõudis siis jäi ta raskeste haigeks, nõnda et pidi tee peale seisatama jäema. Haiguses ütles ta oma sõjameeste

wastu: „mina tean küll, mikspäraſt ma haigeks jäen: ſellepäraſt et ma enne oma koduſt ära minemiſt jumalate ohwrit ei wiinud.“ Haigus läks ikka raskemaks ning ſõjamehed hakkaſiwad igal tunnil oma ülema ſurma ootama, aga ootamata ſündis üks imewäärt lugu. Ööſel ilmus üks Jumala Ingel tribunile unes ning ütles tema wastu: „kui ſa tahad terweks ſaada, ſiis hüia oma ſõjameestega kolm korda: Leontiuſe Jumal aita mind!“ Kui tribun uneſt ülesſe härkas ning eneſe ees Inglit ühe iluſa noore mehe näul nägi, ſiis ütles ta tema wastu: „mina olen ſelle tarwis ſeie ſaadetud, et Leontiuſt kinni wõtta ning teda Adriani tulemiſeni wahi all pidada, ſeſt Adrian tuleb tema peale, kui ühe kriſtlaſe peale kohut mõiſtma, aga ſina käſid Leontiuſe Jumalat appi hüida.“ Ingel ei koſtnud temale midagi ning kadus häkitſelt tema ſilmade eeſt ära. Siis tuli ſuur hirm Ipatiuſe peale ning tema hakkas oma ſeltſimehi hüidma, kes teiſes kambris, tema kambri kõrwas, magaſiwad. Nemad jookſiwad ruttu tema kambri, ning tema jutustas neile ſeda, mis temaga nüidſama ſündinud oli. „Mis ſiin ſiis enam aega wiita,“ ütleſiwad nemad, „ſee aſi pole raske täita, ning meie kõik tahame hea meelega ſeda nime appi hüida, kui aga ſina terweks ſaakſid.“ Üks ſõjamees Weodolus nimi, kuulis ühe iſeäraliſe tähelepanemiſega Ipatiuſe jutu, küſis laialt ſeſt nägemiſeſt järele ning tema ſüda hakkas armastuſega ſelle tundmata Jumala wastu põlema.

Kui hommik kätte tuli, ſiis tuliwad kõik ſõjamehed kokku ning hüidſiwad, tribuni käſu järele, ſuure healega: „Leontiuſe Jumal, aita meid!“ ning

ſedamaid ſai haige koguni terweks. Seda ime asja paniwad küll kõik ſõjameheb imeks, aga ükski ei hakkanud ſeſt tundmata Jumalaſt, Kelle nimi ſelle imeteu oli teinud, ſügawamalt järele mõtlema, waid kõik hakkaſiwad ſuure käraga röömu ja lusti pidama: ſööma, jooma ja tantſima. Ükſi Weodulus ei wõtnud ſeſt röömuſt oſa, ei läinud ka teiste ſekka ſööma ja jooma, waid istus eemal ja mõtles iſeeneſes: „kes ſee Leontiuſe Jumal peaks olema? ning kuidas mina teda tundma ſaaksin?“ Wiimaks läks ta tribuni juure, tuletas temale ſeda toimetuſt meelde, mis tema hooleks oli antud ning palus teda ſõjameheb taha tulema jätta ja temaga nende ees Triipoli linna tulla. Jpatius ſündis ſelle nõuuga, ning nemad läkſiwad kahekeste teele. Kui nad linna ligi ſaid, ſiis tuli Leontius iſe neile wastu, teretas neid ning küſis: „keda teie otſite?“

— Meie oleme ſelle tarwis ſeie ſaadetud, et ſiin linnas ühe mehe, Leontius nimi, ülesſe otſida, koſtſiwad Jpatius ja Weodulus. — Meie järele tuleb meite ülem Adrian ka ſeie. Tema tahab ſeda Leontiuſt näha ſaada ja teda Rooma läkitada, kus meite kuningas tahab teda auuga wasta wõtta, ſeſt tema on kuulda ſaanud, et Leontius üks wahwa ja tark mees on ning meie jumalaid kõige hoolega teenib.

— Mina näen, et teie wõerad inimeſed olete ning meite linnaſt wäga piſut teate, ütles Leontius. Lähme minu majaſſe, hingage ſeal natukene, aega, ſiis tahan ma teile ſeda Leontiuſt näidata, keda teie kindlaks wäerjumalate teenriks peate. Tema ei ole mitte nende jumalate ſõber, keda teie auuſtate,

waid on ristiinimene ning usub Issanda Jeesuse Kristuse sisse.

Teekäijad läksiwad, tema kutsumise peale tema majasse. Peremees wõttis neid wäga lahkeste wastu. Päraft lõunat tänasiwad Ipatius ning Weodulus teda toidu eest ning palusiwad enestele Leontiust näidata.

— Mina olen ise see Leontius, keda teie otsite, ütles tema neile. — Mina olen Kristuse sõjamees, ning minb peate teie wahi alla wiima.

Siis langesiwad Ipatius ja Weodulus tema jalge ette maha ning hüidsiwad: „oh kõige kõrgema Jumala sulane, palu meie eest oma Jumalat, sest ka meie taham: kristlasteks saada!" Selle järele jutustasiwad nad tmale Ingli ilmumisest ning Ipatiuse terweks-saamisest Leontiuse Jumala nime läbi. Nende juttu kuuldes, walas Leontius röömu silmawett ning päraft seda hüidis: „Oh Issand Jumal, kes Sa tahad, et kõi inimesed õnsaks saaksiwad ja tõe tundmisele tulekswad, waata sellsinatsel tunnil meie peale! Sina läkitasid minu juure neid, kes minb kinni wõtma oliwad saadetud. Ma palun Sind kaitse minb, Oma lammast, ning walgusta ka neidsinatseid oma armu walgusega, ja wala nende peale oma püha Waimu! Loo nende siisse puhas süda ning pane nende peale Oma püha pitseri märk, tee neid Oma ärawõitmataks sõjameesteks!"

Warsi päraft seda palwet, kattis üks selge pilw Ipatiust ja Weodulust ning wihm sadas ülewelt nende peale. Leontius hüidis nende peal püha Kolmainu Jumala, Isa ja Poja ning püha waimu nime. Päraft seda imewäert ristmist, tänas Leontius Jumalat ning

hüüdis: „Anu olgu sulle, minu Jumal, et Sa mitte nende palwid ära ei põlgenud, kes Sind armastawad, waid ikka nende ihaldamised täidad, kes Sind kartwad!“ Selle järele pani ta Ipatiuse ja Weoduluse ümber walged riided, ning käskis, selle aja kombe järele, põlewaid küünlaid nende ees kanda.

Selle aja sees jõudsiwad sõjamehed, kes tribuniga oliwad saadetud, linna. Nemad saiwad wäga pahaseks, kui kuulsiwad, et nende ülemad oliwad ristiusku wastu wõtnud. Ka mõned linna kodanikkude seast oliwad selle üle wäga pahased; tõusis mässamine rahwa seas. Rahwa ning sõjameeste salgud käisiwad linna uulitsaid mööda ning kisendesiwad: „saagu tulega ära põletud kõik, kes meie jumalaid laitwad!“ Mõned seisiwad Leontiuse ning risirahwa eest, teised jälle tahtsiwad neid silmapilk ära tappa. Wiimaks sai nõuuks wõetud, et enne Adriani ulekut, pole tarwis midagi ette wõtta.

Tema tuli kahe pääwa pärast senna. Peganad, kes wäga kõwad omas usus oliwad, andsiwad temale warsi teada, mis sündinud oli. Kõige rohkem kaebasiwad nemad Leontiuse peale. „See inimene', ütlesiwad, nemad „pöörab kõik jumalate poolt ära; tema eksitab rahwast ning nimetab Jumalaks ühte inimest, keda Juuda rahwas kämblitega pekſiwad ning Pilatus risti lõi. Tema on ka sinust läkitud sõjamehd eksituse sisse wedanud ning Kalilea usku pöörnud ning nüüd juba kolmat pääwa kiitwad nemad oma ristilöödud Kristust ning laimawad meie jumalaid.“ Adrian käskis ristiinimesed silmapilk kinni wõtta ning wangitorni heita. Seal palusiwad nemad kõige öö Jumalat ja kõnelesiwad hingekasulikuist asjadest.

Leontius maenitses neid ning walmistas piinamiste ning surma wastu.

Teisel pääwal kutsus Adrian ristiinimesed kohtu ette. Kõikide tema küsimiste peale tunnistas Leontius kindlaste oma usku. Adrian käskis teda armutumal kombel peksta ning siis jälle wangitorni wiia. Pärast seda kutsus ta Ipatiuse ja Weoduluse ette ning hakkas neid piinamistega ähwardama, kui nad Kristust ära ei salga, ning lubas neile kallid kingitused ja auunimed anda, kui nad tema tahtmisi täitwad. Aga Ipatius ning Weodulus, kes kindlaste Issanda sisse uskusiwad ning igawest elu kätte saada ihaldasiwad, ei himustanud mitte maapealist head, ei kartnud ka ajalikkuid piinamisi. Nemad jäiwad truiks Jumalale. Adrian käskis neid piinama hakata: neid pekseti hirmsal kombel, nende ihu kisti terawate raud riistatega katki, ning wiimaks mõisteti neid surmale. Omad pead mõega alla pannes, hüidsiwad nemad: „Oh Issand, Sina oled meie warjupaik! Sinu kätte anname meie omad hinged.“

Pärast seda kutsus Adrian uueste Leontiuse enese ette ning hakkas teda maenitsema, temale auu ning rikkust Kristuse äraſalgamise eest pakkudes; aga Leontius kostis: „parem pööra sina, Adrian, ise Kristuse poole, et sa auu ning rikkust ja lunastust wõiksid pärida.“

Adrian hakkas naerma. „Mis lunastusest sa räägid? küsis tema. „Kas sellest mis Ipatius ja Weodulus on kätte saanud? Eks sa ei tea, missuguse nuhtluse läbi nemad ära hukatud saiwad.“

— See ei ole mitte nuhtlus, kostis Leontius, — waid see on elu, ja rahu, ja rõõm, sest nemad on nüüd piha Inglitega taewa rõõmu sees.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Siis käskis Adrian Leontiust hirmsal kombel piinata; aga mingisuguseb piinamiseb ei wõinud ristiinimese kindlust kõigutada, ning tema ütles rahulikult Adriani wastu: „kui sa kõik mu ihu haawadega katakšid, siiski ei wõi sa minu meele mõistust ära wõita, minu hinge oma walitsuse alla saada.“ Pandi weel piinamisi juurde; Leontius kannatas kõik wahwaste ära ning palus Jumalat. Wiimaks tema sai pea alla poole rippuma pandud ning suur kiwi tema kaela seutud. Siis hüidis marter paludes: „Oh Issand Jeesus Kristus, kes Sa oma sulaseb, Jpatiust ja Weodolust oled kinnitanud, kinnita ka mind, oma alandlikku ja patust sulast, ning anna mulle jõudu piinamiseb ära kannatada ja ära lase mind mitte Sinust, mo lootusest, ära taganeda!“ Nõnda rippus Leontius terwe pääwa. Õõseks wiidi teda jälle wangitorni, kus Issanda Ingel temale ilmus ning tema wastu ütles: „ole wahwa, Leontius! Issand Jumal, Keda sa truiste oled teeninud, on mind sinu juurde läkitanud, et ma lahkumata sinu juures pean olema.“

See imenägemine täitis Leontiuse röömuga ning uue rammuga, ning teisel pääwal, kui teda jälle Adriani ette wiidi, tunnistas ta endise kõikumata kindlusega Kristust. „Misfugune wara, misfuguse auu päraft pean ma oma Jumala ära sahama? ütles tema. Kõik maailm ei ole minu Issanda wäert, Keda mina kõigest südamest armastan, ning Kelle päraft ma walmis olen weel hirmsamad piinamiseb ära kannatama.“

Siis käskis Adrian teda surmani piinata, ning püha Leontiuse kannatamiseb ning surma on notarius

Kürus üles kirjutanud, kes ise oma silmaga seda nägi. Tema lõikas selle jutustamise tina laudade peale, mis martri haua peale saiwad pandud, et igaüks, kes seda lueb, wõiks Issandat tänada, Kes oma ustawat sulast oli kinnitanud.

Waga Paisiuse, see Suure mälestus.

18. Junil.

Waga Paisiuse, elulugud on üks teine, ka waga ja jumalakartlik kõrbeelanik, Joannes Kolow, üles kirjutanud. Nendest imetegudest jutustades, mis Paisius Jumala wäe läbi tegi, lisab Joannes juure: „Ärgu olgu üksi kahtlane, kui ta kuulsaid ja imewäert asju temast kuuleb, ning ärgu mõtelgu, et mina, oma armsa isa kiituseks, midagi omast peast juure olen pannud. Tema on üle inimeste kiituse, ning temal ei ole alamatekiitust tarwis, sest et ta kõrgemate loomade, — püha Inglite käest, kiitust wastu wõtab. Nende kasuks, kes seda kuulda tahtwad ning tema waga kombede järele elada ihaldawad, jutustan ma ükspäinis seda, mis oma silmadega olen näinud ning oma kõrwadega kuulnud."

Waga Paisius sündis Egiptuse maal, neljandamal aastasajal. Tema wanemad oliwad jumalakartlikud inimesed ning kaswatasiwad oma lapsi Issanda seaduses. Nendel oli seitse last ning nemad elasiwad

ilma puuduseta ja wõisiwad ka waesid aidata. Aga warsi tuli selle perele suur kurbdus. Paisiuse isa suri ära, siis kui suurem hulk lapsi weel wäetimad oliwad, ning suur pere jäi ema hooleks. Tal oli suur mure oma laste tulewiku pärast ning iseäranis kõige pisem, Paisius koormas tema südant. Ükskord öösel, ilmus temale unes Ingel ning ütles tema wastu: „Jumal, see waeste laste Isa, on mind sinu juure läkitanud. Miks oled sa ülelia mures ja rahutu oma laste pärast? Ega sa üksi nende eest hoolt kannad? Eks Jumal ka nende Kaitsja ei ole? Jäta oma kurbdus maha ning anna üks oma poegadest kõigekõrgemale Jumalale, sest tema sees peab Issanda nimi austatud saama."

— Kõik minu lapsukesed on Jumala päralt, kostis ema; — wõtku Tema, missugune tahes, omale. Ingel wõttis pisikese Paisiuse käest kinni ning ütles: — waata, see on Jumala meelepärast.

— Wõta üks nendest, kes temast suuremad ja paremad on, ütles ema temale.

Ei mitte, kostis Ingel; — eks sa ei tea, et Jumala wägi ennast nõdruses awaldab? Selle kõigenoorema on Issand ära walitsenud ning see on Tema meelepärast.

Pärast neid sõnu kadus Ingel tema silmade eest ära. Kui naene üles ärkas, siis hakkas ta Jumalat paluma ning ütles: „Sinu arm, oh Issand, olgu meie ning Sinu sulase Paisiuse peal!"

Sest ajast saadik, hakkas ema oma kõige noorema poja waimuliku haridusе pärast iseäralikku hoolt kandma ning andis teda kiriku teenrite juure kooli. Pisikene Paisius hakkas suure hoolega Issanda seadust õppima ning Püha Kirja lugema, ning tema süda sai armastusega Jumala wastu täidetud. Kui ta

ſuureks ſai, ſiis hakkas ta kõrbe elu igatſema ning heitis ühe kuulſa kõrbeelaniku, waga Pammwa jüngriks, kes Nitri kõrbes elas. See waga mees oli ennaſt täieste Jumalale ära annud, elas kõigekaſinamat elu, paastus kangeste, hoidis ennaſt teiste inimestega räekimaſt ning nõudis oma jüngrite käeſt alanduſt ja tõrkumata ſõnakuulmiſt wanemate wastu. Selle püha mehe juhatuſe all elas Paiſius ſenni kui tema ſurmani. Sealſamas ſkitis elas ka waga Joannes, kes päraſt Paiſiuſe elulugud üles kirjutas.

Mõne aja päraſt hakkas Paiſius koguni ükſikut kõrbe elu ihaldama. Joannes ütles tema wastu: „armas wend Paiſius, mina näen, et ſa waikiſt elu igatſed; minul on ſeeſamma igatſemine, aga mina ei tea, kas ſee Jumala meelepäraſt peaks olema. Palume Jumalat, et ta meie elu oma tahtmiſe järele ſeadaks ja meile näitaks, mis meie peame tegema.“ Nemad paluſiwad öö otſa Jumalat, ning hommiku ilmus neile Ingel ja ütles nende wastu: „ſina, Joannes, peab ſeie jäema ning mitmele juhatajaks õnſuſe poole ſaama; aga ſina, Paiſius, mine õhtupoolſeſſe kõrbeſſe, ſeal ſaab ſuur hulk munkaſid ſinu ümber koguma, ſaab ka klooſter ehitud, kus ſees Jſſanda nime auuſtama hakatakſe.“ Päraſt Ingli äraminemiſt tegiwad pühad mehed weel kaua palwet ning tänaſiwad Jſſandat. Joannes jäi ſkitti ning ſai päraſt kloſtri ülemaks; aga Paiſius läks kaugemale Nitri kõrbe, raijus ſeal ühe kalju ſiſſe omale koopa ning elas ſeal kaua aega üksi ja palus Jumalat. Päraſt hakkaſiwad mõned inimeſed tema juures käima, tema käeſt juhatuſt otſima. Puuduſe ning waewanägemiſe ſees kinnitas Jſſand teda imenägemiſte läbi ja andis

temale meelewalla imeteguſid teha ning inimeste ſalajad mõtted ära tunda. Seepäraſt oli temal wõimalik neid aidata, kes tema käeſt nõuu küſima tuliwad, ning neile lunaſtuſe teed juhatada. Mõne aja päraſt kogus waga Paiſiuſe ümber ſuur hulk munkaſid, ning tema juhatas neid targaſte: mõnda käskis palwet teha, mõnele andis töö kätte, ſeſt tema teadis, mis kellelegi tarwis ja kaſulik oli.

Elu ſuure hulga inimeſte ſeas ning nende lugupidamine oliwad alandliku mungale koormaks, ſeepäraſt läks ta kaugele kõrbeſſe ja elas kolm aaſtat ühe koopa ſees, ilma kellegi teadmata. Aga wiimaks otſiſiwad jumalakartlikud inimiſed tema elu koha ülesſe ning aſuſiwad jälle tema ümber elama. Tema wõttis kõiki lahkeſte waſtu, ehk küll inimeſte auuſtamine temale koormaks oli, ning tema heategude awaldamine teda kurwaſtas. Kui mõni tema waga kombe awalikuks tuli, ſiis jättis ta warſi ſelle kombe maha ning wõttis midagi muud asja ette. Oma jüngrite küſimiſte peale, miſpäraſt ta nõnda teeb, koſtis Paiſius: „ſelle tarwis, et teile mitte kiituſeſt kahju ei ſünniks, ning et teda (tegu) puutumata jätta, ſeſt ſuur kahju tuleb meie tegudele inimeſte kiituſeſt. Kes ſelle kiituſe päraſt waewa näeb, ſee ei wõi mitte õnſaks ſaada; tema waewab ennaſt tühja auu päraſt, mis temale üksnes kahjuks on, aga Jſſand ütles, et pahem käſi ei pea mitte teadma, mis parem käſi teeb.“ Nende wendadele, kes tema käeſt küſiſiwad: „miſſugune on kõige ülem heategu?“ koſtis tema: „ſee, mis ſalaja on tehtud.“

Ükskord käis üks Paiſiuſe jünger kloſtriſt ära ning ſai tee peal ühe Hebrea mehega kokku, kes

temaga hakkas juttu ajama ning jutu sees Kristust laimas ja ütles, et Jeesus Kristus olnud üks liht inimene, ning et Meesias peab weel tulema. Jünger ei tahtnud Hebrea mehega waidlema hakata ning kostis tema sõnade pääle, „wõib olla, et ta nõnda ongi.“ Kui ta kloostri tagasi tuli, siis pani ta warsi tähele, et waga Paisius temaga enam endist wiisi ei taha ümberkäija, waid pöörab oma pale tema poolt ära ning ei taha temaga räekidagi. See tegi teda koguni kurwaks ning tema küsis waga mehe käest: „miks pöörab sa, püha isa, oma palge minu poolt ära ning näitab wihkamist oma jüngri wastu?“ — „Kes sa siis oled?“ küsis Paisius; „mina ei tunne sind.“ — Kuidas sina siis mind ei tune! mina olen jo sinu jünger N.“ (nimetas oma nime).

— Ei mitte, kostis Paisius, see oli ristiinimene ning tema peal hingas Jumala arm; kui sina seesama jünger oled, mikspärast on siis Jumala arm sinust ära lahkunud ning ristiinimese kuju sinult ära wõetud? Ütle, mis on sinuga sündinud?“

— Mina pole midagi paha teinud, kostis jünger kurwa meelega; — anna mulle, püha isa, andeks.

Aga waga mehe wiha ei wähenud ning tema ütles jüngri wastu: „tagane minust ära, sina Jumala ärasalgaja; mina ei taha sinuga räekida.“

Jünger hakkas nutma ning ikka kostis, et tema pole midagi paha teinud.

— Kellega sa tee peal juttu ajasid? küsis waga Paisius.

— Ühe Hebrea mehega.

— Mis ta sulle ütles, ning mis sina temale kostsid?

— Tema ütles ükspäinis niipalju: „See, Keda teie auustate, ei ole mitte Kristus, waid Kristus saab weel tulema; ning mina kostsin. „wõib olla, et ta nõnda ongi".

Siis hüidis wanake: „mis wõib weel paremat olla, kui sinu sõnad, millega sa Kristuse ning püha ristmise ära salgasid? Mine minust ära ning nuta oma patu teu pärast, sest tänasest pääwast saadik on sinu nimi Issandast nende sekka üles kirjutatud, kes Temast on ära taganenud."

Nüid sai jünger aru, et ta rohkeste oli pattu teinud; ta langes põlwile maha ning palus wanakeselt silmaweega andeksandmist ja eespalwid Jumala ees. Kui waga mees nägi, et jünger oma süid puhtast südamest kahetses, siis läks ta oma kopasse ning palus seal kaua aega tema pärast Jumalat, ning Issand awaldas temale nägemises, et Ta jüngri patu teu andeks annab.

Waga Paisius elas sügawa wanaduseni. Tema oli waga Pauluse ga suures sõbrusses, ning suri natukene aega enne teda ära. Waga Isidor Pelusiot wõttis mõlemate wagameeste ihud, wiis neid oma kloostri, Pelusia linna ligidale, ning ehitas nende haudade peale ühe iluse kiriku.

Püha apostli Juuda,

Jakobuse wenna mälestus.

19. Juuli.

Püha Juudas, üks nende kaheteistkümne jüngri seast, keda lianimega ka Taddeuseks ning Lebeuseks hüüti, oli Joosepi, püha neitsi Maria kihlatud mehe, poeg, seepärast nimetakse teda, nagu ka Jakobust wähemat, Issanda wennaks. Tema elust, enne apostli ametisse astumist, on wäga pisut teada. Üks wana jutustamine ütleb, et tema on maaharimisest elanud. Ewangeliumis tuleb tema nimi mitu korda ette. Kui Issand wiimast korda oma jüngritega kõneles ning kõne sees nende wastu ütles: „Kellel Minu käsusõnad on, ja kes neid peab, see on see, kes Mind armastab, aga kes Mind armastab, teda armastakse minu Isast, ja Mina tahan teda armastada, ja iseennast temale ilmutada;" siis küsis Juudas Kristuse käest: „Issand, mis see on, et Sa Ennast meile tahad ilmutada, ja ei mitte maailmale?" Issand wastas temale: „Kui keegi mind armastab, küll see peab Minu sõna, ja Minu Isa armastab teda, ja Meie tahame eluaset tema juure teha." (Joan. 14, 21—23.)

Pärast püha Waimu mahatulemist apostlite peale, käis Juudas mitmed kohad Aasia maal läbi ning kuulutas Jumala sõna. Tema, nagu mitmed arwawad, sai ühes Silaga Pauluse ja Parnababale Antiohia linna abiks läkitud. Apostlite Tegude raamat

ütleb, „Juudas ja Silas, kes ka ise prohwetid oliwad, maenitsesiwad wendi mitme sõnaga, ja kinnitasiwad neid“ (Ap. teg. 15, 32). Juudas läks sealt mõneks ajaks Jerusalemma tagasi ning siis wõttis jälle uued teereisid ette. Tema, nagu wanad kirjad jutustawad, on ka Persia maal armuõpetust kuulutanud ning Persia ja Armeenia maa piiri peal, Ararati mäel, ära surmatud saanud. Teda löödi risti ning lasti nooltega läbi. See sündis ligi 80 aastat pärast Kristuse sündimist. Kõige rohkem austawad apostlit Juudat Armeenlased ning nimetawad teda oma apostliks.

Testamentis on üks raamat, mis Juudas kõikide usklikude heaks on kirjutanud. Selle raamatu läbi püiab tema ristirahwast waleõpetuste eest hoida ning seletab, et Issand, Kes ka Inglite peale ei ole armu heitnud, ei jätta mitte nuhtlemata neid inimesi, kes oma pattust elu parandada ei püia.

Ristia Joanneſe ſündimine.

(Jaani pääw).

24. Junil.

Joanneſe Ewangeliumis loeme meie: „Üks inimene, Joannes nimi, ſai Jumalaſt läkitud. Seeſinane tuli tunnistuſeks, et tema Walguſeſt pidi tunnistama, et kõik tema läbi pidiwad uſkma. Tema ep olnud mitte walgus, waid et tema pidi tunnistama Walguſeſt.“ (Joan. 1, 6—8.)

Nende ſõnadega näitab püha Ewangeliſt Joannes Ristia Joanneſe peale, kes kuus kuud enne Kristuſt ilmale ſündis ning Õnnistegia tulemiſeſt pidi inimestele kuulutama ja neid Tema wastu walmistama. Joanneſeſt kuulutaſiwad wana ſeaduſe prohwetid Malakias ja Jeſaias ette. Malakias ütleb: „Waata, Ma läkitan oma ingli, ja tema peab Mo pale eel teed walmistama.“ (Malak. 3, 1). Ka prohwet Jeſaias ütleb wägaſelgeste Joanneſeſt ette, et ta ſaab Issanda eel käima ja temale teed walmistama (Jeſ. 40, 3). Wiimaks tuli ſee aeg kätte, mill need ettekuulutamiſed pidiwad täide minema. Waga preeſtri Sakariale ilmus templis Ingel ja kuulutas, et temal peab poeg ſündima, kes ſaab Issanda ees ſuur olema, Kõigekõrgema prohwetiks hüitud, et tema ſaab mitmed Israeli laste ſeaſt Issanda nende Jumala poole pöörma, ja Tema eel Elia waimus ja wäes käima. Ingel käskis lapſele nime

Joannes panna. See nimi tähendab arm ning näitab selle peaasja peale, mis meile Õnnistegia Uues seaduses on annud; sest ka püha Ewangelist Joannes ütles: „Käsuõpetus on Moosesest antud, aga arm ja tõde Jeesuse Kristuse läbi saanud" (Joan. 1, 17).

Meie ei hakka mitte neid imewäert luguſid, mis Ristia Joanneſe ſündimiſe juures oliwad, ſiin kordama. Nendest on laiemalt räegitud jutustamiſes õiglaste Sakaria ja Eliſabeti elulugudest 5. Septembril. Ingel ütles Sakariale, et tema poja ſündimiſe päraſt ſaawad mitmed röömſad olema. Ristia Joanneſe ſündimine oli tõeste üks röömu-tooja aſi kõige maailmale, ſest tema näitas, et Messia tulemine ligi on; see oli koit, mis Kristuſe see tõe Päikeſe ilmumiſt ette näitas. Prohwet Jeſaias ütles: Rahwas, mis käis pimeduſes, on ſuurt walguſt näinud; nende üle kes elaſiwad ſurma-warju maal, on walgus paiſtnud" (Jeſ. 9. 1). Waatke, mikspäraſt on Risti kogudus wanaſt ajaſt ſeadnud Ristia Joanneſe ſündimiſe pääwa pühitſeda, aga teiste püha inimeste mälestuſeks pühitſeb tema nende ſurma päiwi, ſeepäraſt et nemad neil päiwil on uueste ſündinud igaweſe elule.

Waga Simſon, ſee waeste ſöber.

27. Junil.

Waga Simſon, Rooma mees, oli ſuurtſugu ja rikka wanemate laps. Wanemad andſiwad temale kauni haridusе ja õpetaſiwad teda maaſtmadalaſt Julat armastama ja Tema käskusid täitma. Armastuſe päraſt ligemiste wastu, õppis Simſon arsti ameti kätte ning hakkas haigid arstima. Jsand õnnistas tema head ettewõtet ning andis temale imewäert wäge kõikſuguſed tõbed terweks teha.

Päraſt wanemate ſurma jäi Simſonile ſuur warandus, ning tema pruukis kõik ſeda ligemiste kaſuks. Kõik omad orjad laskis ta priiks, jagas waestele rohkeste andeid ning wõttis oma majaſſe teekäijaid ja ſantiſi wastu ja toitis neid. Ehk ta küll ükſikut elu armastas, ſiiski aſus ta Konſtantinopoli elama, et ſeal ligemiste kaſuks olla. Seal ehitas ta ühe maja ja wõttis waeſid, haigid ja teekäijaid wastu. Tema arstis iſe haigid ning tegi Jumala wäe läbi palju imeteguſid. Suure alanduſe päraſt püüdis ta need iſeäralikud Jumala armu ilmutamiſed eneſe wastu teiste inimeste eeſt ära warjada; aga ſellegipäraſt ſaiwad inimeſed tema pühaſt eluſt teada, ning patriarh pühitſes teda preeſtriks.

Ükskord jäi keiſer Juſtinian raskeste haigeks. Kõige targemad arstid ei wõinud teda aidata, aga Simſon tegi teda ſelle wäega, mis temale Jumalaſt oli antud, koguni terweks. „Ütle mulle, mis ſa oma

heateu eeſt tahad, kas raha, wõi mõiſat?" küſis kuningas temalt.

— Rikkuſt ei ole mulle mitte tarwis, kostis Simſon; tema oli minu käes, aga mina iſe olen teda käeſt ära annud; kui ſa minu wastu oma armu tahad näidata, ſiis laſe ſeie üks maja haigete ja waeste tarwis üles ehitada; ſee aſi ſaab Jumala meelepäraſt olema ning ka mulle ſuurt röömu tegema.

Kuningas täitis Simſoni tahtmiſt ning ehitas ühe ſuure maja haigete ja teekäijate tarwis, ning pani Simſoni tema ülewaatajaks. Peab ütlema, niiſugused majad oliwad paganatele koguni teadmata. Nemad ehitaſiwad küll ka ſuuri ja iluſaid majaſid, nagu wäerjumalate templid, losſid, teatrid, tſirkuſed, kelle waremed oma ſuuruſega meid weel täna pääwani imestellema panewad; nemad kulutaſiwad põhjatumad raha ſummad oma lõbustuſeks ja himude täitmiſeks ära; aga kuſtki ei ole näha, et nemad ka haigete ja wiletſate heaks midagi ette wõtſiwad. Kristus on meile armastuſe ſeaduſe ligemiste wastu annud; Tema käskis meid kõiki inimeſi wendadeks pidada, üks teiſe eeſt muretſeda ja kõiki aidata. Oma maapealſe elu ajal näitas Ta Iſe meile ette, mis meie peame tegema; ſeſt Tema tegi paigal armastuſe ja halastuſe teguſid. Kui meie tõſiſed ristiinimeſed oleme ja Iſſandat Jeeſuſt Kristuſt armastame, ſiis peame ka meie Oma Jumaliku Õpetaja eesmärgi järele elada püidma. Iſſand ſaab meid ſelles aitma, ning halastuſe tegudes, mis on tehtud mitte taſumiſe ehk tänu eeſt, waid armastuſe päraſt Iſſanda wastu, ſaame meie äraräkimata waimulikku röömu ja rahu leidma.

Simson elas wana eani ning lahkus 530. aastal rahuga siit elust ära. Päraſt tema õnſat ſurma hiilgas tema pale waikſe rõõmuga. Palju imewäert juhtumiſi ſündis tema haua peal ning ka temaſt aſutud haigete majas.

Püha kaſupüidmata arstide Kiiruſe ja Joanneſe mädanemata ihude wiimine Kanopi linnaſt Maputini linna.

28. Junil.

Niiſamaſuguste armastuſe tegude eeſt inimeste wastu, auustab Ristikogudus ka püha imeteutegiate ja kaſupüidmata arstide Kiiruſe ja Joanneſe mälestuſt. Nemad pühendaſiwad kõik oma elu ligemiste kaſuks ja ſaiwad kõlblikuks ka martri ſurma Kriſtuſe nime päraſt wastu wõtma.

Kiirus ſündis Egiptuſe maal, Aleksandria linnas, ning ſai nooreſt põlweſt arstiks koolitud. Haigid arstides, õpetas ta neid, räkis neile Jumalaſt, ſeletas Püha kirja, maenitſes neid patu eeſt hoida; ſeſt et hinge häda palju hirmſam on kui ihu tõbi. Iſe elas ta ühte waga ja jumalakartlikku elu, ning palju paganaid, tema waga elu ning imeteguſid nähes, mis tema Jumala wäe läbi tegi, jätſiwad wäerjumalate teenistuſe maha ning wõtſiwad ristiuſku wastu.

Sell ajal walitses Rooma riigis keiser Dioklitian, kes ristirahwast hirmsal kombel wihkas ning tagakiusas. Tuli käsk Kiirust kinni wõtta, aga tema põgenes Aleksandriast ära Arabia maale. Seal heitis tema seltsimeheks üks noor sõjamees, Joannes nimi, Edessa linnast pärit, kes kõik oli maha jätnud, et Issandat teenida. Tema oli Kiirusest palju kuulnud ja teda kaua aega taga otsinud. Wiimaks leidis ta tema elamise koha ülesse, asus tema juure elama ning püüdis tema waga eluwiisile järele elada. Seal Arabia maal elasiwad nad tüki aega, arstisiwad haigid ning kuulutasiwad Jumala sõna.

Mõne aja pärast saiwad nemad kuulda, et paganad on ühe ristiusu naese Atanasia ning tema kolm tüttart: Atanasia, Weodotia ning Eudokia, kohtu ette wiinud. Kartes, et need naesterahwad piinamiste hirmu pärast Kristust ära ei salgaks, wõtsiwad Kiirus ning Joannes nõuuks Kanopi linna minna, kus need naesterahwad oliwad, ning neid maenitseda, et nad omas uskus kindlaks jäeksiwad. Nemad teadsiwad küll, et neil surma karta oli; aga armastus ligemiste wastu kautas kõik hirmu nende südamest ära. Kui nad Kanopi linna saiwad, siis läksiwad nad warsi wangihoonesse, leidsiwad sealt Atanasia ja tema tütrid ülesse ning maenitsesiwad neid, et nad mitte ei kardaks Selle eest surra, Kes meie lunastamise pärast oma elu on ära annud. Selleşt sai linna ülemale Sirianile teada antud. Tema sai selle üle wäga wihaseks, käskis Kiiruse ning Joanneşe eneşe ette tuua ning ähwardas neid hirmsate piinamiste alla anda, kui nad silmapilk pagana jumalatele ohwrit ei too. Kiirus ning Joannes kostsiwad rahuli-

kult linna ülemale, et nemad Kristust mitte ära ei salga, kui neid ka kõige hirmsamate piinamiste alla antakse. Siis käskis Sirian Atanasia ning tema tütrid senna tuua ja laskis nende silmade ees Kiirust ning Joannest kangeste piinata, neid piitsadega peksta, nende haawu tulega põletada, nende peale tulist törwa kallada. Tema lootis see läbi kahekordse kasu saada — martrid Kristuse poolt ära pöörda ning ka need naesterahwad usust äratagamema sundida. Aga tema lootus oli ilmaasjata. Kui ta kaua aega Kiirust ja Joannest sai piinanud, siis käskis ta wiimaks ka Atanasiat ja tema tütrid piinama hakata. Kõik kannatasiwad wahwaste piinamised ära, omad mõtted Jumala poole pöördes. Kui Sirian nägi, et naesterahwad mitte tema tahtmist ei täida, siis mõistis ta neid surmale. Nemad läksiwad rõõmuga surma nuhtlust wastu wõtma ning saiwad mõega tera läbi ära tapetud. Ristikogudus peab nende mälestust 31. Januaril; sellsamal pääwal on ka Kiiruse ja Joannese mälestus.

Päraft nende kannatajate naesterahwade surma, maenitses linna ülem weel kaua aega Kiirust ja Joannest, neile kallid kingitusi pakkudes; aga kui ta nägi, et nemad omas usus kõikumata kindlaks tahtwad jäeda, siis käskis ta ka nende pead mõegaga otsast ära raijuda, sealsamas paigas, kus ka naesterahwade surma nuhtlus toimetud sai. Ristiinimesed wõtsiwad nende ihud ühe kirstu sisse, ning Atanasia ja tema tütarde ihud teise kirstu sisse ja wiisiwad need kirstud püha Markuse kirikusse.

Keisri Weodosiuse Noorema walitsuse ajal, 312. aastas saiwad püha kasupüidmata arstide ning ime-

teutegiate Kiiruse ja Joannese mädanemata ihud Kanopi linnast Maputini linna wiidud.

Nende mälestust, nagu meie ütlesime, peetakse 31. Januaril, aga nende mädanemata ihude wiimise mälestust pühitseb Ristikogudus 28. Junil.

Püha aunustatud ja kõigist kiidetud apostlite Peetruse ja Pauluse mälestus.

29. Junil.

Püha Ristikogudus pühitseb ühel ainsal pääwal kahe suure apostli, Peetruse ja Pauluse mälestust, keda tema kõigeülemateks apostliteks ja kõige maailma õpetajateks nimetab. Nemad on Jumala sõna laiale lautamise juures palju waewa näinud, palju häda ja tagakiusamisi kannatanud ning meile raamatute läbi õpetused annud, kuidas meie peame elama ning uskuma. Mõned tähtsamad asjad nende elulugudest on Ewangeliumisse ja Apostlite Tegude raamatusse üles pandud. Jumalast juhatud Püha Kirja raamatute kirjutajad ei ole meie eest ka neid wigasid ära warjanud, mis Peetrusel ja Paulusel oliwad, — et Peetrus kolm korda Issandat ära salgas, et Paulus enne Kristuse ning Tema Koguduse waenlane oli; seepärast on nende elulugud meile kalliks õpetuseks. Peetruses näitab meile Ristikogudus ühte inimest, kes

Issandat ära salgas ning päraſt oma patutegu kahetſes ning meelt parandas, Pauluſes — Issanda ning Tema käskude waenlaſt, kes päraſt Tema ſisſe uskus.

Peetrus, keda enne ka Simonaks hüiti, oli Petſaidaſt, Kalilea maalt pärit, kalamehe Jona poeg. Tema wend, Andreas heitis kõige eſite Issanda jüngriks ning ruttas Simonale kuulutama, et tema on Meſiat leidnud, ja wiis teda Jeeſuſe juure. Issand andis Simonale uue nime — Kewas ehk Peetrus, mis tähendab kiwi.

Andreas ning Peetrus käiſiwad mõne aja Jeeſuſe järel ning läkſiwad päraſt jälle oma iſa juure tagaſi. Ükskord läks Jeeſus Peetruſe majaſſe ning tegi tema ämma (naeſe ema) ſojaſt töweſt terweks ning warſi päraſt ſeda näitas temale ühe teiſe imeteu läbi oma Jumalikku wäge.

Ükskord, kui Jeeſus Kenetſareti järwe äeres kõndis ning ühte laewa nägi, mis Peetruſe päralt oli, ſiis läks Ta laewa peale ning hakkas laewa pealt rahwaſt õpetama. Päraſt käskis Ta Peetruſt wõrgu, kala püidmiſe tarwis, järwe heita. Peetrus kostis Temale: „Issand, meie oleme kõige ſee öö tööd teinud, ja ep ole ühtegi ſaanud, aga Sinu ſõna peale tahan ma nooda ſisſe lasta;“ tema heitis nooda järwe ning ſai niipalju kalu, et noot lõhki käriſes. Peetrus kutſus omad ſeltſimehed Jakobuſe ning Joanneſe omale appi ning nemad paniwad kaks laewa äere taſa kalu täis. Kui Simon Peetrus ſeda nägi, ſiis heitis ta Jeeſuſe jalge ette maha ja hüidis: „Issand, mine minu juureſt ära, ſeſt mina olen üks patune inimene.“ Suure alandusega ja oma pattude tundmiſega hakkas

Peetrus Issandat teenima, Tema järel käies. Seesama lugu sünnib ka iga inimesega, kes kõigest südamest Issanda sisse uskuma hakkab. Sest ükski ei wõi tõsiseks Kristuse jüngriks saada enne, kui ta oma pattusid pole wihkama hakkanud ning oma nõdrust ära tunnud.

Selle imewäert kalasaamise pärast tuli suur hirm ka Peetruse seltsimeeste peale; aga Issand püüdis selle hirmu nende südamest ära ajada ning ütles Peetruse wastu: „ära karda, sest ajast pead sa inimesi püüdma.“ Need sõnad tähendasiwad seda, et Peetrus saab oma jutlusega inimesi Issanda poole pöörma. Pärast jätsiwad Peetrus ja tema seltsimehed kõik maha ning hakkasiwad Issanda järel käima. Nemad kuulsiwad Tema õpetust ning nägiwad Tema imeteud. Peetruse nimi tuleb Ewangeliumis wäga sagedaste ette. Tema oli üks neist ligemalest Issanda apostlitest ning enamiste alati oli Tema juures, kui Temaga midagi iseäralist asja sündis, ehk Tema iseäralisi tegusid tegi. Peetrus nägi Issanda muutmist Tabori mäe peal, Jairuse tütri surnust ülesäratamist, oli Ketsemani aedas enne Kristuse kannatamist. Peetruse sees põles üks tuline armastus oma Jumaliku Õpetaja wastu, Keda tema ühe iseäraliku hoole ja iseenese äraſalgamisega teenida püüdis. Peetrus sai ka teiste apostlite seas armuõpetust kuulutama läkitud ning Issand andis ka temale meelewalla imetegusid teha, Tema nimel haigid terweks teha, surnuid üles äratada. Nagu Ewangeliumist näha on, apostlid ei mõistnud esiotsa selgeste seda, mis tarwis Kristus on tulnud ning mis tarwis peab Tema ristisurma kannatama; mõni kord tuliwad neile patu

mõtted. — Kristuse läbi ajalikku auu ja suurust kätte saada, mõnikord hakkasiwad nemad waidlema selle üle, kes neist suurem saab olema taewa riigis; mõni kord kõikus ja nõrkes nende usk, ning suur hirm tuli nende peale, kui Issand sai kinni wõetud ja kohtu ette wiidud. Kõik need õnnetused sündisiwad ka Peetrusega, aga armuline Issand maenitses ning kinnitas teda tasandusega. Kõik need sõnad, mis Issand Peetruse wastu ütles, peawad ka kõikidele õpetuseks olema, kes Jeesuse õpetuse järele elada tahtwad.

Ükskord käskis Jeesus oma jüngrid laewaga üle järwe minna, aga Ise läks ühe mäe peale palwet tegema. See oli õhtu hilja. Öösel, kui jüngrid juba kaugele kaldalt oliwad jõudnud, tõusis kange torm ning laeneb tahtsiwad laewa ära uputada. Sell ajal, kui jüngrid suures hirmus oliwad, nägiwad nemad ühte inimest wee peal kõndiwad. See oli Issand. Jüngrid mõtlesiwad selle ühe wiirastuse olewat; aga Issand ütles nende wastu: „Ärge kartke, Mina olen see.“ Kui Peetrus seda kuulis, et see Õnnistegia on, siis sai ta julgemaks ning hüüdis: „Issand, kui Sina see oled, siis käsi mind Enese juurde tulla wee peale.“ „Tule,“ ütles Jeesus temale. Ning Peetrus astus laewast wälja ja läks wett mööda Kristuse wastu. Aga kui ta laeneb nägi, siis kartis tema ja hakkas sisse wajuma. „Issand, aita mind!“ kisendas ta suures hirmus. Jeesus sirutas käe wälja, hakkas temast kinni ning ütles temale: „Oh sina nõdra usuline, mikspärast oled sa kahewahel?“ Ning sedamaid, kui nemad laewa astusiwad, waikis torm ära. Jüngrid tuliwad, kumardasiwad Õnnistegiat ning ütlesiwad: „Tõeste, Sina oled Jumala Poeg.“

Seesinane Ewangeliumi jutustamine on meile kõigile suureks troostiks. Ehk küll see aeg ammu on mööda läinud, mill Õnnistegia inimeste seas maa peal elas aga Tema on siiski alati nende juures, kes kõigest südamest Tema sisse usuwad ning Teda hädas appi hüidwad. Kui meie kurbduse ja wiletsuse sees oleme, kui meie mõtleme et abi kustki loota ei ole, siis on Issand oma abiga meie juures. Kui meie hädas omad palwed Tema poole saadame, siis saame ka meie Tema armulist healt kuulda, mis Tema meie wastu Oma Ewangeliumi läbi pöörab: „Tulge Minu juure kõik, kes teie waewatud ja koormatud olete, ja mina tahan teile hingamist saata," ning Tema saab meid hädas aitama ja kinnitama. Meil ei pruugi mitte hädasid ning wiletsusi karta, kui meie Issanda peale loodame, waid meie peame seda kartma, et meie usk nõdraks ei lähe, et meie oma tegude ning mõtetega Jumalast ära ei tagane, sest kui meiega see õnnetus sünnib, siis oleme meie tõeste nõdrad ja abita, siis wõime meie kergeste elu mere laenetesse ära uppuda. Ükspäinis siis, kui meie omad südamed ja meeled usu ja armastusega Jumala poole pöörame, wõime meie kindla sammuga edasi minna, sest siis saab meid Jumala kõigewägewam käsi kinnitama ja aitama; ka hädad ja wiletsused saawad meile seda suuremat hinge kasu tooma, mida palawama usu ja armastusega meie häda sees Issandat appi hüiame.

Peetrus oli kõigeesimene apostlite seast, kes Jeesust Jumala Pojaks tunnistas.

Ükskord õpetas Issand oma jüngrid ja ütles nende wastu: „Mina olen elu leib, kui keegi sestsinatsest leiwast sööb, see peab elama igaweste." Mõned

Tema jüngrite seast ei mõistnud seda, pahandasiwad nende sõnade pärast Tema peale ning läksiwad Tema juurest ära. Siis ütles Jeesus oma kaheteistkümne jüngri wastu: „kas teiegi ka tahate ära minna?“ Aga Peetrus kostis: „Issand, kelle juure peame minema? Sull on igawese elu sõnad. Ja meie oleme usknud ja tunnud, et Sina oled Kristus, elawa Jumala Poeg!“ (Joan. 6, 67—69).

Üks teine kord küsis Jeesus oma jüngrite käest: „keda inimesed mind ütlewad olewat?“ Jüngrid kostsiwad: „mõned ütlewad, et Sa oled Ristia Joannes, mõned Elias, mõned Jeremias, ehk üks prohwetitest.“ „Aga keda teie Mind ütlete olewat,“ küsis Jeesus jüngritelt. Simon Peetrus kostis: „Sina oled Kristus, elawa Jumala Poeg.“ Siis ütles Issand temale: „Õnnis oled sina, Simon Jona poeg, sest liha ja weri ep ole sulle seda mitte teada annud, waid Minu Isa, Kes taewas on. Ja Mina ütlen sulle ka: sina oled Peetrus, ja sellesinatse kalju peale tahan Mina ehitada oma Koguduse, ja põrgu wärawad ei pea teda mitte ära wõitma; ja Mina tahan sulle taewa riigi wõtmed anda, ja mis sina maa peal kinni seud, see peab taewas kinni seutud olema, ja mis sina ial maa peal peastad, peab ka taewas peastetud olema“ (Mat. 16, 16—19).

Need Issanda sõnad saiwad pärast Katoliku koguduses wõeriti ära seletud; katoliku rahwas peawad Peetrust Ristikoguduse peaks ning aluseks ning ütlewad, et temale on meelewald teiste apostlite üle antud. Rooma koguduse kirjad ütlewad, et Peetrus on pärast Roomas piiskopiks ja koguduse peaks olnud. Selle põhja peal ütlewad Roomlased, et Peetrus on

oma meelewalla koguduſe üle oma järeltuliatele Rooma paawstidele annud, ning ſeepäraſt nimetawad nemad paawstit Koguduſe ilmaekſimata peaks, kes ka uſu dogmad wõib oma wõimuſega teiſiti pöörda. Aga ſee Rooma koguduſe õpetus ei ſünni mitte Kriſtuſe ning Tema apoſtlite õpetuſega ühte, ſeſt ainus Koguduſe Pea on Kriſtus, aga üks rikutud, ekſia ning patune inimene ei wõi mitte Koguduſe pea olla. Sagedaſte ütles Jſſand oma jüngrite waſtu, et nende ſeas ei ole ſuuremat, ega wähemat, et ſee on umbes ſuur, kes ennaſt alandab, kui lapſukene, et nemad (Tema jüngrid) on kõik wennad, kes maailma auu ning ſuuruſt ei pea nõudma. Seda ſeletas Tema jüngritele järgmiſte ſõnadega: „Teie teate, et need, keda arwatakſe paganate ülemad olewat, walitſewad nende üle, ja ſuured nende ſeaſt wõtwad wõimuſt nende peale; aga teie ſeas ei pea ſee nõnda mitte olema, waid kes ial teie ſeaſt tahab ſuureks ſaada, ſee olgu teie teener, ja kes ial teie ſeaſt kõigeülem tahab olla, ſee olgu kõikide ſulane; ſeſt ka Inimeſe Poeg ei ole tulnud Ennaſt laſkma teenida, waid Iſe teenima ja andma oma hinge lunaſtamiſe hinnaks mitme eeſt.“ (Mark. 10, 42—45). Peale ſelle, Jſſand ütles ka kõikidele apoſtlitele: „keda teie maa peal peaſtate, ſel peab ka taewas peaſtetud olema“ (Mat. 18, 18). Nende ſõnadega andis Jſſand kõikidele apoſtlitele meelewalla nende inimeſtele patud andeks anda, kes meelt parandawad. See meelewald on nüid piiſkopide ja preeſtrite käes, kes patukahetſemiſe ſakramentis meile Jſſanda nimel patud andeks andwad, kui meie neid kahetſeme. Wiimaks neid Jſſanda ſõnu Peetruſe waſtu: „ſelleſi-

natse kalju peale tahan Ma ehitada oma Koguduse" ja n. ed. tuleb nõnda seletada: selle sinatse usu (et mina olen Jumale Poeg) kalju peal, mis Peetrus on tunnistanud, tahan Mina oma koguduse ehitada.

Nagu meie juba ütlesime, et apostlid ei mõistnud mitte ruttu seda, mis tarwis Issand oli tulnud, see-pärast jäiwad nemad wäga kurwaks ja kahewahele, kui Jeesus neile oma risti surmast ette kuulutas. Ükskord hakkas Peetrus selle wastu räekima, et seda ei pea mitte sündima, et Jeesus risti löödud saab, aga Issand noomis teda selle eest kangeste ning ütles, et tema ei mõtle mitte seda, mis Jumala, waid mis inimeste päralt on.

Issanda kannatamise aeg hakkas kätte tulema. Et oma jüngritele alanduse ning armastuse eesmärki näidata, pesi Issand wiimsel õhtusöömaajal nende jalgu. Peetrus ei wõinud niisugust Issanda alan-dust mitte ära kannatada ning ütles Tema wastu: „Issand, Sinaks minu jalgu peseb?" Jeesus wastas: „mis Mina teen, seda ei tea sina nüüd mitte, aga pärast pead sa teada saama." Peetrus ütles teist puhku: „elades ei pea Sina minu jalgu pesema." Kristus kostis: „kui Mina sind ei pese, siis ei ole sull osa Minuga." Siis hüüdis Peetrus: „Issand, ei mitte ükspäinis minu jalgu, waid ka käsi ja pead."

Sell wiimsel õhtusöömaajal kõneles Issand oma jüngritega kaua aega, käskis neid üks teist armas-tada, Tema käsud pidada ning seadis oma ihu ja were osasaamise sakramenti. Aga ka pärast seda, kui Issand oma Jumalikku õpetust jüngritele wäga selgeste ära seletas, ei mõistnud nemad seda, waid nende sees oliwad maised mõtteid ning nemad waid-

leſiwad iſekeskis ſelleſt, kes nende ſeaſt ſuurem pidi olema. Jsſand, nende mõtteid nähes ning ka ſeda kiuſatuſt ette teades, mis Peetruſele pidi tulema, ütles Peetruſe wastu: „Simon, Simon! waata, ſaadan on teid wäga püidnud ſõeluda kui niſu; aga Mina olen ſinu eeſt palunud, et ſinu uſk ei pea ära lõpma, ja kui ſa päraſt ſaad ümberpöörnud, ſiis kinnita oma wendi.“ Aga Peetrus, kindlaste iſeeneſe peale lootes, kostis julgeste Jsſandale: „Jsſand, ma olen walmis Sinuga nii hästi wangi kui ſurma minema.“ Jeeſus kostis: „Mina ütlen ſulle, Peetrus: kuk ei laula täna mitte enne, kui ſina Mind kolm korda ſaad ära ſalganud.“ Ka kõikidele jüngritele kuulutas Jsſand ette, et nad ſellſinatſel öösel ſaawad Tema päraſt ekſitud ning jätwad Teda maha. Aga Peetrus ütles: „ehk ka kõik peakſid endid Sinuſt pahandama, ſiiski ei mina mitte; ehk ma Sinuga peakſin ſurema, ei taha ma Sind mitte ära ſalgada.“ Nõndaſama ütleſiwad ka kõik teiſed jüngrid.

Enne oma kannatamiſt läks Jsſand oma jüngritega Õli mäele, mis Ketſemani küla ligidal oli. Seal wõttis Ta kolm jüngrit: Peetruſe, Jakobuſe ja Joanneſe Eneſega, läks teiſteſt eemale ning ütles nende kolme wastu: „Minu hing on wäga kurb ſurmani, jäege ſeie ja walwage.“ Siis läks ta piſut eemale, heitis ſilmili maha ja palus Jumalat. Päraſt tuli Ta nende jüngrite juurde, leidis neid magawad ning ütles Peetruſele: „Simon, magad ſa? eks ſa ei ſuuda ühte tundi walwada? Walwage ja paluge, et teie kiuſatuſe ſisſe ei ſaa. Waim on küll walmis, aga liha on nõder“ (Mark. 14). Nõnda käis Jsſand kolm korda palwelt jüngrite juures ning

ikka leidis neid magawad. Wiimaks tuli Juudas Iskariatist senna sõjameestega, et Jeesust kinni wõtta. Peetrus tahtis Issanda eest seista, tõmbas mõega wälja ja raijus ühe ülema preestri sulase kõrwa ära. Issand Jeesus pani kõrwa jälle oma koha peale tagasi ning ütles Peetruse wastu: „pista oma mõek tuppe; eks Mina seda karikat pea jooma, mis Mulle Isa on annud?“ (Joan. 18, 11).

Kui Kristus kohtu ette wiidi, siis jooksiwad kõik jüngrid laiale ning jätsiwad Teda maha. Ükspäinis Peetrus ning Joannes käisiwad kaugelt Tema järel. Ehk küll Peetrus oma palawat armastust Issanda wastu üles näitis, kui mõegaga Issanda eest seista tahtis, siiski ei olnud temal julgust Teda Tema waenlaste eest tunnistada, waid kartus ja hirm tuli tema peale, kui ta neid nägi. Et öö külm oli, seepärast tegiwad sõjamehed ja ülemate preestrite teenrid ülemapreestri õue tule ülesse. Peetrus läks tule juurde ning soendas ennast nende seas. Üks orja tüdruk nägi teda seal ning ütles temale: „ka sina olid selle Naatsareti mehe Jeesusega.“ Aga Peetrus kostis: „Mina ei tunne Teda.“ Natukese aja pärast ütles jälle üks inimene Peetrusele: „ka sina oled Tema jüngrite seast;“ „ei mitte,“ kostis Peetrus. Kolmat korda näitas üks teener tema peale ning ütles, et tema on ka Jeesusega olnud. Peetrus salgas kolmat korda wandega Jeesust ära, ning sedamaid laulis kuk. Siis waatas Issand Peetruse peale, Peetrusele tuliwad tema sõnad meelde ja tema läks wälja ning nuttis kibedaste.

Peetrus kahetses oma äraſalgamist puhtast südamest, seepärast awaldas Issand pärast oma üles-

tõusmist, et Ta temale tema eksituse andeks annab. Kui salwitoojad naesed Issanda haua juure tuliwad ning tema ihu seal sees ei leidnud, siis ütles Ingel neile, et Tema on ülestõusnud: „ütelge Tema jüngritele ja ka Peetrusele, et Tema teie eel läheb Galilea maale ning seal saate teie teda näha.“ Kui Peetrus seda waga naiste käest kuulda sai, siis ruttas ta Joannesega haua juure; aga nemad leidsiwad ükspäinis surnulinad hauast. Sellsamal pääwal näitas Issand Ennast apostlitele, aga enne seda üksi Peetrusele.

Mõne aja pärast ilmus Issand Peetrusele Tiberia järwe äeres. Peetrus ning mõned teised jüngrid oliwad kõige öö kala püüdnud ning ei saanud midagi. Hommiku nägiwad nemad Jeesust järwe äeres seiswat, aga ei tunnud Teda ära. Tema käskis neid wõrgud sisse heita, ning nemad saiwad suure hulga kalu. Joannes ütles siis: „see on Issand!“ Peetrus astus ruttu wette ning tuli kaldale Jeesuse juure, ning Jeesus hakkas seal jüngritega lõunat sööma. Sööma ajal küsis Ta Peetruselt: „Simon, Jona poeg, armastad sina mind enam kui needsinatsed?“ Peetrus kostis: „Jah, Issand, Sina tead, et ma Sind armastan.“ Issand ütles temale: „Ole mo tallekeste karjane.“ Issand küsis teist korda: „Simon, Jona poeg, armastad sina Mind?“ Peetrus jälle kostis: „Jah, Issand, Sina tead, et mina Sind armastan.“ Jeesus ütles temale: „Hoia Mo lambaid kui karjane.“ Et Peetrus oleks wõinud oma kolmekordist ärasalgamist kolmekordse armastuse tunnistamise läbi ärakustutada, seepärast küsis Jeesus temalt weel kolmat korda: „Simon, Jona poeg, armastad sina Mind?“ Sell korral sai Peetrus kurwaks, sest ta

mõtles, et Jeesus oma mitmekordse küsimisega tema ärasalgamise päraft tema sõnu ei usu, aga siiski kostis ta jälle: „Issand, Sina tead kõik, Sina tunned, et ma Sind armastan," ning Issand kolmat korda ütles temale: „Ole Mo lammaste karjane." Nõnda näitas armuline Issand Ise Peetrusele seda, mis ta peab tegema, et oma süid ära kustuda. Ning Peetrus täitis seda, mis Issand teda käskis. Kõik oma elu pühandas tema uskmata inimeste pöörmiseks Issanda Jumala, see hea Karjatse poole, ning neid, kes tema jutluse päraft usklikkuiks saiwad, õpetas tema wahwad ja uskus kindlad olla, milles ta ise neile eesmärki näitas, suurte walitsejate ning Juuda rahwa ülemate preestrite ees julgeste Kristust tunnistades, mis eest need teda tagakiusasiwad ja nuhtlesiwad. Tema kannatas armuõpetuse päraft palju häda ning waewa ja andis wiimaks oma elu Kristuse päraft ära.

Enne oma taewaminemist andis Issand apostlitele käsu kõige maailmale armuõpetust kuulutama minna; tootas usujatele meelewalla anda suuri imeteguśid teha, ning käskis apostlid Jerusalemma jäeda senniks, kui nad wäega kõrgelt ehitud saawad, see on, kui püha Waim saab nende peale tulnud. Nemad läksiwad Jerusalemma ning oliwad seal üheskous palwes ning ootasiwad seda Troostjat, tõe Waimu, mis Issand neile tootas läkitada ning Kes, Õnnistegia sõna järele, neid „iga tõele pidi õpetama". Seal oliwad jüngrid, kõigepüham Neitsi ning mõned wagad naesed. Kõiki uskjaid oli üleüldse sada kakskümmend hinge.

Juuda rahwa Nelipühil, kui Kristuse järelkäijad

kõik ühel meelel kous oliwad, sündis häkitselt suur kohisemine, otsekui kange tuul oleks puhunud, ning püha Waim tuli tule keelte näul uskjate peale. Nemad saiwad warsi ühte iseäralikku tarkust ning waimulikku wäge täis ja hakkasiwad wõeraid keeli räckima. See suur Jumala and, keelte teadmine, oli apostlite armu õpetuse kuulutamiseks tarwis, sest nemad pidiwad seda mitme keele rahwale kuulutama. Kohina pärast jookšis hulk rahwast selle maja juurde kokku, kus sees apostlid oliwad. Seal oli inimesi mitme rahwa seast, kes mitmed keelt räekisiwad. Kõik paniwad wäga imeks, kui kuulsiwad, et apostlid, kes nende teades alamat sugu ning koolimata inimesed oliwad, kuulutawad mitme keele peal Jumala suuri tegusid. Mõned rahwa seast hakkasiwad naerma ning ütlesiwad apostlid joobnud olewad. Siis tõusis Peetrus ülesse ning hakkas, püha Waimu juhatamise järele, suure tarkuse ja wäega rahwa ees kõnet tegema. Tema seletas rahwale, et see imewäert lugu, mis nüid on sündinud, on ammust ajast prohwetitest ette kuulutud, ning suure julgusega tunnistas, et Kristus, Keda Juuda rahwas on risti löönud, on Jumala Poeg ja maailma Õnnistegia, et Tema on surnust üles tõusnud ning oma sulaste peale oma armu ja wäge wälja walanud. Peetruse sõnadest saiwad kuuljad liigutud ning nemad ütlesiwad apostlite wastu: „wennad, mis peame meie tegema?“ Peetrus kostis neile: „parandage meelt, ja igaüks teie seast lasku ennast ristida Jeesuse Kristuse nime peale, ja siis peate teie püha Waimu anni saama, sest teie ja teie laste päralt on see tootus, ja kõikide päralt, kes kaugel on, keda ial Jumal

meie Issand tahab Eneſe juure kutſuda" (Ap. Teg. 2, 37—39).

Ligi kolmtuhat inimeſt laſkſiwad ennaſt ſell pääwal ristida. Kõik uſkjad elaſiwad armastuſes ja ühes meeles, tegiwad ühtepuhku palwet ning nende warandus oli kõik ühes. Igaüks nende ſeaſt müis kõik ära, mis temal oli, ning tõi raha apoſtlite kätte. Seſt üleüldiſeſt waraſt anti igaühele, mis kellelgi tarwis oli. Nende waga elu ning imeteud, mis apoſtlid Jumala wäe läbi tegiwad, paniwad kõiki imeſtellema ning uſkjate aru kaswis iga pääw ſuuremaks.

Ükskord läkſiwad Peetrus ning Joannes püha kotta palwet tegema; templi ukſe juures palus üks jalaſt wigane inimene nende käeſt armu annet. Peetrus waatas ükſiſilmi tema peale ning ütles tema wastu: „hõbedat ja kulda ei ole mul mitte, aga mis mull on, ſeda annan mina ſulle: Jeeſuſe Kriſtuſe nimel, kes Natſaretiſt, tõuſe üles ja kõnni!" Peetrus hakkas tema kätte kinni ja aitas teda ülesſe; ja ſedamaid tõuſis jalutu ülesſe ning läks püha kotta karates ja Jumalat kiites. Kõik, kes templis oliwad, paniwad ſeda wäga imeks, ſeſt nad teadſiwad, et ſee kerjaja ſündimiſeſt ſaadik jaluſt wigane oli olnud. Suur hulk rahwaſt kogus apoſtlite ümber. Peetrus ſeletas rahwale, et apoſtlid teewad imeteguſid mitte oma wäega, waid Selle wäe läbi, Keda Juuda rahwas on risti löönud ning Keda Jumal on ſurnuſt üles äratanud. Tema püidis oma kõnega kahetſemiſt ning uſku kuuljate ſüdametes äratada. Aga kui tema alles räekis, tuliwad preeſtrid ning püha koja pealik apoſtlite juure ning wõtſiwad neid kinni. Juuda rahwa ülemad ning preeſtrid

oliwad wäga pahased apostlite peale. Nemad põlgasiwad Kristuse õpetust ning Teda risti lüies, mõtlesiwad seeläbi Tema õpetuse suutumaks ära häwitada. Aga kui nad nägiwad, et apostlid suure wäega Jumala sõna kuulutawad ja et suur hulk rahwast nende poole hoiab, siis wõtsiwad nemad nõuuks kõigest wäest neile takistust teha. Peetrus ning Joannes saiwad teise hommikuni kinni pandud, aga nende jutlus mõjus rahwa südamesse: ligi wiistuhat inimest saiwad sell pääwal usklikkuks.

Teisel hommikul tuliwad wanemad ning ülemad preestrid kokku, kutsusiwad Peetruse ja Joannese eneste ette ning küsisiwad neilt, missuguse wäega ning kelle nimel on nemad selle jalutuma terweks teinud. Peetrus kostis, et see imetegu on Kristuse nimel tehtud, *sest*, ütles tema, *ei ole ühtegi muud nime taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õnsaks saama.*" Ülemad, apostlite julgust ja kindlust nähes, ei teadnud, mis teha. Imetegu oli nõnda awalikult tehtud, et ei olnud wõimalik teda salgada ehk waleks ajada. Wiimaks wõtsiwad ülemad nõuuks apostlid keelda Jeesuse Kristuse nime nimetamast. Aga Peetrus ning Joannes kostsiwad, et see mitte õige ei ole, kui nemad ülemate sõna enam kuulwad kui Jumala sõna. Ometi lasiwad ülemad see kord apostlid lahti, rahwast kartes; sest kõik, kes seda imetegu oliwad näinud, mis apostlid oliwad teinud, kiitsiwad Jumalat.

Kui Peetrus ning Joannes omaste juure tagasi tuliwad ja neile kõigest sellest jutustasiwad, mis sündinud oli, siis hakkasiwad nemad Jumalat kiitma ja

Teda paluma, et Ta oma ſulastele wäge annaks Tema ſõna ilma kartuſeta kuulutada. Ja ſedamaid, kui nemad ſaiwad Jumalat palunud, kõikus ſee paik, kus uſkjad kous oliwad, ja nemad ſaiwad täis püha Waimu, ja räekiſiwad Jumala ſõna julgeste.

Kindel armastus ühendas kõiki uſkjaid. Meie juba ütleſime, et kõik nemad müiſiwad oma waranduſed ära ja tõiwad nende hinna apoſtlite kätte, kuſt igaühele jagati, mis kellelgi tarwis, ning nõnda ei olnud nende ſeas ei waeſed ega rikkaid. Aga ühe mehele, nimega Ananiale ning tema naiſe, Sawirale, tuli paha nõuu muiſt oma päranduſe hinda apoſtlite eeſt ärawarjada. Aga Peetruſele anti ſeſt püha Waimu läbi teada, ning tema noomimiſe päraſt langeſiwad Ananias ja Sawira tema jalge ette ſurnuks maha.

Palju imetähta ja teguſid ſündiſiwad apoſtlite käte läbi, haigid toodi uulitſate peale, et kui Peetrus pidi mööda minema ning tema warigi nende üle warjama, ſiis pidiwad nemad terweks ſaama. Kõik ſee ſüitas Kriſtuſe waenlaste wiha weel rohkem põlema, ning nemad wõtſiwad apoſtlid kinni ja heitſiwad neid wangitorni; aga waenlaste tigedus ei wõinud neile midagi paha teha, keda Iſſand Iſe kaitſis. Jumala Ingel tegi ööſel wangihoone ukſed lahti, wiis apoſtlid ſealt wälja ning ütles nende wastu: „minge ſeiske ja räekige rahwale pühas kojas kõik ſõnad ſeſtſinatſeſt eluſt.“ Apoſtlid täitſiwad ſeda käsku. Hommiku ſaatſiwad ülemad omad teenrid wangitorni apoſtlid ära tooma, aga need leidſiwad wangihoone tühja olewat, ehk küll ukſed lukkus oliwad, ja wahid ukſe ees ſeiſiwad. Kui wanemad ning ülemad preeſtrid ſelle imeaſja päraſt kahel wahel oliwad

ning ei teadnud, mis see pidi tähendama, tuli üks inimene ja ütles neile: „need mehed, keda teie olete wangitorni pannud, seiswad pühas kojas ja õpetawad rahwast.“ Siis läks pealik teenritega ning tõi apostlid suure kohtu ette, kus ülempreester neid noomima hakkas, et nemad pole mitte ülemate käsku kuulnud, mis neid keelas Jeesusest räekimast. Aga Peetrus ning teised apostlid kostsiwad ikka, et peab Jumala sõna enam kuulma kui inimeste sõna. Omas tulises wihas tahtsiwad suure kohtu liikmed apostlid lasta ära tappa, aga üks käsutundja warisseride seltsist, nimega Kamaliel, hoidis neid sest kurjast teust tagasi. Tema seletas, et kui Kristuse õpetus inimeste töö on, siis läheb ta ise eneseşt tühja, aga kui see Jumalast on, siis ei wõi inimesed tema laiale lautamist mitte kinni pidada. Ülemad preestrid lasksiwad apostlid peksta, keelsiwad neid Kristuse nime kuulutamast ning lasksiwad wiimaks neid lahti. Aga apostlid ei jätnud mitte Jumala sõna kuulutamist maha, waid õpetasiwad rahwast pühaskojas ja majades, ning usklate aru kaswis iga pääw ikka suuremaks.

Ühes sellega kaswis ka Kristuse waenlaste tigedus. Nemad wiskasiwad ülemadiakoni Tehwanuse, kes oli mees täis tarkust ning püha Waimu, kiwidega surnuks ning hakkasiwad ka kõiki usklaid hirmsal kombel taga kiusama. Siis põgenesiwad kõik ristiinimesed, peale apostlite, Jerusalemmast ära. Aga et Ewangeliumi õpetuse wäljalautamine oli mitte inimeste, waid Jumala töö, seepärast ei wõinud waenlaste tagakiusamine seda mitte kinni pidada, waid oli weel selle juures kasuks. Usklad, kes mitmesse linna ja maa kohta laiale läksiwad, kuulutasiwad igal pool Jumala

sõna. Kui apostlid kuulda saiwad, et Samaria rahwas oliwad armuõpetust wastu mõtnud, mis püha Wilippus, üks neist seitsmest diakonidest, seal oli kuulutanud, siis wõtsiwad nad nõuuks Peetruse ning Joannese Samaria linna saata, neid, kes usklikuks oliwad saanud, kinnitama. Kui Peetrus ning Joannes Samaria linna tuliwad, siis palusiwad nemad uute ristiinimestega seltsis Jumalat ja paniwad käed nende peale, ning nemad saiwad püha Waimu.

Nende inimeste seas, kes püha ristmist oliwad wastu wõtnud, oli üks mees, Simon nimi. Tema oli enne seal oma noidusega rahwast eksitanud, ning ütles ennast midagi suure olewat. Kui ta nägi, et apostlite palwe ning kätepealepanemise läbi püha Waim uskjate peale maha läkitud sai, siis tahtis ka tema omale seda wäge, mis apostlitel oli, raha päralt osta, tõi neile raha ning ütles: „andke mulle ka see meelewald, et see, kelle peale mina ial omad käed panen, püha Waimu saaks.“ Aga Peetrus noomis teda kangeste see eest, et ta mõtles Jumala anni raha läbi kätte saada, ning noid hakkas omma paha tegusid kahetsema.

Kui Peetrus Samaria rahwast küll sai õpetanud, siis läks ta jälle Jerusalemma tagasi, aga warsi wõttis ta Jumala sõna kuulutamise päralt uued teereisid ette. Igal pool, kus tema armuõpetust kuulutas, tegi tema suuri imetegusid: nõnda tegi tema Lüdda linnas ühe alwatud inimese Enea terweks ning äratas Joppe linnas naesterahwa Tabita surnust üles. Selle imeteu päralt uskusid palju Joppe linna rahwast Issanda sisse, ning Peetrus jäi mõneks pääwaks senna neid uskjaid õpetama. Tema elas seal nahkru Simona majas.

Mooseſe käſuõpetus, nagu teada on, keelas Juuda rahwaſt wõeraste rahwastega sõbrustamaſt see tarwis, et see tõde-õige Jumala tundmine, mis üksnes nendele oli awaldud, nende seas puhtuses hoitud saaks. Juuda rahwas suurustelleſiwad wäga selle üle, ning ehk küll paganate walitsuse all oliwad, siiski waatſiwad nemad suure põlgtusega nende peale, ning arwaſiwad ennaſt üksi Jumala ärawalitsetud rahwaks. Aga tuli aeg kätte, mill ka teised rahwad pidiwad tõt tunda saama ning Jumala päranduse hulka tulema. Käſuõpetus sai Juuda rahwale antud, aga arm, mis Kristus andis, pidi kõikide peale wälja walatud saama, seſt Kristus tuli peaſtma kõiki, kes Tema sisse usuwad. Ühes iseäraliſes nägemises awaldas Issand Peetrusele, et ka paganad peawad lunastust pärima.

Keiſareas elas üks Rooma wäe pealik Kornelius nimi, üks waga ja jumalakartlik inimene, kes waestele rohkeste andid jagas ja alati Jumalat palus. Issand tahtis temale lunastuse teed näidata, mis usu läbi Kristuse sisse wõib kätte saada. Ükskord ilmus temale Jumala Ingel ning ütles, et tema peab Simona, keda lianimega Peetruseks hüitakse ning kes Joppes, nahkru Simona kojas elab, enneſe juure kutsuma. „See peab sulle ütlema, mis sa pead tegema," ütles Ingel kõige wiimaks temale, ning kadus siis tema silmade eest ära. Warsi saatis Kornelius kaks teenrit ning ühe sõjamehe Joppe linna Peetrust omma majasse paluma.

Sell ajal, kui Korneliuse saadikud Joppe linna ligidale jõudsiwad, oli Peetrus selle maja kattussel, kus ta elas, palwet tegemas. Seal tuli temale

nälg kätte, ning tema nägi taewa lahti olewat ning eneſe ette taewaſt maha lastawat ühe aſtja, otſekui linaſe riide neljaſt nurgaſt kinniſeutud, mille ſees oliwad mitmeſuguſed elajad, linnud ja roomajad, ning üks heal ütles temale: „Tõuſe ütles, Peetrus, tapa ja ſöö!“ Juuda rahwa ſeadus keelas roomajaid ning mõnda metſa looma toiduks pruukimaſt: neid arwati roojasteks. Seepäraſt kostis Peetrus: „Ei mitte, Iſſand, ſeſt ma pole weel elades ſeda ſöönud, mis keeldud ehk roojane on.“ Heal ütles: „Mis Jumal on puhastanud, ſeda ära arwa ſa mitte keeldud olewat.“ See ſündis kolm korda, ning ſelle järele wõeti ſee aſtja jälle üles taewa. Sell ajal tuliwad Korneliuſe ſaadikud ſelle maja juure, kus Peetrus elas, ning küſiſiwad, kas Simon, keda lianimega Peetruſeks hüitakſe, ſeal pidi olema. Jumala Waim ütles Peetruſele: „Waata, kolm meeſt otſiwad ſind, astu alla ja mine nendega, ja ära mõtle mitte kakſipidi, ſeſt Mina olen neid läkitanud.“

Peetrus astus alla ſaadikute juure, need juutuſtaſiwad temale ſeſt nägemiſeſt, mis Korneliuſele oli olnud, ning teiſel pääwal läks Peetrus nendega Keiſarea linna. Kornelius läks tema wastu ning kummardas teda maani. Aga Peetrus tõstis teda ülesſe ning ütles tema wastu: „tõuſe üles, mina olen iſe ka inimene.“ Peetrus läks Korneliuſega tema majaſſe, kuhu palju Korneliuſe ſõpru ja ſugulaiſi oli kokku tulnud, ja ütles nende wastu: „Teie teate, et Juuda mehele ei ſünni ühegi wõera maa mehe ſeltſi heita, ehk tema juure tulla; aga Jumal on mulle näitnud, et mina kedagi ei pea alwaks ega roojaſeks pidama; ſeepäraſt olen mina ka tõrkumata

tulnud, kui mind kutsuti; siis küsin ma nüüd: mis asja päraſt olete teie mind kutsnud?" Kornelius räekis temale kõik ülesse, mis temaga sündinud oli. Siis hüüdis Peetrus: „Nüüd mõistan mina tõeste, et Jumal ei pea lugu, misſuguſest souſt inimene on, waid kõige rahwa seaſt on see, kes Teda kardab, ja õiguſt teeb, armas Tema meeleſt." Päraſt seda hakkas Peetrus neile Kristuſe õpetuſt seletama ning kuulutas pattude andeksandmiſt usu läbi Jeeſuſe Kristuſe sisse. Kui Peetrus alles räekis, tuli püha Waim kõikide peale, kes seda sõna kuulsiwad, ning nemad hakkasiwad wõerad keeli räekima ja Jumalat kiitma. Siis ristis Peetrus neid see Isa ja Poja ning püha Waimu nimel.

Kui Peetrus päraſt seda Jeruſalemma tagaſi läks, siis oliwad uskjad pahaſed tema peale see eeſt, et ta hulga aega paganate seas oli elanud. Aga Peetrus jutustas neile oma nägemiſeſt, neiſt sõnadeſt, mis ta ülewelt oli kuulnud ning ka püha Waimu mahatulemiſeſt Korneliuſe, tema pere ning ligemiste peale. Siis hakkasiwad kõik Issandat kiitma ning ütleſiwad: „Siis on Jumal ka paganaile meeleparandamiſe annud elu poole." Seſt ajaſt hakkasid mitmed apoſtlite seaſt paganatele armuõpetuſt kuulutama, ning kõigeenamaſt püha apoſtel Paulus, keda sellepäraſt p a g a n a t e a p o ſ t l i k s nimetakse.

Mõne aja päraſt, 44. aastal päraſt Kristuſe ſündimiſt, hakkas Herodes Agrippas, selle Herodesse poja poeg, kes Petlema poeglapſed laskis ära tappa, kangeste Jumala Koguduſt taga kiusama. Tema tappis apoſtli Jakobuſe, Sebedeusse poja ära, ning wõttis ka Peetruſe kinni. Aga et see pühade ajal

juhtus, seepäraſt jättis ta tema nuhtlemiſe teiſeks korraks, ning käskis Peetruſt wangitornis kinni pidada. Neli sõjameeſt wahtiſiwad Peetruſe juures pääwad ja ööd otſa. Kõik uſkjad oliwad ſuure kurbduſe ſees ning paluſiwad ühtepuhku Peetruſe päraſt Jumalat; Jsſand wõttis nende palwet kuulda ning peastis Peetruſe imelikul wiiſil wangitorniſt lahti. Surmanuhtluſe pääw oli juba nimetud. Öösel enne ſeda pääwa, magas Peetrus ahelates kahe sõjamehe wahel; teiſed kaks sõjameeſt ſeiſiwad wangihoone ukſe juures wahi peal. Ja waata, Jumala Ingel tuli ſell ajal ſenna, ja wangihoone ſai ühte iſeäralikku walguſt täis. Ingel äratas Peetruſe ülesſe ning ütles: „tõuſe uſinaste ülesſe!“ Häkitſelt langeſiwad ahelad tema käte pealt maha. Ingli käſu peale, pani Peetrus ennaſt riidesſe ning läks Ingli järele, aga ei mõiſtnud mitte, kas ſee kõik ilmſi ehk unes ſünnib. Nemad läkſiwad wahtideſt mööda, linna raudwärawad läkſiwad iſe nende ees lahti. Aga kui Peetrus linna uulitſale ſai, ſiis nägi, et Inglit enam tema juures ei olnud. Siis hakkas Peetrus märkama ning nägi, et Jsſand on teda imelikult wiiſil ſurmaſt peaſtnud. Peetrus tänas Jumalat ning ruttas ühe waga naeſe Maria, jüngri Joanneſe Markuſe ema, majaſſe. Tema majas käiſiwad uſkjad ſagedaste kous palwet tegemas, ning ka ſee kord, ehk küll öö aeg oli, oliwad mitmed ſeal majas ülewel ning tegiwad palwet. Peetrus koputas jalgwärawa taga; tüdruk, Rode nimi, kuulis ſeda ja tuli wärawat lahti tegema. Aga kui ta Peetruſe healt kuulis, ei ſaanud ta rõõmu päraſt wärawat lahti teha, waid jooksis majaſſe ja kuulutas uſkjatele,

et Peetrus wärawa taga on. Aga nemad ei uſknud ſeda mitte, waid ütleſiwad tüdrukule: „ſa jamſid.“ Kui tüdruk wiimaks kõwaste tunnistas, et ta tõt räegib, ſiis ütleſiwad uſkjad: „ſee on tema (Peetruſe) ingel.“ Peetrus koputas ikka weel, ſenni kui wäraw lahti tehti. Peetrus astus ſisſe, jutustas uſkjatele oma imelikuſt peaſemiſeſt wangitorniſt, käskis ſelleſt ka Jakobuſele (Jſſanda wennale) ja kõikidele wendadele kuulutada ning läks ühte teiſi paika.

Warſi päraſt ſeda ſuri Herodes ära, tema ihu hakkaſiwad ussid juba tema elu ajal närima. Jumala Kogudus kaswis ikka ſuuremaks. Apoſtlid läkſiwad wälja ning kuulutaſiwad igal pool ſuure hoolega Jumala ſõna. Püha Lukas, Apoſtlite Tegude raamatu kirjutaja, ei nimeta mitte ſeda paika, kuhu Peetrus päraſt wangitorniſt peaſemiſt läks, ning tema nimi tuleb wiimaſt korda ette jutustamiſes Jeruſalemma Sünodiſt, mis 50. aastal päraſt Kriſtuſe ſündimiſt kous oli, et ſelle waidlemiſele ots teha, mis uſkjate ſeas Antiohia linnas tõuſis. Mõned ütleſiwad, et riſtiinimeſed paganate ſeaſt ei wõi mitte muidu õnſuſt pärida, kui peawad ennaſt, Mooſeſe käſuõpetuſe järele, ümberlõigata laſkma. Paulus ning Parnabas tuliwad Antiohiaſt Jeruſalemma; ſenna tuliwad ka teiſed apoſtlid ning peeswiterid (preeſtrid) kokku. Kui nemad ſeal kaua aega ſaiwad aru pidanud, ſiis kuulutas wiimaks Peetrus, et Jumal on oma armu ka paganatele näitnud, nende peale püha Waimu wälja walanud ja nende ſüdamed uſu läbi puhtaks teinud; ſeepäraſt ei arwanud tema neile ümberlõikamiſt tarwis olewat. See Peetruſe õpetus leidis ka Jakobuſe, Jeruſalemma piiskopi ning Pauluſe

pooleſt tuetud ning ſai Sünodi peal kinnitud. Mooſeſe käſuõpetuſe kombed, mis Juuda rahwaſt pidiwad paganate kommete eeſt hoidma, ning Kristuſe armu riigi asjade ettetähenduſeks oliwad, pidiwad nüid oma tähenduſe ära kautama. Nende aſemele pidiwad Ristikoguduſe ſakramentid tulema; uſk Jſſanda Jeeſuſe Kristuſe ſisſe pidi nüid kõiki ristiinimeſi ühemeele ja armastuſe ſidemega ühendama.

Päraſt ſeda ei räegi püha Lukas Peetruſeſt enam midagi. Mõneſt Epiſtli raamatuſt näeme meie, et tema on Antiohias ja mõnes teiſes linnas käinud. Arwatakſe, et tema naene on temaga ſeltſis reiſinud (1 Kor. 9, 5). Mõned Kreeka ja Latina kirjamehed jutuſtawad, et Peetrus on Roomas palju imeteguſid teinud; temale on Jumal imelikul wiiſil Jumala Ema Uinumiſeſt teada annud ning ka imelikul wiiſil teda Jeruſalemma wiinud. Tema on mitmed linnad Weike Aſia, Kreeka- ja Egiptuſe maal läbi käinud, on ka Hiſpania ning Britania- (Inglis-) maal reiſinud, ning igal pool hoolega Ewangeliumi armuõpetuſt kuulutanud ja Koguduſi aſutanud. Arwatakſe, et tema on Lini Rooma piiskopiks pannud ning enne oma ſurma oma jüngri Klemenſi (Klimenti) ſenna piiskopiks pühitſenud.

Tige Rooma keiſer Nero tõstis kõigeeſimeſe tagakiuſamiſe ristirahwa wastu. Tema ſai ſeepäraſt Peetruſe peale wihaſeks, et Peetrus tema kaks naeſt oli Jſſanda poole pöörnud, ning laskis teda wangitorni heita, et päraſt ſurma nuhtluſe alla anda. Arwatakſe ka, et Simon neid, kes ſell ajal Roomas olnud, keiſri wiha Peetruſe wastu üles kihutanud. Ristiinimeſed on ſiis Peetruſele nõuu

annud Roomast salaja ära põgeneda. Aga öösel, kui ta linnast wälja läinud, tulnud Jeesus Kristus Ise tema wastu. „Issand, kuhu Sa lähed?“ küsinud Peetrus. „Mina lähen Rooma, et Ennast lasta uueste risti lüia,“ kostnud Jeesus Kristus. Peetrus saanud sest aru, et tema põgenemine mitte Issanda meelepärast ei ole; seepärast on ta tagasi läinud, wangitorni heidetud saanud ning mõne pääwa pärast surma-nuhtluse alla antud, 67. aastal pärast Kristuse sündimist. Teda mõisteti risti lüia. Peetrus palunud, et teda peaga alla poole risti löödaks, sest tema arwas ennast kõlwatumaks ühte wiisi Issandaga surra. Nagu arwatakse, olnud Peetrus sell ajal 75 aastat wana. Püha Klemens on tema ihu maha matnud. Ristiinimesed käisiwad sagedaste tema haua peal Jumalat palumas ning ehitasiwad senna wiimaks kuulsa Peetruse kiriku.

Rooma usulised arwawad Peetrust oma kaitsjaks ja eespalujaks. Oma ülemat piiskoppi, paawstit, nimetawad nemad Peetruse asemnikuks, ning peawad teda, nagu meie juba ütlesime, Ristikoguduse peaks. See Rooma koguduse õpetus, Ristikoguduse peast, on püha kirja wastu, tema ning mõne muu eksituse pärast, mis Rooma koguduses tõusiwad, sündis lahkumine Hommiku ja Õhtumaa koguduste wahel. Meie palume Jumalat usu ühenduse pärast ning loodame kindlaste, et ükskord tuleb see aeg, mill kõik ristiinimesed usu ja armastuse sidemega ühendud saawad.

Püha apostli Peetruse auuks on ka 16. Januaril püha seatud, mis *püha apostli Peetruse ahelate kumardamise pühaks* hüitakse.

Kui Ingel Peetruse wangitorniſt wälja wiis, ſiis wõtſiwad jüngrid need ahelad, mis tema käte pealt maha langeſiwad, ja wiiſiwad Jeruſalemma, kus nad, kui ühed pühad asjad, hoolega alal hoitud ſaiwad. Jeruſalemma patriarh kinkis nad, wiendamal aastaſajal, Kreeka keiſerina Ewdokſiale, kes üht neiſt Rooma ſaatis, aga teiſe püha apoſtlite kirikusſe pani, mis Konſtantinopolis oli. Roomas oliwad ka ahelad leitud, mis püha apoſtli Peetruse ümber oliwad ſiis, kui Nero teda wangitornis kinni pidas.

Püha apoſtel Peetrus on kaks raamatut kirjutanud, mis Testamendis Epiſtlite raamatute ſeas on. Eſimene raamat on nende uſkjatele kirjutud, kes mitmesſe Weike Aaſia maa uurka tagakiuſamiſe läbi laiale pillatud ſaiwad. Selle raamatu läbi õpetas Peetrus neid wiletſustes kannatlikud olema, häid teguſid tegema ja püha ning auuſat elu elama. Tema kirjutab: „Elage kartuſes nii kaua kui teie ſiin majaliſed olete, teades, et teid ei ole kaduwa asjadega, ei hõbeda ega kullaga lunastud teie tühjaſt eluſt, mis teie olete wanemateſt õppinud, waid Kristuſe, kui ühe ilmawigata ja puhta talle, kalli werega“ (1 p. 17—19). „Tehke puhtaks omad hinged tõe ſõnawõtmiſes Waimu läbi wennalikku armaſtamiſeks, mis ep ole ſalalik, ja armaſtage üks teiſt kõigeſt wäeſt ja puhtaſt ſüdameſt, ſeſt teie olete uueſte ſündinud ei mitte kaduwaſt, waid hukkaminemata ſeemneſt, elawa Jumala ſõna läbi, mis ka igaweſte jäeb“ (1, 22. 23). Püha apoſtel Peetrus maenitſeb ristirahwaſt nõnda elada, et ka paganad, nende waga elu nähes, Jumalat auuſtama

hakkaksiwad. Ristiinimeste kohuſid kaunis laialt ſeletades, ütles tema: „Teie naeſed, kuulge oma meeste ſõna et kui mõningad on, kes ſõna ei uſu, naeste elu läbi wõiksid ſaada ilma ſõnata õige uſu poole, kui nemad teie puhtaſt elu Jumala kartuſes tähele panewad; teie ehte ei pea wäljaspidi olema, ei juuste palmitſemiſes, ei kulla ümberpanemiſes, ega riete ehitamiſes, waid ſüdame ſalaja inimene, hukkaminemata taſaſe ja waikſe waimu kombes; ſee on kallis Jumala ees" (3, 1—4).

„Ka teie mehed, elage naestega targaste, ja tehke naesterahwale, kui nõdrema aſtjale auu, nõnda kui neile, kes ka armuelu päriad on."

„Olge kõik ühemeelelised, ärda meelega teiste wastu, wendade armastajad, ſüdameſt haledad, lahked. Ärge makske mitte kurja kurjaga, ehk ſõimamiſt ſõimamiſega, waid ſelle wastu õnnistage, ſeſt teie teate, et teie ſeks olete kutſutud, et teie õnnistamiſt peate pärima" (3, 7—9).

„Pühitſege Iſſandat Jumalat oma ſüdamete ſees, olge igal ajal walmis, et teie wõiksite taſanduſe ja kartuſega kosta eneste eeſt igaühele, kes teilt aru püiab ſelle lootuſe päraſt, mis teie ſees on" (3, 15).

„Aitage üksteiſt, kui Jumala mitmeſuguſe armu head majapidajad, ſeda mööda, kui igaüks on armu ſaanud. Kui keegi räegib, ſee räekigu kui Jumala ſõna, kui keegi teenib, ſee teenigu kui jõuuſt, mis Jumal annab, et kõikis Jumal ſaaks auustatud Jeeſuſe Kristuſe läbi" (4, 10. 11)

„Auustage kõiki, armastage wendi, kartke Jumalat, auustage kuningat"(2, 17).

Teine Peetruſe raamat on kirjutud hilja aegu

enne tema martrilikku surma. Tema kuulutab oma elu otsa ette ning maenitseb ristirahwast tema õpetused meeles pidada; räegib Issanda auust, mis tema Issanda muudmise ajal Tabori mäe peal nägi, käsib uskjaid ennast waleõpetuste eest hoida ning lõpetab seda, oma teist raamatut, järgmiste sõnadega: „Kaswage meie Issanda ja Õnnistegia armus ja tundmises. Sellesamale olgu auu, niihästi nüid kui igawesel ajal."

Püha auustatud ja kõigistkiidetud apostli Pauluse elulugud.

Meie nägime, et Juuda rahwa ülemad preestrid, wanemad ja kõik rahwas, kes omas seaduses wäga kindlad oliwad, waatasiwad paha meelega ristiusu laiale lautamise peale Jerusalemmas; nägime ka, et nad Jumala Kogudust tagakiusasiwad. Nende kõigetigedamate Kristuse jüngrite waenlaste seas oli üks noor Hebrea mees, Saulus ehk Saul, Tarsuse linnast Kilikia maalt pärit. Tema sai Jerusalemmas, kuulsa käsuõpetaja Kamalieli juures koolitud, kes, nagu ka kõik Sauluse suguwõsa, wariseeride seltsist oli. See selts oli Juuda rahwaseltside seast kõigesuurem; tema liikmed arwasiwad Moosese käsuõpetuse wäljaspidiste kombete täitmist kõigeülemaks asjaks. Ewangeliumist

on näha, et wariseerid käsuõpetuse wäljaspidisid kombeid täites, ennast paremateks ja wagamateks arwasiwad, kui teised inimesed. Nemad paastusiwad, tegiwad kaua aega palwet, jägasiwad armuandid waestele rahwa nähes, sest armastasiwad seda, kui neid kiideti ning õpetajateks hüüti; aga ise oliwad nemad uhked ja hooplikud inimesed ning wihkasiwad ligemisi. Issand Jeesus Kristus noomis neid nende uhkuse ja salakawaluse pärast, ütles neile, et ehk nemad küll käsuõpetuse täheşt kõwaste kinni pidawad, siiski on nemad selle pea asja seaduses, õiguse, halastuse ja usu ära unustanud. Selle eest, et Issand wariseerisid sagedaste noomis, hakkasiwad nad Kristust ning Tema õpetust kangeste wihkama.

Saulus, kes täieste wariseeride seaduses ja mõtetes üles kaswatud sai, hakkas kõigest südamest Kristuse õpetust põlgama, sest arwas selle ühe wale ning kahjulikku asja olewat, ning mõtles, et ta Kristuse jüngrid taga kiusades, Jumalale meelehead teeb. „Mina mõtlesin," ütles ta pärast," et ma pean kangeste Jeesuse, Naatsareti mehe, nime wastu tööd tegema." Kui esikannatajat Tehwanust kiwidega surnuks wisati, siis oli Sauluse selleşt suur hea-meel ning tema hoidis tapjate riided. Kui uskjaid tagakiusati, siis oli Saulus tagakiusajate nõuus, käis majasid mööda, wõttis uskjaid kinni ning heitis neid wangitorni. Et Jeesuse järelkäijad tagakiusamise pärast laiale läksiwad, seepärast palus Saulus ülemate preestrite käest luba Tamaskuse linna minna, et seal uskjaid kinni wõtta, siduda ja Jerulemma saata, mis ülemad preestrid heameelega lubasiwad. See oli ligi neli aastat pärast Kristuse taewa-

minemist; Paulus, nagu arwatakse, olnud sell ajal 24 aastat wana.

Sell ajal, kui Saulus juba Tamaskuse ligi hakkas saama, paistis häkitselt üks iseäraline walgus tema ümber taewast. Saulus langes ehmatusest maha ning kuulis ühte healt enese wastu ütlewat: „Saul, Saul, miks sa Mind taga kiusad?“ „Issand, Kes sa oled?“ küsis Saulus. „Mina olen Jeesus, Keda sina taga kiusad“, kostis seesama heal. „Issand, mis Sa tahad, et ma pean tegema?“ küsis Saulus. Heal kostis: „Tõuse üles ja mine Tamaskuse linna; seal peab sulle ööldama, mis sa pead tegema.“

Mehed, kes Sauluſega oliwad, seisiwad suures ehmatuses, sest nemad kuulsiwad küll healt, aga ei näinud kedagi. Saulus tõusis maast ülesse, ja kui silmad lahti tegi, ei näinud tema midagi, ning seltsimehed wiisiwad teda käsipidi Tamaskuse linna. Seal elas tema kolm pääwa ilma söömata ning ei näinud midagi.

Tamaskuses oli sell ajal üks apostlite jünger, Ananias nimi. Issand ütles temale nägemises: „Wõta kätte, ja mine senna uulitsale, mis õigeks hüütakse, ja kuula Juuda kojas ühe järele, Saulus nimi, kes Tarsusest; sest waata, tema palub Jumalat, ja tema on nägemises näinud ühe mehe, Ananias nimi, sisse tulewat, ja oma kät tema peale panewat, et ta nägemise pidi jälle saama.“

— Issand! kostis Ananias, ma olen mitmelt kuulnud sest mehest, kui palju kurja tema Sinu pühadele Jerusalemmas on teinud; ja temal on siin luba ülemailt preestritelt kõiki siduda, kes Sinu nime appi hüidwad.

— Mine, ütles Issand, — sest seesinane on mull üks ära walitsetud riist, et ta Minu nime paganate ja kuningate ja Israeli laste ette peab kandma.

Ananias kuulis Issanda sõna, läks Sauluse juurde, pani käe tema peale ja ütles tema wastu: — Saulus, wend, Issand, Kes sinust tee peal on nähtud, on mind läkitanud, et sa oma nägemise peab jälle saama, ja täis saama püha Waimu.

Ja sedamaid langesiwad otsekui somuksed tema silmade pealt maha, tema hakkas jälle nägema ning laskis ennast ristida. Püha Waimu täis olles, hakkas Saulus koguduse kodades kuulutama, et Kristus on Jumala Poeg. Kõik, kes tema jutlust kuulsiwad, paniwad seda wäga imeks ja ütlesiwad isekeskis: „Eks see ole seesinane, kes Jerusalemmas neid pillutas, kes seda nime appi hüidsiwad, ja on seepärast seie tulnud, et ta neid pidi kinni siduma ja ära wiima ülemate preestrite juure?" Kui Juuda rahwas teada saiwad, et Saulus oli ristiusku wastu wõtnud, siis tahtsiwad nad teda ära tappa; nad wahtisiwad linna wärawate juures ühe pääwa ja öö, et ta linnast salaja ära ei põgeneks. Aga jüngrid laskisiwad teda öösel korwi sees linna müüri taha maha. Saulus põgenes Arabia maale, elas seal mõne aja ükskut elu ning tuli pärast jälle Damaskuse linna tagasi ja kuulutas julgeste armuõpetust.

Kui kolm aastat pärast Sauluse pöörmist saiwad mööda läinud, siis tuli ta Jerusalemma ning tahtis jüngrite sekka astuda; aga need kartsiwad teda, sest nad teadsid, et ta Jumala Kogudust oli taga kiusanud. Wiimaks saiwad jüngrid Barnaba käest teada, et

Saulus on ühe imenägemise läbi Issanda poole pöördud, ning et tema juba Damaskuses ja Arabia maal armuõpetust kuulutanud. Siis wõtsiwad jüngrid teda eneste sekka wastu, ning tema oli alati nende juures, püüdis Jumala sõna kuulutamises ja seletamises neile abiks olla ning kannatas nendega tagakiusamisi ja waewa Kristuse nime pärast. Juuda rahwas, kes Jerusalemmas elasiwad, saiwad ka wäga pahaseks Sauluse peale see eest, et ta Kristuse poole oli pöörnud, ja pidasiwad nõuu teda ära tappa. Aga jüngrid saatsiwad teda Keisarea ning pärast Tarsuse linna. Pärast jutustas Saulus ise, et Issand on temale palwe ajal nägemises ilmunud ning käskinud Jerusalemma maha jätta. „Mine," ütelnud Issand temale, „sest mina tahan sind kaugele paganate sekka läkitada" (Ap. Teg. 22, 21).

Sell ajal saiwad apostlid kuulda, et Antiohias, Siria maal, on mõningad Issanda sisse uskunud, seepärast läkitasiwad nad Parnaba senna usklaid kinnitama ja õpetama. Parnabas oli seal mõne aja üksi, pärast tuli ta Sauluse järele ning wiis ka teda senna, ning nemad tegiwad seal terwe aasta oma apostlikku tööd. Suur hulk inimesi sai usklikuiks, ning Antiohias hakati kõige esite Kristuse järelkäijaid ristiinimesteks (Kristlasteks) nimetama. Kui Juuda maale kange nälg tuli, siis saatsiwad Antiohia ristiinimesed Parnaba ning Sauluse läbi senna abi.

Kui Parnabas ning Saulus selle asja saiwad ära toimetanud, läksiwad nad jälle Antiohiasse tagasi, aga warsi käskis Issanda Waim neid uue teereisi ette wõtta. Nemad paastsiwad ning palusiwad Jumalat, siis läksiwad laewaga Küpruse saarde, käi-

siwad selle saare läbi ning kuulutasiwad igal pool Jumala sõna. Ehk küll selle saare rahwas kõwad oma pagana usus oliwad, siiski ihaldas sealt maawalitseja Sergius Paulus uut õpetust kuulda ning kutsus enese juurde Parnaba ja Sauluse, keda püha kiri sest ajast saadik Pauluseks hüidma hakkab. Seal oli üks noid, nimega Elimas Parjesus, kellest ka maawalitseja lugu pidas. Tema andis maawalitsejale nõuu, et ta mitte Pauluse sõna ei pea uskuma. Aga Paulus noomis teda kangeste see eest, et ta oma waleõpetusega rahwast ekstitab, ning ütles wiimaks tema wastu: „Waata, Issanda käsi tuleb sinu peale, ja sa pead pime olema, ja mitte päikest nägema tüki aega.“ Waleõpetaja sai häkitselt pimedaks ning hakkas enesele eestwedajat otsima. Kõik, kes seal oliwad, paniwad seda imetegu wäga imeks, ning maawalitseja Sergius Paulus uskus Issanda sisse.

Pärast seda reisisiwad Paulus ning Parnabas kaugemale ning saiwad wiimaks Perge linna, Pamwilia maale, ning läksiwad sealt Antiohiasse, Pisidia maale, kus suur hulk rahwast nende jutlust kuulma tuli. Paulus seletas seal Juuda rahwale, et Jeesus Kristus, Keda nemad on ristilöönud, on see tõsine Meesias, Kellest prohwetid on ette kuulutanud, maenitses neid Tema sisse uskuda ning seletas neile, et ükspäinis Jeesuse Kristuse läbi wõiwad nemad õnsust pärida ning oma patud andeks saada. Mõningad uskusiwad Issanda sisse, ning teisel hingamise pääwal tuli kõik rahwas apostlite jutlust kuulma. Kui uskmata Juuda rahwas seda suurt rahwa hulka nägiwad, siis saiwad nemad wiha ja kadedust täis ning hakkasiwad Paulust ja Parnabat laimama.

Siis ütlesiwad apostlid nende wastu: „See oli tarwis, et Jumala sõna teile pidi esite räegitama; aga nüid, et teie seda enesteſt ära lükkate, ja ei arwa ennast mitte igawese elu wäert olewad, waata, siis pöörame meie endid paganate poole.“ Suur hulk paganaid usksiwad Jsanda sisse, aga Juuda rahwas hakkasiwad apostlid taga kiusama ning ajasiwad neid Antiohia linnast wälja. Apostlid reisisiwad kaugemale ning pöörsiwad Jkonias palju rahwast Jsanda poole ning teiste seas ka ühe neitsikese, nimega Wekla (Tekla), kes päraſt Kristuse nime päraſt martri surma suri. Pühad apostlid tegiwad Jkonias suuri imetähta ja tegusid; rahwas langes kahte seltsi, — ühed oliwad apostlite poolt, aga teised sõimasiwad neid ning tahtsiwad neid kiwidega surnuks wisata. Seepäraſt jätsiwad nemad Jkonia maha ja läksiwad Lüstra ja Terbeni linnadesse armuõpetust kuulutama.

Lüstras tegi Paulus, Jsanda nimel, ühe inimese terweks, kes sündimiseſt saadik jalust wigane oli olnud, ning eladeski ei olnud kõndinud. Rahwas pani seda wäga imeks ning hüidis: „jumalad on inimeste sarnatsiks saanud, ja meie juure maha tulnud“, ning nemad hakkasiwad apostlid oma kõigeülemate jumalate nime järele hüidma: — Parnabat — Jupitriks, aga Pauluſt — Merkuriuseks, ja tahtsiwad nendele ohwrit tuua. Suure waewaga jõudsiwad apostlid neid seſt teust tagasi hoida, ning ütlesiwad nende wastu: „Mehed, mispäraſt teie seda teete? Meie oleme ka niisamasugused nõdrad inimesed kui teie, ja kuulutame teile armuõpetust, et teie tühjast asjust peate pöörma elawa Jumala poole, Kes on teinud taewa ja maa, ja mere, ja

kõik, mis nende sees on." Päraſt seda hakkaſiwad nemad rahwaſt õpetama. Aga mõned Juuda mehed, kes Ikoniaſt ſenna oliwad tulnud, hakkaſiwad rahwaſt apoſtlite wastu üles kihutama, nimetaſiwad neid petjateks ning ütleſiwad: „ärge uskuge neid, nemad waletawad." Rahwas ſai otſekui hulluks, unustas ſelle imeteu ära, mis Paulus ſeal tegi, ning ka need armu ſõnad, mis tema nende wastu oli räekinud, kargas Pauluſe kallale ning wiskas teda kiwidega poolſurnuks ning wedas teda linnaſt wälja, arwates teda ſurnu olewat. Aga Iſſand andis temale tema terwiſe ning rammu tagaſi, ning tema läks ſealt Parnabaga Terbeni. Aga warſi käiſiwad nemad need kohad uueſte läbi, kus enne oliwad armuõpetuſt kuulutanud, ja kinnitaſiwad neid, kes uſklikuks oliwad ſaanud. Selle püha töö juures ei hoolinud nemad oma eneſte eluſt, ſeſt armaſtus Jumala ning ligimiſte wastu täitis nende ſüdamed. Nemad koguſiwad uſkjad kokku, paluſiwad ühes nendega Jumalat, maenitſeſiwad neid uskus kindlad olla ning ei warjanud nende eeſt ka ſeda, et meie mitme wiletſuſe läbi peame Jumala riiki minema. Ja kui nemad igal pool ſaiwad preswiterid (preeſtrid) ſeadnud ning uſkjaid õnnistanud, läkſiwad nemad jälle kaugemale. Nemad käiſiwad Piſidia ja Pamwilia maad läbi ja tuliwad wiimaks jälle Antiohiaſſe, Siria maale tagaſi, kus ristiinimeſed wäga rõõmſaks ſaiwad, kui kuulſiwad, et Iſſand oli Pauluſe ja Parnaba püha tööd õnnistanud ning ka paganatele uſu ukſe lahti teinud.

Paulus ning Parnabas elaſiwad Antiohias hulga aega. Kui waidlemine risti rahwa ſeas tõuſis ſelle

üle, kas on tarwis neid inimesi ümber lõigata, kes pagana usust ristiusku tuliwad, siis läkitasiwad Antiohia ristiinimesed Pauluse ning Parnaba Jerusalemma, selle asja pärast nõuu pidama. Juba neliteistkümmend aastat oli sest ajast mööda läinud, kui Paulus Jerusalemma maha jättis, ning selle neljateistkümne aasta sees oli tema mitu tuhat paganat Jumala abiga Issanda poole pöörnud. Kui Paulus ning Parnabas Jerusalemma tuliwad ning teiste jüngritele jutustasiwad, missuguseb suured imetähed ning teud on Issand nende läbi paganate seas teinud, siis mõistis Apostlite Sünod ühel meelel, et ei pruugi neid inimesi, kes pagana usust ristiusku tulewad, Moosese käsuõpetuse kombeid täitma sundida, ning see Sünod läkitas Pauluse ning Parnaba kirjaga Antiohia linna tagasi. Nendega läksiwad senna ka Juudas ning Silas.

Kui nad mõne aja saiwad Antiohias elanud, siis ütles Paulus Parnaba wastu: „Et mingem tagasi oma wendi katsma kõikis linnades, kus meie Issanda sõna oleme kuulutanud, kuidas nende käsi käib.“ Parnabas tahtis oma wenna-poja, Markuse kaasa wõtta, aga Paulus ei arwanud seda mitte heaks, sest et Markus esimese teereisi ajal nendest oli ära lahkunud. Seepärast lahkus Paulus Parnabast ära. Parnabas läks Markusega Küpruse saare peale; aga Paulus wõttis Sila enesega ning käis Siria maa ja mitmed kohad Weike Aasias läbi. Lüstras heitis üks noormees, Timoteus, tema jüngriks, kes armuõpetuse kuulutamises temale suureks abiks oli, ning pärast Ewessuse linna piiskopiks pandud sai. Pühad apostlid asutasiwad igal pool koguduši ja juhatasiwad

uskjaid, ning kristlaste aru kaswis iga pääw suuremaks. Püha Waim juhatas apostlid ning õpetas neid, mis nad peawad tegema ja kohu minema.

Traadi linnas ilmus üks inimene Paulusele nägemises ning ütles tema wastu: „tule alla Makedonia maale ja aita meid.“ Warsi wõttis Paulus mõningad jüngrid kaasa ja läks Makedonia maale. Wilippi linnas, Makedonia maal, pööras tema ühe naesterahwa, Lidia, kes purpurit müis, Kristuse poole, ning elas jüngritega tema majas. Sealsamas tegi tema ühe tüdruku terweks, kellel lausuja waim oli. Aga et see tüdruk oma lausumisega oma isandatele palju kasu oli sisse toonud, seepärast saiwad nemad apostlite peale wäga pahaseks, kihutasiwad rahwast nende wastu ülesse, üteldes, et nemad ühte uut õpetust kuulutawad, mis nende seaduse wastu on. Apostlid saiwad witstega pekstud ning wangi-torni heidetud, kus nende jalad saiwad pakku pandud, ning ülemad käskisiwad neid kõwaste hoida.

Aga kõik piinamised ja ka wangitorn ei wõinud apostlitelt seda seestpidist rahu ära wõtta, mis Issand oma ustawate sulastele annab. Paulus ning Silas tegiwad wangitornis palwet ning kiitsiwad lauldes Jumalat. Kesk ööse sündis suur maawärisemine, wangihoone uksed läksiwad lahti ning kõikide ahelad kukkusiwad ise enesest maha. Kui wangihoone hoidja unest ülesse ärkas ning nägi, et uksed lahti oliwad, siis tõmbas ta mõega wälja ja tahtis iseenesele otsa teha, sest ta mõtles, et wangid oliwad ära jooksnud ning et temal selle asja pärast ülemate ees kosta tuleb. Aga Paulus hoidis teda tagasi ning ütles tema wastu: Ära tee iseenesele kurja, sest

meie oleme kõik siin." Hoidja hakkas warsi Jumala wäge tundma, heitis Pauluse ja Sila ette maha ning hüüdis: „Issandad, mis pean ma tegema, et ma õnsaks saan?" „Usu Issanda Jeesuse sisse," kostsiwad apostlid temale. Wangihoone hoidja wiis neid oma majasse ja pesi nende haawad ära. Apostlid kuulutasiwad temale ja tema perele Jumala sõna, ning sell öösel lasksiwad nemad kõik endid ristida.

Hommiku käskisiwad ülemad apostlid lahti lasta, aga Paulus ütles nende saadikutele: „Nemad on meid awalikult peksnud ilma kohtumõistmata, ja meie oleme Rooma mehed; nemad on meid wangitorni heitnud, ja nüid tahtwad nemad meid salaja wälja lükata. Ei mitte nõnda; tulgu nemad ise ja saatku meid wälja." Ülemad ehmatasiwad ära, kui nägiwad, et nad Rooma kodanikkusid oliwad ilma kohtumõistmata nuhelda lasknud. Nemad tuliwad ise apostlite juure, palusiwad neilt oma eksitust andeks ning soowisiwad, et nad linnast pidiwad ära minema.

Apostlid läksiwad sealt Tessalonika linna, mis ka Kreeka maal oli. Seal tegi Paulus kolm hingamise pääwa järestikku Juuda rahwa koguduse kojas jutlust ning seletas, et Kristus see tootud Meesias on. Mõned Juuda ning Kreeka rahwa seast usksiwad Issanda sisse, aga mõned Juuda rahwa seast ütlesiwad, et apostlid tahta rahwast keisri wastu mässama ajada, Jeesust kuningaks nimetades. Apostlid läksiwad sealt Peroe linna, mis Tessalonikast mitte kaugel ei olnud, ning kus kodanikud hea meelega nende jutlust kuulsiwad. Aga kui Juuda rahwas Tessalonikas teada saiwad, et Paulus Peroes Jumala sõna kuulutab, siis läksiwad nemad senna, et

ka seal rahwast apostlite wastu üleskihutada. Selle asja pärast pidi Paulus sealt ära põgenema; aga Timoteus ning Silas jäiwad senna ja kuulutasiwad Jumala sõna.

Ehk küll Paulus tagakiusamiste pärast ühtegi linna kauaks ajaks ei wõinud jäeda, siiski juurdus jõudsaste Jumala sõna, mis tema oli külwanud, inimeste südametes ja kandis kaunist wilja. Püha apostel Paulus ei unustanud neid ära, keda tema oli Issanda poole pöörnud, waid kandis ka kaugelt nende eest hoolt; kui tema ise ei saanud neid waatama minna, siis läkitas ta oma jüngrid nende juure kirjadega, kus sees ta neid maenitses Kristuse käsud kindlaste pidada. Wilippi rahwale kirjutab tema: „Mina palun Jumalat, et teie armastus weel enam ja enam rohkemaks saaks mõistmises ja kõiges tundmises, et teie oleksite selged (puhtad) Kristuse pääwal, täidetud õiguse kasuga, mis Issanda Jeesuse Kristuse läbi tuleb, Jumala auuks ja kiituseks" (Wilip. 1, 9—12).

Paulus kiidab Makedonia ristirahwast nende halastuse ja auutegude eest, mis nemad wiletsate wendadele on teinud, tema kirjutab Tessalonika rahwale, et nemad on saanud eesmärgiks kõikidele uskjatele, ning et tema lõpmata meele tuletab „nende usu tegu ja armastuse tööd, ja kannatlikku lootust Issanda Jeesuse Kristuse peale" (Tessal. 1, 3. 7). Missuguse tasanduse ja armastusega Paulus uskjatega ümber käis, wõime meie tema Epistlite raamatutest näha Tessalonika rahwale kirjutab tema:

„Meie maenitsus ei olnud mitte pettusest, ega ropust nõust, ega kawalusest, waid nõnda kui Jumal

meid on kõlbawaks arwanud, armuõpetuſt meie kätte uskuda, nõnda räegime meie, ei mitte nõnda kui inimeste, waid Jumala meele päraſt, Kes meie ſüdamed läbi katſub: ſeſt meie ep ole ial teie ſuu päraſt räekinud, nõnda kui teie teate, ega midagi ahnuſe näul teinud, Jumal on tunnistaja; meie ei otſi auu inimeste käeſt, ei teie, ega teiste käeſt. Et meie küll wõiksime teile koormaks olla, kui Kristuſe apoſtlid; aga meie oleme lahked olnud teie ſeas, kui imetaja naene oma lapſi hoiab: nõnda ihaldaſime meie teid, ja tahtſime hea meelega teile jagada ei mitte ükſipäinis Jumala armuõpetuſe, waid ka eneſte hinged, ſeepäraſt et teie meie meeleſt olete armſaks ſaanud; ſeſt teie meeles, wennad ſeiſab meie töö ja waew, ſeſt ööd ja pääwad oleme meie tööd teinud, ſeepäraſt et meie ei tahtnud ühelegi teie ſeaſt koormaks olla, ja oleme teie ſeas Jumala armuõpetuſt kuulutanud Teie olete tunnistajad ning Jumal, kui pühaſte, ja õiete, ja ilmalaitmata oleme meie olnud teie wastu, kes teie uſute. Nõnda kui teie teate, kuida meie igaüht teie ſeaſt otſekui iſa oma lapſi maenitſeſime ja kinnitaſime, ja tunnistaſime, et teie pidite elama, nõnda kui kohus on Jumala ees, Kes teid kutſub oma kuningriigi ja auu ſiſſe. Seepäraſt täname meie ka Jumalat lõpmata, et, kui teie Jumala kuulutud ſõna meie käeſt ſaite, teie ſeda wastu wõtſite, ei mitte kui inimeste ſõna waid (nõnda kui ſee tõeste on) kui Jumala ſõna, Kes ka wägew on teie ſees, kes teie uſute" (Teſſal. 2, 3—13).

Peroeſt läks Paulus Atena linna. See oli kõigetähtſam linn Kreeka maal, mis ammuſt ajaſt oma koolide, kuulſate wiloſohwide ning ſuurte kunſtnikkude

pooleſt tuttaw oli, ning mida üleüldſe kõige haridusſe pealinnaks arwati. Aga Paulusel oli hale näha, et ſee kaunis linn wäerjumalaid täis oli. Kreeka maal oli ſiis juba targemaid inimeſi, kes wäerjumalate tühjuſt tundma hakkaſiwad, aga ſuurem hulk Atena tarku ning wiloſohwiſid ei püidnud mitte tõt tunda ſaada, waid himuſtaſiwad igas õpetuſes ning uſu ſeaduſes midagi uut leida. Ühe Atena platſi peal oli altar, mille peale oli kirjutud: „Tundmata Jumalale.“ Et Atena rahwas igas õpetuſes ning uſus midagi uut lootſiwad leida, ſeſt on näha, et nende wana uſk ning õpetuſed neile puudulikud näitaſiwad olewad.

Warſi päraſt ſeda, kui Paulus Atena linna tuli, hakkas ta Juuda rahwa koguduſe kodades ning linna platſide peal Jumala ſõna kuulutama. Mõned wiloſohwid hakkaſiwad temaga waidlema ning wiiſiwad teda wiimaks kõigeülemaſſe kohtupaika, mis Areopaguſeks hüiti, et tema ſeal hulga kohtu wanemate ning rahwa ees oma õpetuſt kuulutaks, ſeſt, nagu meie ütleſime, Atena rahwas oliwad uudis himuliſed, ning tahtſiwad hea meelega iga uut õpetuſt kuulda. Paulus hakkas oma jutluſt järgmiſte ſõnadega: „Atena mehed, teie linna läbikäijes ning teie jumalateenistuſe wiiſiſid waadates, olen mina ſiin ühe altari leidnud, mille peale on kirjutud: „Tundmata Jumalale.“ Keda teie nüid teadmata teenite, Seda kuulutan mina teile.“ Selle järele ſeletas Paulus Atena rahwale, et ſee tõſine Jumal, maailma Looja, Kes kõigile elu ning õhku annab, on ligi kõikidele, kes puhtaſt ſüdameſt Teda tunda ihaldawad. Tema räekis ka patukahetſemiſeſt ning ſurnute ülestõusmi-

seſt, kus juures mõned naerma hakkasiwad; ning üleüldse peab ütlema, et Pauluse jutlus palju Atenlaste südamesse ei mõjunud, kes üksnes uudishimulised oliwad, tõt mitte õigel wiisil ei armastanud ning pealegi weel oma tarkuse üle suurelised oliwad. Meie peame Jumala sõna kuulma mitte tühja uudishimu pärast, waid seda puhtast südamest tundma õppima, nõnda et selle järele elada mõistaksime. Siis saab Issand meie mõistust walgustama, meie südant lahti tegema, et meie Jumala tõt oma hingede kasuks mõistma saame. Aga kõige see juures leidis Paulus Atena linnas ka niisugused inimesed, kes tema jutluse pärast Issanda sisse uskuma hakkasiwad. Nende wiimiste seas oli ka üks Atena suurekohtu (Areopaguse) liige, nimega Dionisius, kes pärast Atena piiskopiks oli ning usu pärast martri surma kannatas.

Atenast läks Paulus Korintuse linna ning elas seal ühe waga ristiinimese Akila juures, kes Juuda rahwa sugust oli. Tema oli oma naese Priskillaga keisri Klaudiuse käsu järele Roomast ära aetud. (Klaudius ajas kõik Juuda rahwa Roomast wälja). Nemad elasiwad telkide tegemisest. Paulus tegi nendega seltsis seda tööd. Tema ei tahtnud nendele koormaks olla. Aga hingamise päiwil käis Paulus koguduse kodades ning maenitses Juuda ja Kreeka rahwast Kristuse sisse uskuda. Warsi tuliwad ka Timoteus ja Silas Makedonia maalt senna. Korintuse linnas tuli Paulusel palju häda kannatada, ning seal nuheldi ja kiusati ka neid inimesi taga, kes tema sõna pärast oliwad Issanda sisse uskunud. Aga Issand kinnitas püha apostlit, et tema waim mitte ära ei nõrkeks. Tema ilmus Paulusele näge-

miſes ning ütles tema wastu: „Ära karda, waid räegi, ja ära ole wait; ſeſt Mina olen ſinuga, ja ükski ei ſaa ſulle kurja tegema, ſeſt Mull on palju rahwaſt ſiin linnas.“ Paulus elas Korintuſes poolteiſt aastat ning kuulutas Jumala ſõna, mis eeſt teda kangeste taga kiuſati. Päraſt kirjutas tema Korintuſe rahwale:

„Mina olin teie juures nõdruſe, ja kartuſe, ja ſuure wäristuſe ſees; ja minu kõne ja minu jutlus ei olnud mitte inimeſe tarkuſe meelitaja ſõnadega, waid waimu ja wäe ülesnäitmiſes, et teie uſk mitte ei oleks inimeste tarkuſes, waid Jumala wäes“ (1 Korint. 2, 3—5).

Paulus läks ühes Akila ning Priskillaga Korintuſeſt ära, käis Ewesſuſes ſees ning päraſt läks pühiks Jeruſalemma, et ſeal teiste jüngritega kokku ſaada. Sealt läks ta jälle Korintuſe linna tagaſi. Aga ehk küll Paulus kaua aega ja ſuure hoolega Korintuſe rahwale armuõpetuſt kuulutas, ſiiski, nagu tema raamatuteſt näha on, ei olnud ſeal tema tööl ſeda tulu, mis teiſtes linnades oli. Korintuſe rahwa ſeas oli palju ja mitmeſuguſid waleõpijaid, kes tüli ja riidu, waidlemiſi ja jägelemiſi tõſtſiwad ning Kriſtuſe õpetuſt mitmel wiiſil ſeletaſiwad. Paulus püüdis kõigeſt wäeſt Korintuſe rahwaſt tõe teele juhatada ning wale eeſt hoida, kirjutas neile mõnuſad ja pitkad ſeletuſed püha õhtuſööma aja ſakramentiſt, ſurnute ülestõusmiſeſt, maenitſes neid pagana kommete wõeriti ſeletamiſe eeſt endid hoida, mitte waimulikkudes asjades ſuurustelleda ning kõige enam iſekeſkiſt armaſtuſt ja rahu pidada. Tema kirjutab:

„Kui mina inimeste ja inglite keeltega räegiksin,

aga mull ei oleks armastust, siis olekſin mina waſk, mis heliſeb; ja kui ma wõikſin prohweti wiiſil räekida, ja teakſin kõik ſalajad asjad ja kõik tundmiſi, ja kui mull oleks kõik uſk, nõnda et ma wõikſin mägeſid aſemelt ära tõsta, aga mull poleks armastust, siis ei oleks minul ühtegi kaſu: Armastus on pitkameeleline, ja näitab oma helduſt üles, armastus ei ole kade, armastus ei tee wallatust, tema ei ſuurustelle, tema ei näita ennaſt kurjaste, tema ei otſi oma kaſu, tema ei ſaa wihaſeks, tema ei mõtle kurja peale; temal ei ole röömu ülekohtuſt, aga tõe päraſt on temal teistega rööm, tema ſallib kõik, ta uſub kõik, ta loodab kõik, tema kannatab kõik" (1 Korint. 13, 2—7).

Kui Paulus mõne aja ſai Korintuſes elanud, siis pööras ta omad ſammud uneste Weike Aaſia maa poole. Ewesſuſe linnas leidis ta mõningad jüngrid (uſkjad), kes weel püha Waimu ei olnud ſaanud ning kes üksnes Joanneſe risſtmiſega oliwad ristitud. Paulus ristis neid kriſtliku riſtmiſega, pani käed nende peale, ning nemad hakkaſiwad wõeraid keeli ja prohweti wiiſil räekima. Palju imeteguſid laskis Jſſand Pauluſe kätte läbi ſündida: higirätikud ja põlled, mis tema ihu peal oliwad olnud, pandi haigete peale, ning haiguſed ja tõwed lahkuſiwad neiſt ära. Üle kahe aasta kuulutas Paulus Ewesſuſe ümberkaudu armuõpetuſt, ning kõik Aaſia maa (Ewesſuſe maakond) ſai Jumala ſõna kuulda. Palju uskuſiwad Jſſanda ſiſſe, aga oli ka palju neid, kes püha õpetuſe wastu paniwad, nagu ſee ka Ewesſuſes ſündis.

Ewesſuſes oli üks wäga uhke tempel, mis ju-

malana Diana auuks oli üles ehitatud; et see tempel üks neist kõigekuulsamatest üle kõige maailma oli, seepärast käis tema pärast palju rahwast Ewessuses. Mitmed Ewessuse kodanikud elasiwad selleſt, et selle templi kujusid hõbedast tegiwad, ning neid rahwale müisiwad. Need inimesed saiwad Pauluse peale wäga pahaseks, kartes, et kui kõik tema jutluse pärast Issanda sisse uskuma hakkawad, siis jäewad nemad neist kasudest ilma, mis nende amet neile sisse tõi. Üks kullasepp, nimega Demetrius, kutsus oma ametiwennad kokku ning ütles nende wastu: „Mehed teie teate, et meil oma ametist kasu on; aga teie näete ja kuulete, et seesinane Paulus mitte ükspäinis Ewessuses, waid ka pea kõige Asia maal palju rahwast meelitab ja eksitab, üteldes, et need pole mitte jumalad, mis kätega on tehtud. Aga see ei saada meile ükspäinis seda kahju, et meie amet enam midagi ei maksa, waid et ka suure jumalana püha koda mikski ei panda." Siis hüidsiwad kõik, kes seda kõnet kuulsiwad: „suur on Ewessuse rahwa Diana!" Rahwas hakkas kõiges linnas liikuma ning tikkus ähwardamistega Pauluse ning tema seltsimeeste peale. Waewalt jõudsiwad linna wanemad rahwa mässamise ära waigistada. Paulus põgenes Ewessusest ära ning läks Kreeka ja Weike Asia maa linnadesse armuõpetust kuulutama.

Jumal aitas Pauluſt, laskis tema kätte läbi palju imeteguſid sündida, mis läbi usk uute jüngrite (uskjate) südametes weel rohkem kinnitud sai. Troas äratas ta ühe nooremehe surnust ülesse, kes une sees ühe maja kolmandama korra pealt maha kukkus. Oma seltsimeestega, kelle seas ka püha Ewangeliſt

Lukas oli, käis Paulus mere ſaarte peal, mis Weike Aaſia maa ranna ligidal on (Arhipelagis) nõnda kui: Lesbos, Hios, Samos ja teiſed. Tema ruttas Nelipühiks Jeruſalemma, ehk küll Jumala Waimu juhatamiſe järele teadis, et teda ſeal ſuured hädad ootawad. Rutu päraſt ei läinud ta mitte Ewesſuſe linna ſiſſe, waid kutſus Ewesſuſe koguduſe wanemad (preswiterid) ehk preeſtrid eneſe juure ning andis neile wiimſed maenitſuſed; tuletas kõik ſeda nende meele, mis tema neile oli õpetanud, maenitſes neid Kriſtuſe käſud kindlaſte pidada ning wiimaks kuulutas neile, et tema püha Waimu kutſumiſe peale, Jeruſalemma läheb, kus kõidikud ja wiletſuſed teda ootawad. Siis ütles tema weel: „Aga mina ei hooli ſeſt midagi, ei pea ka oma elu iſe mitte kalliks, et mina aga oma elukorra rõõmuga lõpetan, ja ameti, mis ma olen ſaanud Iſſanda Jeeſuſe käeſt, et ma pean tunniſtama Jumala armu Ewangeliumi. Ja nüüd waata, ma tean, et teie peate kui karjatſed hoidma Jumala Koguduſt, mis Ta oma Eneſe were läbi Eneſele on ſaatnud; ſeſt ma tean ſeda, et päraſt minu äraminemiſt teie ſekka tulewad hirmſad hundid, kes karjale armu ei anna; ka teie eneſte ſeaſt ſaawad tõusma mehed, kes pööratſid kõneſid räägiwad, et nemad wõikſid jüngrid eneſte järele haugutada. Seepäraſt walwage ja mõtlege, et mina kolm aaſtad, ööd ja pääwad ei ole jätnud kedagi ſilmaweega maenitſemata. Ja nüüd annan mina teid, wennad, Jumala ja Tema armu ſõna hooleks, kes wägew on ülesehitama, ja teile andma päranduſt kõikide ſeas, kes on pühitſetud. Mina ep ole ühegi kulda, ega hõbedat, ega riiſid ihaldanud. Teie teate iſe, et

needsinatsed käed on abiks olnud minu ja nende tarwituseks, kes minuga oliwad.“ Kui Paulus selle-sinatse kõne sai lõpetanud, siis heitis ta põlwile maha ning palus Jumalat köikidega. Köik nutsiwad, sest see sõna, mis tema oli ütelnud, et nemad tema silmi enam näha ei saa, tegi nende südamed wäga haigeks. Ja nemad saatsiwad teda laewa peale.

Paulus ning tema seltsimehed istusiwad laewa peale. Nende laew jäi mitme linna juure seisatama ning usujad tuliwad linnadest apostlite juure wälja. Mõnde nende seast teadsiwad, Jumala Waimu juhatamise järele, ette ära, et Paulust Jerusalemmas hädad ootawad, ning palusiwad teda silmaweega, et ta mitte senna ei läheks; aga Paulus kostis neile: „Mis teie teete, et teie nutate, ja minu südant kurwastate? Sest mina olen walmis ennast laskma mitte ükspäinis siduda, waid ka surema Jerusalemmas Issanda Jeesuse nime pärast.“ Ning uskjad, tema kindlad nõuu nähes, ütlesiwad: „Issanda tahtmine sündku.“ Kui Paulus ühe linna juurest ära minema hakkas, siis tuliwad köik ristirahwas, mehed, naesed ja lapsed kokku, saatsiwad teda randa ning seal heitsiwad põlwile maha ja palusiwad köik seltsis Jumalat.

Jerusalemmas wõtsiwad ristiinimesed Pauluse heal meelel wastu, ning kui kuulda saiwad, mis Issand on tema läbi paganate juures teinud, siis saiwad nemad wäga rõõmsaks ja tänasiwad Jumalat. Aga uskmata Juuda rahwas saiwad Pauluse peale wihaseks, sest et teda oma seaduse häwitajaks arwasiwad. Nemad oliwad ikka weel suurelised selle mõtte sees, et tõde on ükspäinis Jumala ärawalitse-

tud rahwale awaldud, aga kõik teised rahwad on alamad, kui Juuda rahwas. Seitsme pääwa pärast, pärast seda kui Paulus oli Jerusalemma tulnud, nägiwad need Juuda rahwas teda templis olewat; kihutasiwad rahwa tema wastu ülesse ning ütlesiwad, et seesinane inimene Moosese käsuõpetuse wastu õpetab, Kreeka rahwast püha kotta toob ning nõnda püha koda roojastab. Templis tõusis suur segadus. Juuda rahwas wõtsiwad Pauluse kinni, wedasiwad templist wälja ning hakkasiwad peksma. Nemad olesiwad wist teda senna samasse ära tapnud, kui ülem wäe pealik poleks sõjameestega senna tulnud. Tema wõttis Pauluse piinajate käest ära ning laskis teda kahe ahelaga kinni panna. Aga rahwa kära pärast, ei wõinud tema aru saada, kes Paulus oli ning mis kurja oli tema teinud, seepärast laskis ta Pauluse kantsi wiia. Et rahwas kangeste peale tungis ja kisendas: „hukka teda ära!", seepärast pidiwad sõjamehed Paulust käte peal kandma.

Kui nemad juba kantsi saiwad, siis palus Paulus ülema käest luba rahwa wastu räekida. Kui ta selle luba oli saanud, siis astus ta trepi peale ning tegi kõneb rahwa ees. Selle kõne sees räekis tema oma endisest elust, kuidas ta Kristuse õpetuse wastu seisis ning oma wanemate seaduses wäga kindel oli; jutustas ka oma imenägemisest Tamaskuse teel ja oma pöörmisest ning wiimaks ka seda, et Issand on teda käskinud paganatele armuõpetust kuulutada. Senni ajani oli rahwas wait, aga kui Paulus paganaid nimetas, siis hakkasiwad nad uueste kisendama ning tema surma nõudma. Wäe pealik käskis Pauluse kantsi wiia ning laskis teda piitsaga peksta.

Aga kui teenrid seda tegema hakkasiwad, ütles Paulus pealiku wastu: „Kas teil on luba Rooma meest piitsaga peksta, enne kui kohus tema üle käinud?“ Pealik ehmatas nende sõnade päraft ära, ning teada tahtes, mis süid tema peale aetakse, käskis teda teiselpääwal Juuda rahwa suurekohtu ette tuua.

Suure kohtu ees kuulutas Paulus julgeste, et ta surnute ülestõusmiseft õpetab. Siis tõusis jälle tüli, seft seal oliwad mõningad Saduseeride seltsist, kes surnute ülestõusmist ei usu, ning mõned jälle Wariseeride seast, kes seda usuwad. Kohtu liikmed langesiwad kahte jakku: ühed ütlesiwad, et Pauluſel midagi süid ei ole, teised jälle püidsiwad temale süid otsida. Siis käskis pealik Pauluse jälle kantsi wiia.

Öösel ilmus Issand Pauluſele ning ütles tema wastu: „Ole julge, Paulus; seft otsekui sa neid asju Minust Jerusalemmas oled tunnistanud, nõnda pead sina ka Rooma linnas tunnistama.“

Selle wahel heitsiwad üle neljakümne mehe Juuda rahwa seast ühte nõuuse ning tootasiwad wandega, et nemad ei taha ei süia ega juua enne, kui Pauluse saawad ära tapnud. Nad palusiwad pealikut, et ta Pauluse jälle laseks suurekohtu ette wiia, nagu selle tarwis, et tema süid seal paremine järele päritaks, aga ise mõtlesiwad siis Pauluse kallale karata ning teda ära tappa. Üks Pauluse sugulane sai seft kurjast nõuust teada ning kuulutas seda ülema pealikule. Pealik, kartes, et Pauluſt ära ei tapetaks, saatis teda teisel öösel salaja sõjameestega Keisarea linna, Rooma maawalitseja Welikſi juure, et see tema peale kohut mõistaks.

Wiie pääwa päraft tuliwad ka Pauluse peale

kaebajad — ülempreester Ananias ja üks kõnemees, Tertullus, senna. Oma kaebduses ütlesiwad nemad maawalitseja ees, et Paulus üks tüli ja kahju tegia inimene on, ning nimetasiwad teda Naatsareide wõera usu peameheks. Paulus kuulutas, et ta Jeesuse Kristuse sisse usub, aga et rahwa mässamises temale ilma asjata süüd mõistetakse. Maawalitseja käskis pealikut Paulust hoida, et ta wõiks hingada, senni kui ta tema õpetuse saab läbi waatanud, ning andis usksjatele luba tema juures käija ning temale abiks olla. Mõne pääwa pärast tahtis Weliks oma abikaasaga Pauluse õpetust kuulda ning kutsus teda enese juure. Pauluse sõnad õigusest, kasinusest ja wiimsest kohtust tegiwad temale hirmu, seepärast et ta üks ülekohtune inimene oli. Aga selle asemel, et oma südametunnistuse healt kuulda wõtta ning tõt tundma hakata, saatis ta Pauluse enese juurest ära, üteldes: „mine seks puhuks ära, kui mull enam aega on, küll ma siis sind kutsun.“ Eks ka meie tihti oma meeleparandamist ikka teiseks korraks ei jäta? See maawalitseja oli üks oma kasu püüdja inimene, tahtis Pauluse käest raha saada ning seepärast ei teinud ta temale kahel aastal õiget otsust, waid pidas teda ikka kinni, senni kui ta ise pidi Keisareast ära minema, ning teine maawalitseja, Westus, tema asemele tuli.

Warsi pärast seda, kui Westus maawalitsejaks sai kinnitud ning Jerusalemma tuli, astusiwad ülemad preestrid ja wanemad tema ette ning palusiwad Paulust eneste juure suurekohtu ette saata, aga nendel enestel oli kuri nõuu tee peal teda ära tappa. Aga Westus käskis kaebajad Keisarea linna tulla

ning kutsus Pauluse ette. Paulus kuulutas, et ta keisri kohut nõuab. Westus oli isegi kitsikuses, sest et Paulusel midagi süüd ei leidnud, mis nuhtluse wäert oleks olnud. Warsi tuli Juuda maa kuningas Agrippas Keisarea linna, ning Westus andis temale Pauluse kohtu asjast teada. Kuningas Agrippas ning tema õde Pernike käskisiwad kinnisseutud Pauluse eneste ette tuua, et ta neile oma õpetust kuulutaks.

Paulus jutustas suure hulga rahwa ees oma endisest elust ning pöörmisest, ning ütles wiimaks: „Aga mina ei olnud mitte taewase nägemise wastu uskmata, waid kuulutasin esite neile, kes Tamaskuses ja Jerusalemmas, ja õige Juuda rahwale, ja paganatele, et nemad pidiwad meelt parandama, ja Jumala poole pöörma, ja õiged meeleparandamise tegusid tegema. Selle asja pärast on Juuda rahwas mind kinni wõtnud ja ära tappa püidnud. Aga et ma Jumalalt olen abi saanud, seisan ma weel täna päämani, ja tunnistan nii hästi weikestele kui suurtele, ja mina ei ütle muud midagi kui seda, mis prohwetid ja Mooses on rääkinud, mis pidi sündima: et Kristus pidi kannatama, ja esimene olema surnuteülestõusmisest ja walgust kuulutama Juuda rahwale ja paganatele.“ Selle peale ütles Westus suure healega: „Paulus, sina jamsid, suur kirjamõistmine saadab sind jamsima.“

„Mina ei jamsi mitte, kallis Westus,“ kostis Paulus, — „waid räägin tõsisid ja mõistlikkusi sõnu. Sest kuningas teab seda küll, see ei olle mitte nurgas sündinud. Usud sina, kuningas, prohwetid? ma tean, et sa usud.“

— „Ei puudu palju, sa meelitad mind, et ma ristiinimeseks saan“, ütles Agrippas.

Paulus kostis: „Ma soowiksin küll Jumalast, puuduks pisut ehk palju, et mitte ükspäinis sina, waid kõik, kes mind tänapääw kuulwad, sähärdusiks saaksiwad, kui mina olen, aga ilma nende kõidikuteta.“

Kuningas Agrippas tõusis ülesse ja ütles tasa maawalitsejale, et tema Pauluselmidagi süid ei leia, mis nuhtluse wäert oleks olnud; aga et Paulus keisri kohut nõudis, seepärast sai mõistetud teda Rooma saata.

Reisimine Rooma poole tuuris kaua aega, sest laew, mille peal Paulus läks, jäi mitme linna all seisatama ning sai wiimaks kange tormi ajal hukka. Pauluse ga olid laewa peal püha Luukas ning mõned teised jüngrid. Selle teereisi ajal käisiwad nemad Sidoni ja Mira linnas ning ka Krüpruse ja Kreeta saare peal. Pealik, kelle hooleks Paulus oli antud, käis temaga wäga lahkeste ümber ning andis temale luba igal pool uskjaid waatamas käia. Kui nemad Kreeta saare peale saiwad, andis Paulus pealikule nõuu senna talweks jäeda, ning ütles ette, et kui nad enne talwe teele lähewad, siis saawad suured hädad tormist neile teel sündima. Aga pealik lootis wäga tüürimehe peale ning läks teele. Teel tõusis tõesti hirmus torm ning tuuris mitu päewa. Kõik, kes laewa peal oliwad, tahtsiwad suure hirmu pärast meelt ära heita; aga Paulus tröösti neid ja kuulutas et jõsel on Jumala Ingel temale ilmunud ning ütelnud, et üksi nendest, kes laewa peal oliwad, ei pea hukka saama, aga laewa peal oli 276 inimest. Neliteistkümmend pääwa purjutasiwad nemad ning ei teadnud isegi, kuhu poole nad lähewad. Wiimaks nägiwad nemad ühte maad, ning laew jäi ühe madala

koha peale (neema peale) seisma. Seal tahtsiwad sõjamehed kõik wangid ära tappa, et nemad ujudes ära ei põgene. Aga pealik, kes Paulust elusse jätta tahtis, ajas selle nõuu maha. Laudade ning laewa tükkide päel ujudes, saiwad wiimaks kõik õnnelikult randa.

Saar, kuhu peale nemad saiwad, hüiti Meliteks (Maltaks). Saare rahwas wõtsiwad neid lahkesti wastu ning et neid soendada, tegiwad mere äerde tule ülesse. Seal sündis, et kui Paulus hagu korjas ja tule peale wiskas, hakkas üks kihwtine madu tema käest kinni. Saare rahwas seda nähes, ütlesiwad: „wist on see mees üks suur kurjategia, keda Jumala wiha ei lase elada, ehk tema küll merest on peasnud.“ Aga Paulus wiskas rahulikult mao tulesse, ning ei tunnud ühtegi wiga. Kõik ootasiwad, et ta pidi üles paisetama ja häkitselt surnuks maha langema, ning kui nägiwad, et seda mitte ei sündinud, siis hakkasiwad arwama, et ta Jumal on. Seal saare peal tegi Paulus palju imeteguśid ning peastis ka selle saare ülema isa soojast tõwest.

Paulus ning tema teereisi seltsimehed oliwad kolm kuud Melite saare peal. Päraft läksiwad nemad jälle teele, ning saiwad wiimaks Rooma. Sealsed ristiinimesed tuliwad nende wastu ning oliwad wäga röömsad nende tulemise päraft; aga Paulus tänas ja kiitis Jumalat. Pealik andis Pauluse ülema pealiku kätte, kes temale luba andis ühes iseäralises majas elada, selle sõjamehega, kes teda hoidis. Seal wõttis Paulus kõiki wastu, kes tema õpetust kuulda tahtsiwad, ning terwed pääwad hommikust õhtuni seletas Jumala sõna ning näitas Wana seaduse

raamatuteſt, et Jeeſus Kristus ſee tootud Meſias on. Mõned uskuſiwad tema jutluſe päraſt Jsſanda ſisſe, aga mõned paniwad tõe wastu. Paulus maenitſes wiimſid prohweti Jeſaia ſõnadega, ja ütles nende wastu: „Kuuldes peate teie kuulma, ja ei mitte mõiſtma, ja nähes peate teie nägema, ja ei mitte tundma; ſeſt ſelleſinatſe rahwa ſüda on tuimaks läinud, ja nemad kuulwad raskeste kõrwadega, ja panewad omad ſilmad kinni, et nemad waheſt ſilmadega ei näe, ja kõrwadega ei kuule, ja ſüdamega ei mõiſta, ja ümber ei pöörа, ja et ma neid ei paranda“ (Jeſ. 6. 9. 10). Nõnda elas Paulus terwet kaks aastat ning pööras ſelle aja ſees wäga palju inimeſi Jumala poole. Seſt ajaſt ſaadik ei räegi püha Luukas Apoſtlite Tegude raamatus Pauluſeſt enam midagi. Miks päraſt ſeda Pauluſega ſündis, ſeda wõime meie oſalt tema Epiſtlite raamatuteſt ning wana aja kirjadeſt näha. Nõnda teame meie, et tema ühe mehe, Oneſimuſe, kes päraſt Ewesſuſe piiskopiks oli, Jsſanda poole pööris, ning et tema ſelle Oneſimuſe pöörmiſeſt oma raamatu Wilemonile kirjutas. Roomaſt kirjutas Paulus mittu raamatud ehk kirja ristirahwale. Kõidikutes ja hädas leidis tema röömu ſelleſt, et püha õpetus ikka rohkem ja rohkem nende ſüdametes juurduma hakkas, kellele ſee kuulutud oli. Wilippi rahwale kirjutas Paulus Roomaſt: „Mina annan teile teada, wennad, et mis mulle on juhtunud, ſee on weel laiemalt armuõpetuſe kaſuks ſaanud, nõnda et minu wangipõli on awalikuks ſaanud kõiges kohtu-

kojas, ja kõigile muile; ja et suurem wendade hulk Issandas, kes minu wangipõlwe läbi lootust saanud, julgewad weel rohkemine sõna ilmakartmata räekida." (Wilip 1, 12—15)

Kahe aasta pärast, 62 aastal pärast Kristuse sündimist, sai Paulus lahti lastud ning wõttis uued teereisid ette. Tema asutas Kreeta saarde koguduse ning pani oma jüngri Tituse senna piiskopiks; käis weel mitmed linnad ja maad läbi, olnud ka Hispania maal, ning kuulutas igal pool julgeste Jumala sõna.

Kuuekümneseitsmendama aasta ümber tuli Paulus jälle Rooma linna. Seal walitses sell ajal keiser Nero, kes üks wäga tige ja armuheitmata inimene oli. Arwatakse, et tema on Roomas selle pärast kinni wõetud, et ta keisri kõigearmsama naese oli Issanda poole pöörnud. Hilja-aegu enne oma surma kirjutas tema oma wiimse raamatu Timoteussele, Ewessuse piiskopile, ning maenitses teda Issanda seaduses kindel olla ning hoolega Jumala sõna kuulatada. Tema ütleb: „Ole walwas kõikis, kannata kurja, tee armuõpetuse kuulutaja tööd, pea oma ametit õieti üles. Sest mind ohwerdakse juba, ja minu ärapeasemise aeg on ligi jõudnud. Mina olen head wõitlemist wõidelnud. ma olen oma elukorra lõpetanud, ma olen usku kinni pidanud Mis muud weel — õiguse kroon on mulle tallele pandud, mis mulle Issand, õige Kohtumõistja, tulemise päewal tahab anda, aga mitte ükspäinis mulle, waid ka kõigile, kes Tema tulemist armastawad" (2 Tim. 4, 5—8)

Mõned arwawad, et pühad apostlid Peetrus ning Paulus on ühel pääwal surma nuhtlust wastu wõt-

nud. Peetrus sai risti löödud, aga Pauluſt peastis Rooma kodaniku õigus risti surmaſt, ning tema sai mõegaga ära surmatud. Mõned kirjad jälle tunnistawad, et Paulus umbes aasta päraſt Peetruſt surma nuhtluſt kannatanud.

Püha apostel Paulus kirjutas, Jumala Waimu juhatamiſe järele neliteiſtkümmend raamatut. Need raamatud on uues Testamentis, ning meie kohus on neid hoolega tundma õppida, seſt et nende sees on kallid maenitſuſed õigeſt uſuſt ning jumalakartlikuſt eluſt. Need raamatud on järgmiſed: Rooma rahwale üks, Korintuſe rahwale kaks, Kalatia rahwale üks, Ewesſuſe rahwale üks, Tesſalonika rahwale kaks, Timoteusſele kaks, Titusele üks, Wilemonile üks, Ebrea rahwale üks. Paulus kirjutas need raamatud uute ristiinimeste kinnituſeks ning juhatuſeks, seepäraſt seletas ta laialt seda, kuidas nemad peawad elama, et ristiinimeſe nime wäert olla. Tema õpetab, et see ainus tee, mille läbi wõib õigeks ja õnſaks saada, on uſk, elaw ja tegew uſk Jſſanda Jeeſuſe Kristuſe ſisſe, Kes meie pattude päraſt on ſurnud ja meie õigekſsaamiſe päraſt üles tõusnud. Tema ütleb: „Nüid, et teie olete patuſt lahti ja Jumala orjaks saanud, on teil oma kaſu, et teie pühaks ſaate, ja ots on igawene elu; ſeſt ſurm on patu palk, aga igawene elu on Jumala armuand Kristuſe Jeeſuſe, meie Jſſanda sees“ (Room. 6, 22. 23).

„Et meie nüid uſuſt oleme õigeks saanud, ſiis on meil rahu Jumala juures, meie Jſſanda Jeeſuſe Kristuſe läbi, Kelle läbi meie oleme ligi saanud uskus ſelleſinatſe armu juure, mis sees meie ſeiſame, ja kiitleme Jumala auu lootuſe päraſt“ (Room. 5, 1—3).

Jumala armastusest meie wastu räekides, ütleb Paulus: „Jumal näitab wälja oma armastust meie wastu, et Kristus meie eest on surnud, kui meie alles patused olime“ (Room. 5, 8).

Kolossuse rahwale kirjutab Paulus: „Ehitage endid, kui Jumala ärawalitsetud, pühad ja armastud, südameliku halastusega, heldusega, tasandusega pitkameelega; kannatage üks teisega, ja andke andeks üks teisele, kui Kristus teile ka on andeks annud, nõnda tehke ka teie. Aga peale kõige selle ehitage endid armastusega, see on üks õige tugew side. Ja Jumala rahu walitsegu oma wõiduanniga teie südametes, seks olete teie ka kutsutud ühe ihu sees, ja olge tänulikud. Kristuse sõna elagu rohkeste teie sees kõige tarkusega; õpetage ja maenitsege iseendid mängi ja kiituse lauludega; laulge kauniste Issandale omas südames. Ja kõik, mis teie ial wõtate teha sõna ehk teuga, seda tehke kõik Issanda Jeesuse nimel, ja tänage Jumalat ja Isa Tema läbi“ (Kolos. 3, 12--18).

Igal pool oma raamatutes käsib püha apostel Paulus meid Jumalat ja ligemisi armastada, sest et see kristlikus elus kõigeülem asi on. Tema ütleb: „Kandke üks teise koormaid, ja täitke nõnda Kristuse käsku (Galat. 6, 2). Meie kohus, kes kanged oleme, peame jõutumate nõdrussi kandma, ja ei pea mitte iseeneste meelepärast olema. Igaüks meist olgu ligemese meelepärast tema heaks, see on parandusseks. Sest Kristuski ei ole oma Enese meelepärast olnud, waid nõnda kui kirjutatud on: nende teutamised, kes sind teutawad, on Minu peale langenud“ (Room. 15, 1—3).

Püha apostel Paulus näitis ise alati eesmärki selle täitmises, mis tema õpetas. Warsi, kui tõe walgus tema südames paistma hakkas, sai tema koguni uueks inimeseks. Nooreft pölweft sai tema wariseeride seas üles kaswatud, kus tema wõis uhkust, hooplemist ja teiste inimeste põlgamist õppida. Ning tema õppiski seda, ning oli suureline, ligemiste wihkaja ning Kristuse kogudufe tagakiusaja. Aga sedamaid, kui Jumala arm tema südamesse puutus, sai tema teiseks inimeseks, — suur alandus ning armastus ligemiste wastu täitis tema südant. Tema andis ennast täieste Jumalale, Kes teda oma tööle oli kutsunud. Suure alandusega tunnistab tema Jumala armu tööd enese sees, ainu Jumalale auu ja kiitust andes. Tema ütleb: „Mina olen kõigewähem apostlite seast, ning ei ole wäert, et mind apostliks hüitakse, seepärast et ma Jumala Kogudust olen tagakiusanud. Aga Jumala armust olen mina, mis ma olen, ja Tema arm minu wastu ei ole mitte tühine olnud, waid ma olen palju enam tööd teinud, kui nemad kõik: aga ei mitte mina, waid Jumala arm, mis minuga on" (1 Korint. 15, 9—11).

Tema ei muretse mitte enam ise enese eest, waid kõik tema elu sai Jumalale ja ligemestele pühendatud. Tema ei kardagi waewa, ei äparduft ega wilets, oma püha ametit täites. Hea meelega wõtab tema pitkad ja rasked teereisid ette, kannatab alandlikult wangipõlwe ja mitmesuguseid hädad ära. „Mina olen nii hästi Kreeka kui umbkeele rahwa, nii hästi tarkade kui rumalate wõlglane," ütleb tema (Room. 1, 14).

„Mina soowiksin ise ära kautud saada. Kristuse

käest oma wendade päraft" (Room. 9, 3), ütleb tema, tulisest armastusest ligemiste wasta aetud olles.

Niisugust tööd teeb Jumala arm. Kui ta meie südamesse tungib, siis täidab ta seda usu ja armastusega, ajab sealt wälja uhkuse ja hooplemise, sunnib meid ligemeste kasuks elama ning waewa nägema, ning kõik oma kohused õieti täitma, et Issandal meist hea meel oleks. Jumala tahtmise täitmine on siis meie kõige ülem nõudmine, mis meid waimuliku töötegemisele kutsub ning ka kõik meie teud pühitseb. Palugem siis alati Jumalat, et Ta meie peale oma armu walaks, meie meelemõistust oma käskude tundmise walgusega walgustaks, meie südamed usu ja armastusega täidaks ning meile tahtmist ja jõudu annaks Tema tahtmist täita. Meie nägime, et Peetrus oli waene ning koolimata kalamees. Paulus oli üks kangeste koolitud inimene. Mõlemad olid nagu meiegi, nõdrad ja eksijad inimesed. Aga mõlemad said Jumala armu läbi kuulsaiks töötegijateks Jumala Koguduse asutamises maa peale, lautasid oma sõna ning tegudega Kristuse õpetust laiale.

Püha kaheteistkümne apostli Kogu.

30. Juuli.

See püha on nende kaheteistkümne apostli mälestuseks ning auuks seatud, keda Issand oma õpetuse ning tegude tunnistajateks wälja walitses ning keda Tema kõige maailmale oma õpetust kuulutama läkitas. Ehk küll see püha kaheteistkümne apostli pühaks nimetakse, siiski saab nende kaheteistkümne juure weel kolmasteistkümnes, püha apostel Paulus, arwatud, kes iseäralikul wiisil Issandast armuõpetuse tööle kutsutud sai. Sõna apostel tähendab saadik. Issand andis oma apostlitele meelewalla imeteguſid teha, tootas, et kui Inimese Poeg oma auujärje peale istub, siis saawad ka nemad kaheteistkümne auujärje peale istuma ning kaheteistkümne Israeli suguaru peale kohut mõistma. Issand ütles apostlitele ette, et nemad saawad Tema nime pärast palju häda ja tagakiusamisi kannatama. „Teid antakse suurte kohtute kätte, teid pekstakse piitsadega koguduse kodades; teid wiiakse Minu pärast ka maawalitsejate ja kuningate ette, neile ja paganatele tunnistuseks. Kui nemad (inimesed) teid ära andwad, siis ärge muretsege mitte, kuida ehk mis teie peate rääkima; sest seda peab teile sell tunnil antama, mis teie peate rääkima. Sest teie ep ole mitte need, kes räägiwad, waid see on teie Isa Waim, Kes teie seest räägib“ (Mat. 10, 17—21).

Wiimsel õhtul enne oma kannatamist, seadis Is-

ſand püha Õhtu-Söömaaja ſakramenti, peſi oma jüngrite jalad, kaua aega köneles nendega ning ſeletas neile oma õpetuſt ja tootas neile Trööſtja ſee tõe Waimu läkitada, Kes neid ſaab iga tõele juhatama ning raskes töös kinnitama. Tema käskis neid üksteiſt armastada, nõnda kui Tema neid oli armastanud; nimetas neid oma sõbradeks, palus nende eeſt Jumalat, ning mitte ükspäinis nende eeſt, waid ka kõikide eeſt, kes nende sõna päraſt ſaawad Tema ſisſe uskuma.

Päraſt oma ülestõusmiſt näitas Iſſand Ennaſt mitu korda apoſtlitele; käskis neid Jeruſalemma jäeda ſenniks, kui Ta neile püha Waimu ſaab läkitanud. Oma taewaminemiſe eel andis Ta jüngritele weel korra käſu armuõpetuſt kuulutama minna ning ütles: „Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa peal. Seepäraſt minge ja õpetage (tehke jüngriks) kõik rahwas, neid ristides Iſa, ja Poja, ja püha Waimu nimel, õpetades neid pidama kõik, mis Mina teile olen käskinud. Ja waata, Mina olen iga pääw teie juures maailma otſani“ (Mat. 28. 18—20).

Pühad apoſtlid täitſiwad Iſſanda käsku. Püha Waimu armu läbi kinnitud olles, kuulutaſiwad nemad igal pool ilmakartuſeta Jumala sõna, tagakiuſamiſi, wangipõlwe ja kõikſugu häda kannatades, ning walgustawad lühikeſe aja ſees tõe walguſega kõik maailma, mis ſell ajal teada oli. Enamiste kõik apoſtlid ſuriwad martri ſurma Iſſanda nime päraſt. Tuletame ſiin püha apoſtlite nimed meele.

S i m o n, keda Iſſand Peetruſeks ehk Kewaks ümbernimetas, kuulutas Jumala sõna Juuda maal

Antiohias, Weike Aasias, Italia maal, ning sai Roomas, keisri Nero ajal, risti löödud. Tema mälestus on 29. Junil ning 16. Januaril.

Andreas Esikutsutud, Peetruse wend, kuulutas armuõpetust Pontuse, Armeenia ja Kreeka maal, ka Musta mere ligidal, käis ka lõuna Wenemaal ja sai Patra linnas, Kreeka maal, risti löödud. Tema mälestus on 30. Nowembril.

Jakobus Sebedeusse poeg, Joannese wend, kellele Issand nime andis Poanerges, (pikse poeg) nagu ka Joanneselegi, kuulutas armuõpetust Juuda maal, ning sai Herodesse Agrippa käsu järele ära tapetud. Tema mälestus on 30. Aprillil.

Joannes Teologus, Ewangelist, kuulutas Jumala sõna Weike Aasias, sai keisri Dioklitiani ajal piinatud ja Patmosi saare peale wangipõlwe saadetud, suri Ewessuse linnas ära. Tema mälestus on 26. Septembril ning 8. Mail.

Wilippus kuulutas armuõpetust Weike Aasias ning sai Jerapoli linnas, Wrigia maal, risti löödud. Tema mälestus on 14. Nowembril.

Partolomeus, (keda mõned Natalaeliks arwawad), kuulutas armuõpetust Weike Aasias ja India maal ning suri martri surma Armeenia maal. Tema mälestus on 11. Junil ning 25. Augustil.

Tomas, kuulutas Jumala sõna Persia maal, kus ta kannataja surma suri. Tema mälestus on 6. Oktobril.

Matteus Ewangelist, kuulutas armuõpetust Juuda maal, kirjutas kõigeesimene Ewangeliumi, käis ka Siria, Midia (Meda), Persia, Parti ja Äti-

opia maal ning sai tules ärapõletud. Tema mälestus on 16. Nowembril.

Jakobus Alweussе poeg, kuulutas Jumala sõna Juuda ja Mesopotamia maal ning sai Egiptusemaal risti löödud. Tema mälestus on 9. Oktobril.

Juudas-Taddeus, kuulutas armuõpetust Juuda, Samaria, Arabia, Siria, Persia ja Armeenia maal; sai Armeenia maal risti külge seutud ning noolega läbi lastud. Tema mälestus on 19. Junil.

Simon Selot, ehk Simon Kanast, kuulutas armuõpetust Mesopotamia, Egiptuse, Mauritania maal; tema on ka, nagu mõned arwawad, Britania (Inglis) maal käinud ning seal martri surma saanud. Tema mälestus on 10. Mail.

Mattias, kes Juuda Iskarioti asemele apostliks sai walitsetud, kuulutas armuõpetust Antiohias, Siria maal, Tiana ja Sinopi linnas; sai Jerusalemmas kiwidega surnuks wisatud. Tema mälestus on 9. Augustil.

Paulus, kes kõigepärast Issandast apostli ametisse sai kutsutud, seisis esite kangeste Jumala sõna kuulutamise wastu, aga pärast hakkas Issanda sisse uskuma ning sai kõige tähtsamaks armuõpetuse kuulutajaks. Tema kuulutas Ewangeliumit paganatele, kannatas palju häda ning tagakiusamisi ja sai wiimaks Roomas, keisri Nero ajal ära surmatud.

Kristuse apostlite seas oli weel üks mees, kes ka, nagu teisedki, Õnnistegia imetegusid nägi ning Tema õpetust kuulis, aga oma südant mitte usu ning armastusele lahti ei teinud. See oli Juudas Iskariotist. Raha ahnuse pärast andis ta oma

Jumaliku Õpetaja ära, aga päraſt wiskas ta raha nende kätte, kes ſeda temale oliwad annud, ning läks ja poos ennaſt meele äraheitmiſes ülesſe. Tema aſemele ſai, nagu meie ütleſime, Mattias walitſetud.

Selle mälestuſeks, et apoſtlid, enne kui armuõpetuſt kuulutama läkſiwad, paaſtſiwad, on Ristikogudus paastu ſeadnud, mis esmapääwal, nädal päraſt Nelipühi algab, ning Peetruſe ja Pauluſe pääwal otſa lõpeb. Seepäraſt hüitakſe ſeda paastu Peetruſe paastuks, ehk paremine ütelda, Apoſtlite paastuks. Jumala wäe läbi kinnitud apoſtlid ſaatſiwad niiſuguſe töö korda, mis üle inimeſe jõu on; ſeſt nendele on köik wõimalik, kellel Iſſand abimeheks on. „Meie oleme wägewad mitte tõe wastu, waid tõe eeſt ſeiſtes“, ütleb apoſtel Paulus. Iſſand õnnistab alati ſeda tööd, mis armastuſe päraſt Jumala ning ligemeſe wastu ſaab ette wõetud. Wõtkem ka meie niiſuguſid teguſid teha, kuhu juure meie Jumala õnnistuſt ning Kõigewägewamat abi wõime paluda, ſiis ei ſaa Iſſand meid maha jätma.

Juhataja.

Lehe külg.

Püha kannataja Justini Wilosohwi elu 3
Püha Kirilluse, Aleksandria piiskopi elu 10
Waga Kirilluse, Beloserskij kloostri asutaja elu . . . 15
Püha apostli Parnaba elu 23
Püha apostli Partolomeusse mälestus 28
Püha martri (neitsi) Akilina kannatamised 32
Püha prohweti Elisa mälestus 36
Püha Jona, kõige Wenemaa mitropoliti elu 37
Püha martrite Leontiuse, Ipatiuse ja Weoduluse kannatamised 46
Waga Paisiuse, see Suure mälestus 53
Püha apostli Juuda, Jakobuse wenna, mälestus . . 59
Ristia Joannese sündimine. (Jaani pääw) 61
Waga Simson, see waeste sõber 63

Püha kasupüidmata arstide Küruse ja Joannese mädanemata ihude wiimine Kanopi linnast Maputini linna 65
Püha auustatud ja kõigist kiidetud apostlite Peetruse ja Pauluse mälestus 68
Püha apostli Pauluse elulugud 95
Püha kaheteistkümne apostli Kogu 127

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

e-raamat EOD kaudu

eBooks on Demand

Digitaalkoopia

Tartu Ülikooli Raamatukogust

TARTU ÜLIKOOL

RAAMATUKOGU